

Wat maakt kapitaal nou zo bijzonder?

Voldoet de forfaitaire vermogensrendementsheffing van box 3 aan het draagkrachtsbeginsel, of is de Kapitalertragsteuer een goed alternatief?

Auteur:
Opleiding:
Administratienummer:

Michelle Laveaux
Fiscale Economie
116134

Afstudeerdatum:

11 juli 2014

Examencommissie:

P.H.J. Essers
S.M.H. Dusarduijn

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	6
Hoofdstuk 1 Inleiding	7
§1.1 Algemeen	7
§1.2 Probleemstelling	7
§1.3 Verantwoording opzet.....	8
Hoofdstuk 2 Draagkrachtbeginsel.....	9
§2.1 Het draagkrachtbeginsel.....	9
§ 2.1.1 Adam Smith als grondlegger.....	9
§2.1.2 Horizontale en verticale gelijkheid	10
§2.1.3 Herverdeling	10
§2.1.4 Subjectief begrip	10
§2.1.5 Conclusie.....	11
§2.2 Maatstaf van heffing	12
§2.2.1 Bestedingen.....	12
§2.2.2 Inkomen	13
§2.2.3 Keuze tussen maatstaven	15
§2.3 Het belasten van kapitaalinkomen	15
§2.3.1 Niet heffen over kapitaalinkomen.....	16
§2.3.2 Wel heffen over kapitaalinkomen	16
§2.3.3 Conclusie.....	18
§2.4 Reëel of forfaitaire heffen over kapitaalinkomen	18
§2.4.1 Inkomen uit de bron.....	18
§2.4.1.1 Reële vaststelling lopende inkomsten	18
§2.4.1.2 Fictieve vaststelling lopende inkomsten	19
§2.4.1.3 Conclusie.....	22
§2.4.2 Inkomen behaald met de bron.....	22
§2.4.2.1 Reële vaststelling vervreemdingswinsten	22
§2.4.2.2 Fictieve vaststelling vervreemdingswinsten	26
§2.4.2.3 Conclusie.....	27
§2.4.3 Neutrale behandeling rentedragend en dividenddragend vermogen	28
§2.4.4 Slot: Wat is de beste wijze om inkomsten uit kapitaal te belasten?.....	29

Hoofdstuk 3 Forfaitaire vermogensrendementsheffing.....	30
§3.1 Reden van invoering	30
§3.2 Inkomstenbelasting of vermogensbelasting?	31
§3.3 Fictie of forfait	32
§3.4 Forfaitaire percentage	32
§3.4.1 Vaststelling van het percentage.....	32
§3.4.2 Reden voor een forfaitair rendement.....	32
§3.4.3 Kritiek op het forfaitaire rendement.....	33
§3.4.4 Alternatief voor het huidige forfait	33
§3.4.5 Draagkracht.....	34
§3.5 Belastingtarief	35
§3.5.1 Benthamse progressie	35
§3.5.2 Proportionele heffing	35
§3.5.3 Degressieve heffing.....	36
§3.5.4 Kapitaalvlucht	36
§3.5.5 Arbeid vs. kapitaal	37
§3.5.6 Draagkrachtbeginsel.....	37
§3.6 Peildatum	38
§3.7 Bezittingen en schulden	39
§3.7.1 Bezittingen	39
§3.7.1.1 Waarde economisch verkeer	40
§3.7.1.2 Vermogenswinsten.....	41
§3.7.1.3 Onroerende zaken	41
§3.7.1.4 Roerende zaken.....	42
§3.7.1.5 Draagkrachtbeginsel.....	43
§3.7.2 Schulden.....	43
§3.7.2.1 Waarde economisch verkeer	43
§3.7.2.2 Consumptieve schulden	44
§3.7.2.3 Belastingsschulden	44
§3.7.2.4 Schuldendrempel.....	44
§3.7.2.5 Draagkrachtbeginsel.....	45
§3.7.3 Conclusie.....	45
§3.8 Verliesverrekening	45

§3.8.1 Geen negatief voordeel	45
§3.8.2 Aftrek kosten.....	46
§3.8.3 Draagkrachtsbeginsel	46
§3.9 Vrijstellingen.....	47
§2.9.1 Heffingvrije vermogen.....	47
§2.9.2 Instrumentalisme	47
§3.9.3 Draagkracht.....	48
§3.9.4 Conclusie.....	48
§3.10 Eenvoud	48
§3.10.1 Terugblik.....	48
§3.10.2 Uitzonderingen.....	49
§3.10.3 Draagkracht.....	49
§3.11 Conclusie.....	50
Hoofdstuk 4 Kapitalertragsteuer.....	52
§4.1 Het draagkrachtbeginsel.....	52
§4.2 Het Duitse belastingstelsel	53
§4.2.1 Inkomsten uit arbeid.....	53
§4.2.2 Inkomsten uit onderneming	54
§4.2.3 Inkomsten uit kapitaal	54
§4.3 Proportioneel tarief	55
§4.3.1 Reden voor lager tarief.....	55
§4.3.2 Kapitaalvlucht	56
§4.3.3 Vergelijking met het progressieve tarief	58
§4.3.4 Günstigerprüfung	60
§4.3.5 Conclusie.....	61
§4.4 De grondslag voor de heffing.....	61
§4.4.1 Lopende inkomsten	61
§4.4.1.1 Soorten lopende inkomsten	62
§4.4.1.2 Draagkrachtbeginsel.....	63
§4.4.2 Vervreemdingswinsten.....	63
§4.4.2.1 Soorten vervreemdingswinsten	63
§4.4.2.2 Draagkrachtbeginsel.....	64
§4.4.3 Onroerende en roerende zaken.....	65

§4.4.4 Conclusie.....	66
§4.5 Sparer-Spauschbetrag	66
§4.5.1 Vaste aftrek	66
§4.5.2 Reden voor forfait	67
§4.5.3 Kritiek op Sparer-Spauschbetrag	67
§4.5.4 Conclusie.....	69
§4.6 Beperkte verliesverrekening	69
§ 4.6.1 Schedule - Kapitaalinkomstenverliezen	70
§4.6.1.1 Reden afscherming.....	70
§4.6.1.2 Draagkracht.....	71
§ 4.6.2 Schedule in Schedule – Verliezen van Aktien	72
§4.6.2.1 Reden afscherming effecten.....	73
§4.6.2.2 Draagkrachtgedachte.....	74
§4.6.3 Conclusie.....	74
§4.7 Abgeltungswirkung.....	74
§4.8 Eenvoud	75
§4.8.1 Terugdringen van de complexiteit	75
§4.8.2 Uitzonderingsgevallen	76
§4.8.3 Conclusie.....	76
§4.9 Conclusie.....	77
Hoofdstuk 5 Vergelijking van het Nederlandse en Duitse heffingssysteem over kapitaalinkomsten	80
§5.1 Belastingtarief en de uiteindelijke uitwerking	80
§5.2 Grondslag voor de belastingheffing.....	81
§5.3 Verliesverrekening.....	82
§5.4 Algemene vrijstelling en de relatie met de kostenaftrek.....	83
§5.5 Eenvoud	84
§5.6 Conclusie.....	85
Hoofdstuk 6 Eindconclusie: Moet Nederland overstappen op de Kapitalertragsteuer?	86
Literatuurlijst.....	88

Voorwoord

Op de basisschool hebben de docenten mij het advies gegeven om op de middelbare school het profiel GTH te gaan doen. De Cito-toets was toch iets hoger dan ze verwacht hadden en na een beetje trekken, mocht ik toch naar het HAG met als doel uiteindelijk de Havo te halen. Maar na het eerste en tweede jaar werd mij, zonder te vragen wat ik voor me zag, het advies gegeven om Atheneum te gaan doen. Tot mijn grote verbazing wel te verstaan. Maar dat bleek geen slecht advies te zijn, want de middelbare school is eigenlijk zonder slagen en stoten afgerond. Het idee van studeren aan de Universiteit was ineens heel normaal geworden. Na lang te hebben getwijfeld of ik de sociale of de economische kant in wilde, heeft de economie het uiteindelijk toch gewonnen. Daar heb ik geen dag spijt van gehad.

Na het behalen van mijn Bachelor Fiscale economie ben ik door gestroomd naar de Master Fiscale economie. Alle vakken werden één voor één binnen getikt en voor ik het wist stond alleen nog de Masterthesis open. Mijn oog viel meteen op de heffing van Box 3 en de combinatie met het draagkrachtbeginsel. Het rechtsgevoel begon bij mij al meteen te spreken na me te hebben verdiept in deze merkwaardige heffing. Ook het onderzoeken van het Duitse systeem sprak me zeer aan, doordat de Duitse taal mij niet geheel vreemd was. De gedachte was: “Die thesis schrijf ik wel even.” Al snel bleek dat het schrijven van een Masterthesis toch meer werk was dan verwacht. Het werd een heel lange weg, maar uiteindelijk heb ik mij er toch doorheen weten te slaan en is dit eindproduct tot stand gekomen.

Vooraf door de grote steun van mijn ouders, tweede ouders, vriendinnen en een hoop andere belangrijke mensen heb ik niet opgegeven. Zonder hun aanmoediging en steun bij het schrijven zou ik niet zo ver zijn gekomen. Ook wil ik mijn strenge maar rechtvaardige thesisbegeleider S.M.H. Dusarduijn bedanken. Door haar hulp heb ik toch meer uit mezelf kunnen halen dan ik dacht dat erin zou zitten.

Weert, juli 2014

Michelle Laveaux

Hoofdstuk 1 Inleiding

§1.1 Algemeen

In de tijd van de Tweede wereldoorlog, toen Nederland bezet werd door de Duitsers, hebben de Duitsers een nieuw belastingstelsel ingevoerd in Nederland, het Besluit 1941. Dit stelsel belaste de reële inkomsten en heeft het fictieve bronnenstelsel van 1914 vervangen.¹ Het Duitse stelsel is voortgezet in de Wet IB 1964. In 2009 heeft Duitsland het systeem dat in die periode werd gebruikt aangepast om ontwijking te voorkomen, maar zij blijft de werkelijk gerealiseerde inkomsten belasten. In Nederland is er in 2001 bewust voor gekozen om het Duitse systeem voor kapitaalinkomen af te schaffen en op de huidige forfaitaire vermogensrendementsheffing over te stappen. Een forfaitair rendement van 4% over de grondslag wordt geacht te zijn behaald als inkomsten uit kapitaal. Hiermee zou de belastingheffing efficiënter worden en de eenvoud zou bevorderd worden. De Commissie Van Dijkhuizen heeft onlangs een rapport uitgebracht over de werking van de forfaitaire heffingswijze. Zij heeft geconcludeerd dat het feitelijke rendement is achtergebleven bij het forfaitaire rendement.² Mede door de economische crisis zijn de werking en met name de rechtvaardigheid van de forfaitaire vermogensrendementsheffing in box 3 ter discussie komen te staan. Vooral de rechtvaardige belastingheffing en het draagkrachtbeginsel komen te kort. Is het afschaffen van de Duitse heffingswijze waarbij werkelijke inkomsten centraal staan, wel zo'n goede keuze geweest? Het onderwerp trok mij meteen aan, doordat het me versteld liet staan hoe een heffing kan blijven bestaan die zoveel weerstand bij de bevolking teweeg brengt.³ En niet voor niets! Hierin zag ik meteen een probleem dat onder de aandacht moest worden gebracht. Ook het verdiepen in de Duitse heffingswijze uit 1941 sprak mij zeer aan, om ook eens verder te kijken dan onze eigen landsgrenzen.

§1.2 Probleemstelling

Al eeuwenlang is men naarstig op zoek naar een goede grondslag voor de belastingheffing over kapitaalinkomen. Ons inkomstenbelastingstelsel is erop gericht om de draagkracht van een belastingplichtige te belasten. Het vermogen is ook een onderdeel van deze draagkracht en moet daarom in de belastingheffing worden betrokken. De heffing over vermogensbestanddelen, en de inkomsten en resultaten die daaruit ontstaan, is al heel lang onderdeel van ons belastingstelsel. Probleem van het bronnenstelsel dat gehanteerd werd vóór 2001 was dat vervreemdingswinsten onbelast konden worden gerealiseerd. Met de komst van de Wet Inkomstenbelasting 2001 (hierna: Wet IB 2001) is de forfaitaire vermogensrendementsheffing ingevoerd, waarbij het inkomen uit vermogen van een belastingplichtige op een forfaitaire wijze wordt bepaald en belast. Groot voordeel is het op forfaitaire wijze in de heffing betrekken van deze vermogenswinsten, waardoor ontwijking wordt ingedamd.

Ondanks alle weerstand, zijn de meeste belastingplichtigen het systeem van box 3 als iets heel normaal gaan zien. Maar is het wel zo normaal? Een belangrijk beginsel van ons belastingstelsel is het draagkrachtbeginsel, waarbij de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. Toch wordt dit beginsel niet bij de vermogensrendementsheffing gebruikt, doordat niet wordt uitgegaan van de werkelijke inkomsten. De werkelijkheid wordt vervangen door een forfait, die het rendement standaard op 4% stelt. Als het werkelijke rendement hoger is, ondervindt de belastingplichtige meer voordeel. Indien het behaalde rendement lager uitvalt wordt de belastingplichtige benadeeld, waardoor de vraag kan worden

¹ Dusarduijn 2010, blz. 5.

² Van Dijkhuizen 2013, blz. 69.

³ <http://www.elsevier.nl/Economie/blogs/2014/3/Kabinet-moet-de-onredelijke-belasting-op-spaargeld-zo-snel-mogelijk-herzien-1492753W/>.

gesteld of voldaan is aan het draagkrachtbeginsel. Een lager rendement dan 4% is tegenwoordig eerder regel dan uitzondering. Onze Duitse oosterburen houden er een geheel anders systeem op na, wat wel de werkelijke inkomsten belast. Met de komst van de Kapitalertragsteuer in 2009 zijn een hoop problemen opgelost en is de heffing eenvoudiger geworden.⁴ Is het gebruiken van een fictie nog wel nodig?⁵ De kapitaalvlucht wordt als grote boosdoener genoemd. Een effectievere en eenvoudigere heffing moet het kapitaal binnen de landsgrenzen houden en ontwijking voorkomen. Ook het lagere proportionele tarief, wat afwijkt van het reguliere progressieve tarief, wordt gerechtvaardigd door de mobiliteit van kapitaal. Maar rechtvaardigen deze argumenten het voorbij gaan aan het draagkrachtbeginsel?

In deze Masterthesis zal onderzocht worden of het nieuwe Duitse systeem dat de werkelijke kapitaalinkomsten belast beter aansluit bij het draagkrachtbeginsel dan het Nederlandse forfaitaire systeem. Of zijn er nog andere bezwaren waardoor het overstappen naar de Kapitalertragsteuer niet aan te moedigen is? Daarom ben ik tot de volgende probleemstelling gekomen:

Voldoet de forfaitaire vermogensrendementsheffing van box 3 aan het draagkrachtsbeginsel of is de Kapitalertragsteuer een goed alternatief?

Deze probleemstelling zal onderzocht worden door het Nederlandse en Duitse stelsel uitvoerig te bestuderen, waardoor uiteindelijk een conclusie kan worden getrokken. Dan zal blijken welk systeem het beste aansluit op een heffing naar de werkelijke draagkracht van belastingplichtigen.

§1.3 Verantwoording opzet

Om te beginnen ga ik in het tweede hoofdstuk in op het draagkrachtbeginsel, dat een hogere belasting voor de draagkrachtigere belastingplichtigen rechtvaardigt. De vraag is of kapitaalinkomsten belast moeten worden en op welke wijze. Daarbij zal ik bespreken wat de beste wijze is om kapitaalinkomsten en vervreemdingswinsten te belasten. De heffing kan plaats vinden op een forfaitaire of reële wijze. In hoofdstuk 3 en 4 zal worden ingegaan op het systeem om kapitaalinkomsten te belasten in Nederland en Duitsland. In Nederland wordt de forfaitaire vermogensrendementheffing toegepast, waarbij de inkomsten op een forfaitaire wijze worden vastgesteld. De werkelijke inkomsten worden niet als basis voor heffing genomen. Is dat wel in overeenstemming met het draagkrachtbeginsel? Vervolgens zal de Duitse Kapitalertragsteuer worden geanalyseerd, waarbij wel de werkelijke inkomsten als grondslag van de heffing worden genomen. In hoofdstuk 5 zal een analyse worden gemaakt van beide systemen en wat de problemen zijn die optreden. Beide systemen zullen worden vergeleken en de voor- en nadelen van het Nederlandse systeem ten opzichte van het Duitse systeem worden afgewogen met betrekking tot het draagkrachtbeginsel. Afsluitend wordt in hoofdstuk 6 een conclusie getrokken en een aanbeveling gegeven. De grote vraag of ons systeem voor heffing over kapitaalinkomen beter vervangen kan worden door de Kapitalertragsteuer zal dan worden beantwoord.

⁴ Voor de Kapitalertragsteuer was de belastingplichtige zelf verantwoordelijk voor het doen van aangifte en niet de banken en andere financiële instellingen. Waardemutaties waren niet altijd belastbaar, maar in het nieuwe heffingssysteem zijn alle soorten inkomsten belastbaar.

⁵ Dusarduijn 2013 (*digitaal geraadpleegd*).

Hoofdstuk 2 Draagkrachtbeginsel

Het draagkrachtbeginsel is één van de belangrijkste beginselen van ons inkomstenbelastingstelsel. Het beginsel is alleen nergens in wetten vastgelegd, waardoor een uitleg van het beginsel wel kan worden gegeven, maar niet de feitelijke invulling ervan. Toch kan het belang van het draagkrachtbeginsel niet worden ontkend. Ook bij de heffing over kapitaalinkomsten komt dit beginsel terug en verschillende vragen kunnen daarbij gesteld worden. Wat is met de inachtneming van het draagkrachtbeginsel de beste manier om inkomen te belasten? Moet kapitaalinkomen belast worden? Maar de belangrijkste vraag is hoe kapitaalinkomen moet worden belast, fictief of reëel, om het meeste recht te doen aan het draagkrachtbeginsel. In dit hoofdstuk zal op deze vragen uitgebreid antwoord worden gegeven.

§2.1 Het draagkrachtbeginsel

Het belangrijkste beginsel dat ten grondslag ligt aan ons inkomstenbelastingstelsel is volgens meerdere auteurs, zoals Stevens, Rijkers en ook Dusarduijn, het draagkrachtbeginsel.⁶ Het komt er kort gezegd op neer dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen.⁷ De draagkracht is *“de toename van koopkracht of toename van beschikkingsmacht om goederen en diensten te verkrijgen.”*⁸ In economische zin is draagkracht het opofferen van een gelijk relatief nutsoffer. Een belangrijke doelstelling van de inkomstenbelasting is rekening houden met de aard en omvang van het inkomen en de persoonlijke omstandigheden, de feitelijke draagkracht. Het bestaansminimum wat nodig is voor het noodzakelijke levensonderhoud moet onbelast blijven.

§ 2.1.1 Adam Smith als grondlegger

Adam Smith⁹ wordt door velen gezien als een belangrijke grondlegger van het draagkrachtbeginsel. Smith vindt dat over alle inkomensvoordelen (winst, loon en huur) een gedeelte moet worden afgedragen aan de overheid, in relatie tot het vermogen van de belastingplichtige om belasting te kunnen betalen.

*“The subjects of every state ought to contribute towards the support of the government, as nearly as possible in proportion to their respective abilities; that is in proportion to the revenue which they respectively enjoy under the protection of the state”.*¹⁰

Het ziet er dus naar uit dat Smith voorstander is van een proportioneel tarief. Maar ergens anders valt te lezen dat Smith de voorkeur heeft voor een progressief tarief, waarbij vermogende personen relatief meer afdragen aan de staat dan minder vermogende personen.

*“It is not very unreasonable that the rich should contribute to the public expense, not only in proportion to their revenue, but something more than in that proportion.”*¹¹

⁶ Stevens 1980, blz. 151, Dusarduijn 2010, blz. 2 en Rijkers 2013, blz. 6.

⁷ Stevens 1980, blz. 153.

⁸ Sillevius/Kempen 2010, blz. 1-2.

⁹ Smith 2005, blz. 676.

¹⁰ Smith 2005, blz. 676.

¹¹ Smith 2005, blz. 691.

Het lijkt er dus op dat Smith niet erg consequent is in zijn eigen theorieën, aangezien hij eerst pleit voor een proportioneel stelsel maar later toch de voorkeur blijkt te geven aan een progressief stelsel. Toch ben ik van mening dat een progressief tarief meer recht doet aan de draagkrachtgedachte.

§2.1.2 Horizontale en verticale gelijkheid

Het draagkrachtbeginsel wordt vaak gezien in relatie met het gelijkheidsbeginsel. Van den Dool maakt onderscheid tussen horizontale en verticale gelijkheid.¹² Bij horizontale gelijkheid moeten belastingplichtigen die zich in dezelfde situatie bevinden, op dezelfde manier worden belast. Belastingplichtigen die zich in verschillende omstandigheden bevinden, horen volgens de verticale gelijkheid op afwijkende manier te worden belast. Als niet wordt voldaan aan het gelijkheidsbeginsel, wordt ook niet voldaan aan het draagkrachtbeginsel. Volgens Holmes moet ook ieder vermogensbestanddeel hetzelfde worden belast, ongeacht soort en ongeacht afkomst.¹³ Alle vermogensbestanddelen moeten dus neutraal en gelijk behandeld worden. Verschillende vermogensbestanddelen die een gelijkwaardig inkomen produceren, zorgen voor een gelijke draagkrachttoename. Belastingplichtigen die een hogere grondslag en dus een grotere draagkracht hebben, dienen meer belasting te betalen.¹⁴ Het rechtsgelijkheidsbeginsel is net als het draagkrachtbeginsel een subjectief beginsel. Ook al staat het gelijkheidsbeginsel in de wet gecodificeerd¹⁵, de politiek zal invulling moeten geven aan het begrip gelijkheid.

§2.1.3 Herverdeling

Binnen de inkomstenbelasting is het herverdelende effect van belang.¹⁶ Alle burgers in de maatschappij moeten een evenredige bijdrage leveren aan de schatkist. De draagkrachtgedachte komt ook volgens Gribnau naar buiten door het progressieve tarief. Personen met een hoger inkomen, worden tegen een hoger percentage belast. Hierdoor vindt herverdeling van het inkomen en vermogen plaats. Volgens Stevens neemt de draagkrachtgedachte inkomensherverdeling als uitgangspunt, waarbij belastingdruk naar mate van draagkracht wordt verdeeld.¹⁷ Draagkracht ontstaat pas op het moment dat het inkomen het bestaansminimum overtreft.¹⁸ Inkomen dat nodig is voor het noodzakelijke levensonderhoud moet niet worden belast. Bij het belasten van het inkomen, wordt de belastingdruk naar evenredigheid van nutsoffers verdeeld. Naarmate het inkomen steeds meer boven het bestaansminimum stijgt, heeft het steeds minder nut voor een belastingplichtige.

§2.1.4 Subjectief begrip

Het draagkrachtbeginsel is van groot belang voor de aanvaarding van een belastingstelsel en de bereidheid van belastingplichtigen hun fair share af te dragen.¹⁹ Aan belastingheffing moet een rechtvaardige verdeling van belastingdruk ten grondslag liggen.²⁰ De maatschappelijke opvattingen

¹² Van den Dool 2009, blz. 24.

¹³ Holmes 2001 (*digitaal geraadpleegd*).

¹⁴ Van den Dool 2009, blz. 16.

¹⁵ Artikel 1 Grondwet (Hierna: GW): Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan.

¹⁶ Gribnau 2007, hst. 3 (*digitaal geraadpleegd*).

¹⁷ Stevens 1980, blz. 151.

¹⁸ Stevens 1980, blz. 154.

¹⁹ Van den Dool 2009, blz. 17.

²⁰ Dusarduijn 2010, blz. 70.

veranderen echter in de loop van tijd en zo verandert de inhoud van het draagkrachtbeginsel.²¹ De invulling van het begrip draagkracht is niet eenduidig, doordat het beginsel niet in een wet is vormgegeven. Draagkracht is dus een subjectief begrip²², wat wil zeggen dat persoonlijke meningen en gevoelens invloed hebben op de betekenis van het begrip. Wat een eerlijke belastingheffing is kan niet vanuit een fiscaal oogpunt worden beoordeeld. De vraag is welke factoren opgenomen moeten worden om te bepalen of belastingplichtigen een gelijke draagkracht hebben in een bepaalde situatie.²³ De keuze welke karakteristieken worden gebruikt hangt af van de beleidsmaker en zijn ideeën over een eerlijke heffing. De toepassing van het draagkrachtbeginsel en de uiteindelijke invulling zijn politieke beslissingen²⁴, maar de maatschappij bepaalt uiteindelijk wat een eerlijke verdeling van de belastinglast is.²⁵

Het draagkrachtbeginsel mist volgens Hofstra een duidelijke inhoud en kan dus ook geen heldere richtlijn voor het bepalen van de belastinggrondslag zijn.²⁶ De mate van progressie is dan ook niet eenduidig in te vullen. De grondslag van de inkomstenbelasting wordt gezien als de draagkracht van een individu, die niet helder kan worden bepaald. Hofstra verwerpt het draagkrachtbeginsel. Het beginsel zorgt alleen voor meer onzekerheden en kan niet effectief worden toegepast. Een dergelijk beginsel kan nooit als “hoeksteen” voor onze samenleving dienen.²⁷ De belastingwetenschap zorgt ervoor dat het draagkrachtbeginsel meer concreet is geworden, zodat het in de praktijk te gebruiken is.²⁸ Ook al is er geen eenduidige invulling van het draagkrachtbeginsel, het heeft toch grote waarde voor belastingheffing volgens Gribnau.

Het standpunt van Hofstra, dat het draagkrachtbeginsel geen duidelijkheid geeft en niet eenduidig vast staat, deel ik. Ik zie dat echter als een voordeel. Het draagkrachtbeginsel is flexibel en gaat mee met de ontwikkelingen in de maatschappij. Dat is tevens zijn kracht. Het feit dat het beginsel niet goed te hanteren is, kan geen reden zijn om een moreel juist rechtsbeginsel niet toe te passen.

§2.1.5 Conclusie

Het draagkrachtbeginsel is een belangrijk beginsel voor de inkomstenbelasting, ook al is deze niet in een wet vastgelegd. Het draagkrachtbeginsel houdt nauw verband met het gelijkheidsbeginsel, waarbij belastingplichtigen met gelijke draagkracht gelijk en belastingplichtigen met ongelijke draagkracht ongelijk moeten worden behandeld, naar mate van hun ongelijkheid.²⁹ De vermogende personen dragen absoluut en relatief meer belasting af dan minder vermogende personen. Aan de hand van de draagkracht wordt het inkomen herverdeeld over alle belastingplichtigen. Rekening moet worden gehouden met de persoonlijke omstandigheden van een belastingplichtige om de werkelijke draagkracht te kunnen bepalen. De keuze voor het draagkrachtbeginsel om de belastingdruk op de juiste manier te verdelen en de uitwerking van het begrip, is het resultaat van het maatschappelijke opvattingen en politieke besluitvorming.³⁰ Daarom is het moeilijk om een concrete invulling te geven aan het begrip.

²¹ Gribnau 2006 (*digitaal geraadpleegd*).

²² Essers/Rijkers 2005 (*digitaal geraadpleegd*).

²³ Holmes 2001 (*digitaal geraadpleegd*).

²⁴ Kavelaars 1997, blz. 11.

²⁵ Essers/Rijkers 2005 (*digitaal geraadpleegd*).

²⁶ Hofstra 1981 (*digitaal geraadpleegd*).

²⁷ Hofstra 1981 (*digitaal geraadpleegd*).

²⁸ Gribnau 2006 (*digitaal geraadpleegd*).

²⁹ Dusarduijn 2010, blz. 72.

³⁰ Stevens 1980, blz. 555.

§2.2 Maatstaf van heffing

Om de draagkracht van een individu te kunnen belasten, moet een maatstaf gekozen worden. Volgens Kavelaars kunnen inkomen, vermogen en consumptie dienen als maatstaf van de heffing om de draagkracht te bepalen.³¹ De vraag is welke van de drie maatstaven het beste aansluit op het draagkrachtbeginsel. Of vermogen ook dient als maatstaf voor de heffing zal in de volgende paragraaf uitgebreid worden besproken.

§2.2.1 Bestedingen

Als de bestedingen als maatstaf van de heffing worden genomen, kan belastingheffing pas plaats vinden bij de consumptieve besteding.³² Het feit dat met de inflatoire voordelen eigenlijk geen rekening mag worden gehouden bij het bepalen van de draagkracht, is het belangrijkste argument voor de invoering van een bestedingsbelasting. Een belastingplichtige wordt in de inkomstenbelasting belast voor voordelen die hij niet werkelijk heeft genoten door prijsstijgingen (inflatie), wat niet in overeenstemming is met de draagkracht.³³ Daarbij komt nog dat een bestedingsbelasting neutraler is omdat ze niet discrimineert tussen verschillende soorten inkomsten.³⁴ Het maakt geen onderscheid of inkomen afkomstig is uit arbeid of kapitaal, doordat de belastingheffing alleen wordt bepaald door de hoogte van de bestedingen. De intertemporele consumptiebeslissing wordt daarbij niet verstoord.³⁵ Het maakt bij een bestedingsbelasting voor de totale belastingheffing niet uit of inkomen direct wordt geconsumeerd of wordt gespaard. Een neutrale behandeling zorgt ervoor dat de toename van de draagkracht van een belastingplichtige op overeenkomstige manier in de heffing wordt betrokken.

Nadeel van een bestedingsbelasting is de degressieve werking, doordat bestedingen relatief af nemen naarmate het inkomen stijgt.³⁶ Belastingplichtigen met een lager inkomen zullen hun inkomen (vrijwel) volledig benutten voor de noodzakelijke goederen, terwijl welvarendere belastingplichtigen hun inkomsten eerder kunnen sparen. Als consumptie uitblijft, kan de heffing heel lang worden uitgesteld of zelfs nooit plaatsvinden. Het is niet de bedoeling van het belastingsysteem dat bepaalde inkomsten volledig onbelast blijven.³⁷ De horizontale gelijkheid en het draagkrachtbeginsel worden grof geschonden, vooral als men het inkomen op jaarbasis als uitgangspunt neemt. Volgens Van den Dool zijn er geen voorstanders van een bestedingsbelasting, waarbij niet-geconsumeerd inkomen onbelast blijft. Ook volgens Stevens kan een bestedingsbelasting niet dienen om belasting te heffen naar draagkracht.³⁸ Inkomen dat niet besteed wordt valt buiten de heffing en kan tot ophoping van vermogen in de samenleving leiden bij welvarende gezinnen. Een vermogensbelasting zou ingevoerd moeten worden naast een bestedingsbelasting, waarbij naarmate de consumptie toeneemt het vermogen daalt en andersom.³⁹ Kavelaars vindt daarom een bestedingsbelasting niet voor de hand liggen. Van den Dool wijst ook een vermogensbelasting naast een bestedingsbelasting af, doordat de intertemporele consumptiebeslissing wordt verstoord en toekomstige kapitaalinkomsten worden belast zonder

³¹ Kavelaars 1997, blz. 11.

³² Van den Dool 2009, blz. 58.

³³ Van den Dool 2009, blz. 129.

³⁴ Van den Dool 2009, blz. 296.

³⁵ Van den Dool 2009, blz. 73.

³⁶ Van den Dool 2009, blz. 58.

³⁷ Van den Dool 2009, blz. 297.

³⁸ Stevens 1980, blz. 168.

³⁹ Kavelaars 1997, blz. 14.

consumptie.⁴⁰ Dat is niet in lijn met een bestedingsbelasting, waardoor deze belastingmaatstaf in zijn geheel beter niet kan worden ingevoerd.

Naar mijn mening is de degressieve werking van een bestedingsbelasting het belangrijkste argument om niet over te gaan op een bestedingsbelasting. Het feit dat bepaald inkomen niet wordt belast bij vermogende gezinnen, is niet te accepteren. Een vermogensbelasting naast een bestedingsbelasting is erg omslachtig.

§2.2.2 Inkomen

Het inkomen wordt door de meeste mensen gezien als indicator voor de draagkracht.⁴¹ Inkomen is ook volgens Essers en Rijkers de beste maatstaf om de draagkracht van een belastingplichtige te bepalen.⁴² Een inkomstenbelasting zorgt voor gelijkheid van belastingheffing, omdat het inkomen doorgaans meteen op het genietingsmoment in de heffing wordt betrokken.⁴³ Bij een inkomstenbelasting wordt het belastbaar jaarinkomen in de belastingheffing betrokken.⁴⁴ Het inkomen moet de draagkracht juist weergeven door de vermogensvoortgang van een persoon tijdens een bepaalde periode te nemen.⁴⁵ Het maakt daarbij niet uit hoe het inkomen wordt aangewend in tegenstelling tot de bestedingsbelasting. Het inkomen kan op diverse manieren worden bepaald, onder andere door de vermogensvermeerderingstheorie (SHS-Inkomensbegrip) of via de bronnentheorie.

Vaak wordt het SHS-inkomensmodel van Schanz, Haig en Simons gebruik als basis voor het inkomstenbelastingstelsel.⁴⁶ Alles wat voor een behoeftebevrediging zorgt, behoort tot het inkomen.⁴⁷ In het SHS-model worden alle waardeerbare vermogensmutaties tot het inkomen gerekend, ongeacht de oorzaak daarvan en ongeacht of ze al zijn gerealiseerd.⁴⁸ De totale vermogensvoortgang van een individu wordt in de heffing betrokken, ongeacht de manier waarop het voordeel is verkregen of aangewend. Vervolgens worden giften en onttrekkingen als bestedingen van het saldo afgetrokken om tot het belastbare inkomen te komen.⁴⁹

Vermogensmutaties doen zich vooral voor bij belastingplichtigen die een hoger vermogen hebben.⁵⁰ De vermogende personen worden bevoordeeld bij een systeem waarbij deze waardemutaties niet in aanmerking worden genomen, omdat waardeverminderingen ook deel uitmaken van de draagkracht. Alle verbeteringen van de positie van een belastingplichtige moeten in de heffing worden betrokken. Het SHS-inkomensbegrip komt de horizontale gelijkheid ten goede.⁵¹ Alle soorten inkomen vormen een even grote toename van de draagkracht. Het omzetten van een bepaald vermogensbestanddeel in een ander vermogensbestanddeel is niet meer aantrekkelijk. Het stelsel voldoet aan het draagkrachtbeginsel en behandelt inkomsten en resultaten uit vermogensbestanddelen neutraal.⁵² Over ongerealiseerde

⁴⁰ Van den Dool 2009, blz. 77.

⁴¹ Dusarduijn 2010, blz. 71.

⁴² Essers/Rijkers 2005 (*digitaal geraadpleegd*).

⁴³ Bij een forfaitaire vermogensrendementsheffing wordt het inkomen op de peildatum in de heffing betrokken.

⁴⁴ Stevens 1980, blz. 231.

⁴⁵ Van den Dool 1980, blz. 62.

⁴⁶ Holmes 2001 (*digitaal geraadpleegd*).

⁴⁷ Van den Dool 2009, blz. 94.

⁴⁸ Van den Dool 2009, blz. 60.

⁴⁹ Van den Dool 1980, blz. 62.

⁵⁰ Van den Dool 2009, blz. 60.

⁵¹ Van den Dool 2009, blz. 63.

⁵² Van den Dool 2009, blz. 66.

waardemutaties zijn Schanz, Haig en Simons het eens dat deze draagkracht vormen en in de heffing moeten worden betrokken. Volgens Schanz moet de waarde geschat worden, als deze nog niet met zekerheid vastgesteld kan worden. Hij erkent ook het probleem van liquiditeitstekorten, maar een gedeelte van de vermogensbestanddelen kan worden verkocht om vrije middelen te verkrijgen voor de belastingschuld. Haig concludeert dat waardering van tot het vermogen behorende goederen alleen kan plaatsvinden als deze goederen kunnen worden vervreemd. Als vermogensbestanddelen niet kunnen worden vervreemd, zoals aandelen met veel zeggenschap en onroerende zaken, moet over deze voordelen die ontstaan door waardemutaties, dan ook niet geheven worden. Voorwaarde is ook dat waardeinstijgingen voldoende zeker zijn. Simons kiest er voor dat onbelaste waardeinstijgingen niet in de heffing worden betrokken door de problemen met waardering, maar is zich ook bewust dat bij het realisatiebeginsel verliesneming en uitstel van winstneming plaats zal vinden.

Het SHS-inkomensbegrip sluit naar mijn mening goed aan bij het draagkrachtbeginsel. Alle inkomensbestanddelen en vermogensmutaties worden in de heffing betrokken ongeacht hun afkomst en in welke vorm ze gegoten zijn. Al het inkomen vormt een toename van de draagkracht van een belastingplichtige, dus ook waardeinstijgingen. De vraag die alleen nog open staat is of een SHS-inkomensbegrip kan worden uitgevoerd of belastingheffing uitgesteld moet worden tot het moment van realisatie.

Naast het SHS-Inkomensbegrip bestaat ook de bronnentheorie. In deze zienswijze worden alleen inkomensstromen met een periodiek karakter als bron van inkomen gezien en vervolgens belast.⁵³ Eerst wordt gekeken of sprake is van een bron, voordat tot belastingheffing kan worden overgegaan. Om te kunnen voldoen aan een bron van inkomen moeten drie criteria in acht worden genomen:⁵⁴

- Deelname economisch verkeer: De activiteit moet plaats vinden op de markt en een waarde hebben voor derden. Daarvoor hoeft niet altijd een handeling plaats te vinden, zoals blijkt uit het proefpersonenarrest.⁵⁵
- Voordeel beogen: De ontvanger van een voordeel moet met de activiteit het doel hebben om er een voordeel mee te behalen.⁵⁶
- Voordeel verwachten: Een voordeel moet redelijkerwijs behaald kunnen worden. Kansspelen zijn geen bron van inkomen, omdat er slechts sprake van speculatie is.⁵⁷ Het winnen van een prijs waar inspanning voor is verricht vanuit een zakelijk oogmerk is wel een bron van inkomen.⁵⁸

In het bami- en nasi-receptenarrest⁵⁹ zijn de criteria voordeel beogen en redelijkerwijs verwachten bevestigd als vereisten voor het aanwezig zijn van een bron. In het proefpersonenarrest is duidelijk geworden dat vooral het criterium deelname in economisch verkeer van belang is om te kunnen bepalen of sprake is van een bron van inkomen. Het bronnenstelsel is nuttig om na te gaan of inkomsten en uitgaven zich in de economische of consumptieve (hobby) sfeer bevinden.

Omdat binnen deze zienswijze de bron zelf niet mag worden aangetast, kan slechts het inkomen daaruit worden belast.⁶⁰ Opbrengst uit vervreemding van een bron vormt dus geen inkomen voor de

⁵³ Van den Dool 2009, blz. 64.

⁵⁴ Stevens 1980, blz. 255.

⁵⁵ HR, 3 oktober 1990, nr. 26 142, LJN: BH7882, BNB 1990/329 (proefpersonenarrest).

⁵⁶ HR, 14 januari 1981, nr. 20 195, LJN: AW9766, BNB 1981/99 (Staatscommissiearrest).

⁵⁷ HR, 1 februari 2002, nr. 35 848, LJN: ZC8134, BNB 2002/127 (Piramidespelarrest).

⁵⁸ Hof Amsterdam, 24 augustus 1992, nr. 5400/91, LJN: AW3658, V-N 1993/1586.

⁵⁹ HR, 14 april 1993, nr. 28 847, LJN: BH8770, 1993/203 (bami- en nasi-receptenarrest).

⁶⁰ Dusarduijn 2010, blz. 63.

bronnentheorie. Waardevermeerderingen kunnen in een bronnentheorie dus onbelast worden gerealiseerd, in tegenstelling tot het SHS-inkomensbegrip. Resultaten uit vermogensbestanddelen worden niet op neutrale wijze belast en de arbitragemogelijkheid tast het draagkrachtbeginsel aan. Het niet belasten van draagkracht vermeerderende vervreemdingswinsten is onbegrijpelijk. De bronnentheorie is mijns inziens in strijd met het draagkrachtbeginsel.

§2.2.3 Keuze tussen maatstaven

Een heffing naar draagkracht wordt gerealiseerd door belasting te heffen van een individu op basis van bestedingen of inkomen.⁶¹ Een inkomstenbelasting sluit het beste aan bij het draagkrachtbeginsel, omdat geheven wordt op het moment van draagkrachtoename en gespaard inkomen niet onbelast blijft. Bij een bestedingsbelasting zou kapitaalinkomen buiten de heffing vallen als het niet zou worden geconsumeerd, wat een doorslaggevende reden is om een inkomstenbelasting als heffingsgrondslag te kiezen, zo concludeert Van den Dool.⁶² Ook Kavelaars kiest voor een inkomstenbelasting, omdat het inkomen een bredere maatstaf is en de draagkrachttoename nauwkeuriger kan worden belast.⁶³

Binnen deze inkomstenbelasting moet dan nog een fundament worden gekozen. Het verschil tussen de bronnentheorie en de vermogensvergelijkingstheorie zit hem in de benadering van opbrengstenstromen.⁶⁴ De bronnentheorie kijkt naar de bron (object) en de vermogensvergelijkingstheorie kijkt naar de belastingplichtige (subject). Het gevolg bij een objectieve benadering is dat eenmalige opbrengsten niet kunnen worden belast en inkomsten worden omgezet in onbelaste vervreemdingswinsten. Daardoor heeft de subjectieve benadering, dus het SHS-inkomensbegrip voor Stevens de voorkeur.⁶⁵ Het bronnenstelsel moet verworpen worden, omdat bepaalde inkomsten niet in de heffing worden betrokken die wel leiden tot een toename van de draagkracht van een individu. Het SHS-inkomensbegrip sluit ook volgens Van den Dool het meeste aan op het draagkrachtbeginsel.⁶⁶ Alle soorten inkomen (dus ook vermogenswinsten) moeten neutraal in de heffing worden betrokken.

De conclusie die ik uiteindelijk uit het voorgaande kan trekken, is dat een inkomstenbelasting als maatstaf voor de draagkracht de beste keuze is. Het SHS-inkomensbegrip sluit het beste aan bij de draagkracht van een belastingplichtige. In de volgende paragraaf zal besproken worden of een vermogensbelasting kan bestaan naast een inkomstenbelasting.

§2.3 Het belasten van kapitaalinkomen

Als inkomen belast wordt volgens het hiervoor aangeraden model van het SHS-inkomensbegrip, zou automatisch ook het inkomen en resultaat uit kapitaalvermogen in deze heffing betrokken worden. De vraag kan dan rijzen of ook over kapitaalinkomen moet worden geheven. Onder kapitaalinkomen wordt *“alle voordelen die aan een belastingplichtige opkomen uit hoofde van een economische activiteit, zonder dat deze voortvloeien uit door de belastingplichtige verrichte arbeid”* begrepen.⁶⁷ Voordat wordt besproken hoe kapitaal moet worden belast om het beste aan te kunnen sluiten bij de draagkracht van een individu, moet de vraag worden beantwoord of we kapitaalinkomen überhaupt wel moeten belasten.

⁶¹ Van den Dool 2009, blz. 69.

⁶² Van den Dool 2009, blz. 69.

⁶³ Kavelaars 1997, blz. 17.

⁶⁴ Stevens 1980, blz. 251.

⁶⁵ Stevens 1980, blz. 254.

⁶⁶ Van den Dool 2009, blz. 69.

⁶⁷ Van den Dool 2009, blz. 93.

§2.3.1 Niet heffen over kapitaalinkomen

Verschillende argumenten kunnen worden aangehaald die ervoor pleiten om kapitaal niet te belasten. Ten eerste moet kapitaal niet belast worden, omdat het de intertemporele consumptiebeslissing aan tast, doordat toekomstige bestedingen relatief duur worden.⁶⁸ De draagkracht van mensen die hun inkomen sparen gaat achteruit ten opzichte van mensen die hun inkomen direct besteden, wat de horizontale gelijkheid aantast. Maar de beslissing om te gaan sparen is niet alleen afhankelijk van de belastingheffing. De spaarelasticiteit is voor lagere inkomensgroepen kleiner dan voor hogere inkomensgroepen.⁶⁹ Belastingplichtigen met een lager inkomen zullen veel van hun inkomen nodig hebben om in hun eerste levensbehoeften te voorzien. De beslissing om wel of niet te sparen is voornamelijk van belang voor belastingplichtigen met een hoger inkomen. Volgens Van den Dool is de aantasting van de intertemporele consumptiebeslissing geen reden om kapitaal niet te belasten.

Ten tweede ontstaat bij de heffing over kapitaal een heffing die dubbel lijkt.⁷⁰ Het arbeidsinkomen is belast in de inkomstenbelasting en het netto-inkomen wordt vervolgens gespaard. Het daaropvolgende jaar wordt het inkomen weer in de heffing betrokken als inkomsten uit kapitaal, maar er is dan ook nieuw inkomen ontstaan (bv. rente). In zoverre is van een dubbele inkomensheffing geen sprake. Dat wordt anders als naast de inkomstenbelasting ook een vermogensbelasting bestaat. Bij de keuze voor een breed inkomensbegrip is een daarnaast geheven vermogensbelasting echter niet aan te moedigen volgens Kavelaars, aangezien de inkomsten uit kapitaalvermogen onderdeel zijn van de inkomstenbelasting.⁷¹ Vermogen kan beschouwd worden als de contante waarde van toekomstige inkomsten. Er ontstaat een dubbele heffing, aangezien dezelfde zaak bij dezelfde persoon twee maal wordt getroffen. Wel kan een vermogensrendementsbelasting in de inkomstenbelasting zelf worden opgenomen. Het vermogen leidt namelijk tot vruchtdragend en nieuw inkomen.⁷² Het nieuwe behaalde inkomen vormt ook nieuwe draagkracht. Het argument dat inkomstenbelasting kan leiden tot dubbele heffing gaat naar mijn mening dus niet op, omdat er sprake is van een ander soort inkomen.

Als laatste wordt de belastingconcurrentie aangehaald om kapitaalinkomen niet te belasten.⁷³ In een kleine open economie zoals die van Nederland moet rekening gehouden worden met kapitaalvlucht. Inkomen is mobiel en dus gemakkelijk te verplaatsen naar landen waar minder of niet wordt geheven over kapitaalinkomen. De angst dat kapitaal in het buitenland wordt gepositioneerd is reëel, maar kan mijns inziens niet ervoor zorgen dat heffing in zijn geheel uit blijft. Daarbij zou belastingconcurrentie leiden tot een Race to the Bottom, waardoor geen belasting meer geheven zou kunnen worden.

De argumenten van beïnvloeding van de intertemporele consumptiebeslissing en dubbele heffing zijn niet valide. Ook belastingconcurrentie sluit mijns inziens de heffing over kapitaalinkomen niet uit.

§2.3.2 Wel heffen over kapitaalinkomen

Nu de argumenten zijn besproken om niet over te gaan op een heffing over kapitaalinkomen, zal vervolgens ingegaan worden op de redenen om wel tot belastingheffing over te gaan. Het draagkrachtbeginsel leidt namelijk tot de conclusie dat heffing over kapitaalinkomen gerechtvaardigd is volgens Van den Dool.⁷⁴

⁶⁸ Van den Dool 2009, blz. 40.

⁶⁹ Van den Dool 2009, blz. 41.

⁷⁰ Van den Dool 2009, blz. 97.

⁷¹ Kavelaars 1997, blz. 13-14.

⁷² Dusarduijn 2010, blz. 71.

⁷³ Van den Dool 2009, blz. 40.

⁷⁴ Van den Dool 2009, blz. 44.

Het meest wezenlijke argument voor het heffen over kapitaalinkomsten is het feit dat kapitaal nieuwe draagkracht kan creëren, door toekomstige inkomsten en resultaten.⁷⁵ Het inkomen dat voort komt uit het bezit van kapitaal zorgt voor een toename van de draagkracht volgens Stevens. Kapitaalinkomsten moeten hetzelfde worden behandeld als andere inkomsten, aangezien de draagkracht van een belastingplichtige vergroot wordt. Om te voldoen aan horizontale gelijkheid moeten alle soorten inkomen gelijk worden belast en kapitaalinkomsten zijn daarbij geen uitzondering. Volgens mij zijn kapitaalinkomsten vooral aanwezig bij gezinnen met hogere inkomens. Door het niet belasten van kapitaalinkomsten zal bij deze gezinnen een nog hoger inkomen na belastingen gerealiseerd worden en kapitaal verder opgebouwd worden.

Daarbij komt nog dat de gehele belastingdruk op arbeidsinkomsten terecht komt als geen belastingheffing plaats vindt over inkomsten uit kapitaal. Een heffing over kapitaalinkomen kan ervoor zorgen dat de versturende werking van belastingheffing op arbeidsinkomen wordt voorkomen, doordat het belastingtarief voor arbeidsinkomen kan dalen door de belastingopbrengst over kapitaalinkomen.⁷⁶ Arbeids- en kapitaalinkomen dragen beiden bij aan de draagkracht van een individu. Door slechts één soort inkomen te belasten wordt een inbreuk op het draagkrachtsbeginsel en de belastingneutraliteit gemaakt.

De argumenten die hierboven zijn aangehaald gaan ervan uit dat met het vermogen nieuwe inkomsten kunnen worden gecreëerd. Maar zoals blijkt uit de Memorie van Antwoord⁷⁷ kan ook alleen het vermogensbezit zelf al als rechtvaardiging voor een heffing worden aangehaald. Het vermogen kan belast worden en niet de inkomsten die daaruit ontstaan. De heffing over vermogen kan gerechtvaardigd worden door de bestedingsreserve die ontstaat bij belastingplichtigen met vermogen.⁷⁸ Een belastingplichtige met een behoorlijk vermogen kan tegenslagen eerder opvangen dan een belastingplichtige zonder vermogen. Dit argument heeft wel wat aan kracht verloren door de toenemende sociale zekerheid. Een belastingplichtige met een groot vermogen heeft ook de mogelijkheid om het overschot te benutten voor speculatieve doeleinden, om zijn vermogen te vergroten en nieuwe inkomsten te genereren. Deze voorrangspositie rechtvaardigt een heffing over vermogen. Stevens komt tot de conclusie dat het hebben van een vermogen leidt tot een bevoorrechte positie en daarom ook belast mag worden. Personen zonder vermogen hebben al hun inkomen nodig voor de eerste levensbehoeften, die onmisbaar zijn.⁷⁹ De wetgever mag dus niet heffen over het vermogen dat nodig is voor deze eerste levensbehoeften. Kavelaars brengt hier tegen in dat de bestedingsreserve wel aangewend moet kunnen worden en dat zelf gespaard vermogen niet dubbel mag worden belast, zoals hierboven al is opgemerkt.⁸⁰

De conclusie die ik uit het voorgaande kan trekken is dat een belastingheffing over kapitaalinkomsten gerechtvaardigd is. Uit het vermogen kan nieuw inkomen ontstaan, dat de draagkracht van een belastingplichtige laat toenemen. Een vermogensbezitter heeft de mogelijkheid zijn vermogen aan te wenden als productiefactor voor nieuw vermogen, wat niet het geval is bij minder vermogende personen volgens Dusarduijn.⁸¹ De gedachte is dan ook dat mensen met meer vermogen meer belasting moeten betalen dan de mensen met minder vermogen. Het vermogen zelf moet echter naar mijn mening niet als

⁷⁵ Stevens 1980, blz. 190.

⁷⁶ Van den Dool 2009, blz. 42.

⁷⁷ MvA, Kamerstukken II, 1973/1974, 12 601, nr. 6.

⁷⁸ Stevens 1980, blz. 191-192.

⁷⁹ Sillevius/Kempen 2010, blz. 1-2.

⁸⁰ Kavelaars 1997, blz. 15.

⁸¹ Dusarduijn 2010, blz. 2.

uitgangspunt worden genomen door de dubbele heffing, maar de inkomsten die uit het kapitaalvermogen ontstaan.

§2.3.3 Conclusie

De argumenten die pleiten voor een heffing over kapitaalinkomsten zijn sterker dan de argumenten die pleiten tegen belastingheffing. Vooral het feit dat nieuwe inkomsten ontstaan met gespaard inkomen die de draagkracht verhogen zorgt ervoor dat de conclusie moet worden getrokken dat kapitaalinkomsten moeten worden belast. Het SHS-inkomensbegrip rekent alle voordelen van een belastingplichtige tot het inkomen, dus kapitaalinkomen valt daar ook onder.⁸² Alle draagkracht vermeerderende bestanddelen moeten in de heffing worden betrokken om een zo eerlijk mogelijke heffing teweeg te brengen. Kavelaars stelt voor een vermogensbelasting in de inkomstenbelasting zelf op te nemen, aangezien vermogenswinst inkomen is.⁸³ De argumenten van extra bestedingsruimte en een voorrangspositie rechtvaardigen geen vermogensbelasting naast een inkomstenbelasting door de dubbele heffing, omdat deze al in de inkomstenbelasting zijn betrokken.⁸⁴ Ik deel zijn mening dat een vermogensrendementsheffing in de inkomstenbelasting moet worden opgenomen.

§2.4 Reëel of forfaitaire heffen over kapitaalinkomen

In de vorige paragrafen heb ik geconcludeerd dat een inkomstenbelasting het beste is om belasting te heffen op basis van de draagkrachtgedachte. Ook het inkomen uit kapitaal moet belast worden om het beste aan te kunnen sluiten bij het draagkrachtbeginsel. Nu is de vraag op welke manier kapitaalinkomen belast moet worden in een inkomstenbelasting. Kapitaalinkomen kan ontstaan doordat inkomen uit de bron wordt gehaald, zoals dividend, interest en huur. Maar de bron zelf kan ook inkomsten genereren in de vorm van vermogenswinsten. Beide vormen van kapitaalinkomen kunnen op twee manieren belast worden: reëel of fictief. Bij het reële stelsel wordt het werkelijk behaalde inkomen belast en bij het fictieve stelsel wordt geacht een bepaald inkomen te zijn genoten ongeacht de werkelijk gerealiseerde winsten. Welk stelsel doet het meeste recht aan het draagkrachtbeginsel?

§2.4.1 Inkomen uit de bron

§2.4.1.1 Reële vaststelling lopende inkomsten

Inkomen kan ontstaan door inkomen uit de bron, zoals dividend en rente, maar ook waardeinstijgingen van de bron.⁸⁵ In deze paragraaf gaat het vooral over de inkomsten die ontstaan uit de bron. De Bronnentheorie (Wet IB 1964) houdt in dat sprake moet zijn van een bron van inkomen om het inkomen tot de grondslag voor de belastingheffing te kunnen rekenen.⁸⁶ De Bronnentheorie beoogt het reële inkomen te belasten. In §2.2.2 is al ingegaan op de drie criteria om te kunnen spreken van een bron van inkomen: Deelname economisch verkeer, voordeel beogen en voordeel (redelijkerwijs) kunnen verwachten.⁸⁷

⁸² Van den Dool 2009, blz. 297.

⁸³ Kavelaars 1997, blz. 41.

⁸⁴ Kavelaars 1997, blz. 14.

⁸⁵ Stevens 1980, blz. 257.

⁸⁶ Van den Dool 2009, blz. 64.

⁸⁷ Sillevius/Kempen 2010, blz. 57.

Onderscheid wordt gemaakt tussen het vermogen zelf (de bron) en de inkomsten die los komen uit de bron (de vruchten).⁸⁸ Reguliere inkomsten van een vermogensbestanddeel, zoals rente, dividend en huur worden wel belast, maar gerealiseerde waardestijgingen van de vermogensbestanddelen worden niet belast. De bron, die inkomen genereert, moet daarbij in stand blijven.⁸⁹ Het idee is dat bij vervreemding van de bron in een andere bron kan worden geïnvesteerd en daaruit weer opnieuw inkomen kan worden behaald.⁹⁰ Alleen inkomsten die een blijvende inkomensstroom opleveren, worden gerekend tot inkomen uit een bron.⁹¹ Vermogensbestanddelen die alleen waardemutaties opleveren, worden anders behandeld dan vermogensbestanddelen met alleen lopende inkomsten waardoor horizontale ongelijkheid ontstaat. Gevolg is dat de neutraliteit in behandeling wordt geschonden en arbitrage mogelijk is. Van den Dool is om deze redenen geen voorstander van dit systeem. Belastingplichtigen proberen hun opbrengsten zo veel mogelijk onder te brengen in vermogensstijgingen, waardoor aanzienlijk belasting wordt bespaard.⁹² Het niet kunnen belasten van vermogenswinsten zorgt ook voor aantasting van het draagkrachtbeginsel volgens Stevens.⁹³ Het ontwijken van belastingheffing zorgt ervoor dat belastingplichtigen niet worden belast voor hun werkelijke draagkrachtvermeerdering.⁹⁴ Het bepalen van het inkomen onder de bronnentheorie is naar mijn mening niet in overeenstemming met de draagkrachtgedachte, doordat bepaalde inkomsten buiten de heffing blijven.

§2.4.1.2 Fictieve vaststelling lopende inkomsten

Voor de belastingheffing kunnen dus de werkelijke kapitaalinkomsten worden genomen, maar de inkomsten kunnen ook worden vastgesteld op basis van een fictie. Een fictie vertelt een juridische onwaarheid, waarbij iets als waar wordt aangenomen wat niet waar is.⁹⁵ Een forfait benadert de werkelijkheid op praktische wijze, terwijl een fictie de realiteit bewust negeert. De wetgever ziet de vermogensrendementsheffing als een forfait.⁹⁶ Een forfaitaire regeling zorgt ervoor dat bepaalde grootheden op een vast bedrag worden gesteld, omdat het werkelijke inkomen niet goed bepaald kan worden of tot een onredelijke uitkomst leidt.⁹⁷ De wetgever gebruikt een forfait om de doelmatigheid en eenvoud te kunnen bevorderen.⁹⁸ Maar er kan ook gesteld worden dat sprake is van een fictie in plaats van een forfait. Forfaitaire regelingen moeten zorgvuldig worden ingeschat zodat ze de werkelijkheid zo nauwkeurig mogelijk benaderen en niet uitwerken als een fictie. De werkelijkheid moet soms geabstraheerd worden om de wet eenvoudiger en gemakkelijk uitvoerbaar te maken volgens Albert.⁹⁹ Het is dus niet te concluderen dat alle ficties slecht zijn, maar het resultaat van de fictie moet redelijk zijn. Toch maken ficties en forfaits inbreuk op de economische en juridische realiteit van de belastingplichtige, waardoor zeop gespannen voet staan met het draagkrachtbeginsel volgens Dusarduijn.¹⁰⁰ Ook Stevens trekt de conclusie dat het draagkrachtbeginsel en het gelijkheidsbeginsel onder druk staan, omdat niet die

⁸⁸ Eijck 2005, blz. 22.

⁸⁹ Van den Dool 2009, blz. 64-65.

⁹⁰ Doedens 1967 (*digitaal geraadpleegd*).

⁹¹ Van den Dool 2009, blz. 65.

⁹² Stevens 1980, blz. 257.

⁹³ Stevens 1980, blz. 329.

⁹⁴ Sillevs/Kempen 2010, blz. 3 en 18.

⁹⁵ Dusarduijn 2010, blz. 67-69.

⁹⁶ Dusarduijn 2010, blz. 69.

⁹⁷ Stevens 1980, blz. 380.

⁹⁸ Stevens 1980, blz. 380.

⁹⁹ Albert 2012 (*digitaal geraadpleegd*).

¹⁰⁰ Dusarduijn 2012 (*digitaal geraadpleegd*) en Dusarduijn 2010, blz. 69.

werkelijke grootheden worden gehanteerd.¹⁰¹ Een juiste verhouding moet worden gezocht tussen doelmatigheid en rechtvaardigheid. De wetgever heeft een duidelijke afweging gemaakt tussen doelmatigheid en rechtvaardigheid, waarbij de rechtvaardigheid op de laatste plaats kwam.¹⁰²

Hoewel het bepalen van het te belasten inkomen door middel van een fictie niet in overeenstemming is met het draagkrachtbeginsel, zijn er toch veel ficties in de wet te vinden, zoals artikel 4.14 Wet IB 2001¹⁰³ en artikel 12d Wet op de loonbelasting 1964 (Hierna: Wet LB 1964).¹⁰⁴ Deze zal ik verder buiten beschouwing laten en zal me vooral richten op het fictief belasten van kapitaalvermogen. In het huidige Nederlandse stelsel wordt gebruikt gemaakt van een forfaitaire vermogensrendementsheffing, die de fictieve heffingswijze over kapitaalinkomsten het beste weer geeft. Een forfaitaire heffing kenmerkt zich door niet de reële inkomsten te belasten, maar de genoten en gerealiseerde voordelen te negeren.¹⁰⁵ De forfaitaire rendementsheffing is dus een wetsfictie, waarbij een bepaald rendement wordt geacht te zijn behaald:

*Uitgangspunt van het voorgestelde systeem is dat een belastingplichtige voortaan bij wege van wetsfictie geacht wordt met de tot zijn rendementsgrondslag behorende vermogensbestanddelen (dat zijn bezittingen en schulden) altijd een bepaald netto-rendement te (kunnen) behalen dat in de belastingheffing kan worden betrokken; vandaar dat wordt gesproken over een forfaitair rendement.*¹⁰⁶

Men moet altijd een bepaald nettorendement kunnen behalen en vervolgens wordt aan de belastingplichtige overgelaten hoe hij dat rendement tracht te behalen. Het inkomen wordt forfaitair vastgesteld, waardoor er geen rekening wordt gehouden met de individuele draagkrachtverschillen tussen belastingplichtigen volgens Gribnau.¹⁰⁷ Door uit te gaan van een vast rendement ongeacht de aard van een vermogensbestanddeel, worden sommige vermogensbestanddelen te hoog of te laag belast ten opzichte van het werkelijk behaalde rendement. Ook Sillevis en Kempen trekken de conclusie dat een forfait geen rekening houdt met de draagkracht van een belastingplichtige die inkomen geniet uit vermogen.¹⁰⁸ Ficties in het algemeen en dus ook de vermogensrendementsheffing, tasten het maatschappelijke draagvlak aan en hebben een zwakke relatie met rechtsbeginselen, vooral het draagkrachtbeginsel. Geconcludeerd kan dus worden dat een forfaitaire heffing niet in overeenstemming is met een heffing naar de werkelijke draagkrachttoename.

Hoewel dat een forfaitaire heffingswijze niet in overeenstemming is met het draagkrachtbeginsel, kleven er toch voordelen aan dit systeem. De forfaitaire vermogensrendementsheffing is een robuuste heffing, waarbij niet veel controle nodig is.¹⁰⁹ De belastingheffing over vermogensbestanddelen gaat gepaard met

¹⁰¹ Stevens 1980, blz. 380.

¹⁰² Dusarduijn 2010, blz. 68.

¹⁰³ Forfaitair voordeel uit vrijgestelde beleggingsinstellingen en uit buitenlandse beleggingslichamen.

¹⁰⁴ Een werknemer die arbeid verricht voor zijn eigen bedrijf of dat van zijn partner wordt geacht een loon van ten minste € 44.000 te hebben genoten of het lagere gebruikelijke loon.

¹⁰⁵ Van den Dool 2009, blz. 66.

¹⁰⁶ Kamerstukken II 1998/99, 26 727, nr. 3, §6.3.1.

¹⁰⁷ Gribnau 2007, Hst 4 (*digitaal geraadpleegd*).

¹⁰⁸ Sillevis/Kempen 2010, blz. 852.

¹⁰⁹ Dusarduijn 2010, blz. 9.

relatief geringe uitvoeringskosten en is niet gevoelig voor misbruik. Een groot voordeel van de forfaitaire vermogensrendementsheffing is de stabilisatie van de belastingopbrengsten, welke minder aanwezig is bij de hierna te bespreken vermogensaanwas- of vermogenswinstbelasting.¹¹⁰ In tijden van crisis blijft de overheid een vaste opbrengst uit box 3 behouden. Kavelaars en Dusarduijn vinden de geringe belastingopbrengst nooit een argument om een goede heffingsmethode niet in te voeren.¹¹¹ Verder worden eenvoud en administratieve doelmatigheid als belangrijkste redenen voor het invoeren van een forfaitaire heffing genoemd, die op een praktische wijze het inkomen benadert.¹¹² Informatie over het daadwerkelijke vermogensinkomen dat is gerealiseerd, is niet van belang voor het vaststellen van de grondslag.¹¹³ Het nieuwe systeem heeft een belangrijke vereenvoudiging met zich mee gebracht wat een doorslaggevend argument is voor de wetgever. Dat het nieuwe stelsel tot een belangrijke vereenvoudiging heeft geleid, valt ook op te merken uit de geringe jurisprudentie over box 3.¹¹⁴ De heffing is zeer robuust, waardoor weinig discussie ontstaat over de werking. Volgens Gribnau is het argument dat de forfaitaire vermogensrendementsheffing een belangrijke vereenvoudiging ten gevolge heeft maar slap.¹¹⁵ Op andere gebieden in de inkomstenbelasting is een complexe wetgeving ook geen argument geweest. Vooral de complexe afbakeningsregels om belastingconstructies te voorkomen tussen de verschillende boxen, komen de eenvoud niet ten goede. Ook Kavelaars is van mening dat het niet goed kunnen bepalen en controleren van vermogenswinsten geen reden mag zijn om een vermogenswinstheffing niet in te voeren.¹¹⁶ De belangrijkste doelstelling is heffing naar draagkracht.¹¹⁷ Om eenvoud te bereiken, wordt het draagkrachtbeginsel geschaad naar mijn mening.

Volgens Van den Dool moet de vermogensrendementsheffing afgeschaft worden. Vooral het niet neutraal behandelen van verschillende beleggingsvormen en het schenden van de verticale gelijkheid, zijn doorslaggevende argumenten om van de forfaitaire heffing af te wijken. Volgens Gribnau levert het robuuste stelsel duidelijk strijd op met het draagkrachtbeginsel. Er wordt bewust afgeweken van de werkelijkheid, om op een goedkope en efficiënte manier belasting te heffen.¹¹⁸ Dusarduijn is eveneens geen fan van deze heffing, omdat de eenvoud een hogere prioriteit heeft dan een evenwichtige en rechtvaardige belastingheffing.¹¹⁹ Aan een realistische benadering van het inkomensbegrip wordt niet voldaan,¹²⁰ omdat het werkelijk inkomen uit het vermogen dat is behaald niet van belang is. Het fictief inkomen uit vermogen is een verwachting, maar er is geen sprake van daadwerkelijke draagkracht.¹²¹ Deze vorm van heffing voldoet niet aan het draagkrachtbeginsel van een individu en houdt geen rekening met persoonlijke omstandigheden. Er ligt geen inkomensconcept ten grondslag aan de heffing, alleen het

¹¹⁰ Van den Dool 2009, blz. 10.

¹¹¹ Kavelaars 1997, blz. 50 en Dusarduijn 2010, blz. 82. Bij het artikel van Kavelaars was sprake van een vermogenswinstbelasting, die zal worden besproken in §2.4.2.1.

¹¹² Dusarduijn 2012 (*digitaal geraadpleegd*).

¹¹³ Kamerstukken II 1998/99, 26 727, nr. 3, §3.1.

¹¹⁴ Heithuis 2011 (*digitaal geraadpleegd*).

¹¹⁵ Gribnau 2007, hst 4 (*digitaal geraadpleegd*).

¹¹⁶ Kavelaars 1997, blz. 53.

¹¹⁷ Gribnau 2006 (*digitaal geraadpleegd*).

¹¹⁸ Gribnau 2007, hst 4 (*digitaal geraadpleegd*).

¹¹⁹ Dusarduijn 2010, blz. 62.

¹²⁰ Dusarduijn 2010, blz. 64.

¹²¹ Dusarduijn 2010, blz. 71-72.

voordeel van een makkelijke en effectieve heffing volgens Dusarduijn.¹²² Uitvoeringstechnische aspecten worden duidelijk boven het draagkrachtbeginsel geplaatst.

Ik sluit mij aan bij deze auteurs. De voordelen zijn vooral van technische aard, maar het belangrijkste beginsel dat ten grondslag ligt aan de inkomstenbelasting “het draagkrachtbeginsel” wordt volledig genegeerd.

§2.4.1.3 Conclusie

De Wet IB 2001 is beter bestendig tegen arbitrage dan zijn voorganger Wet IB 1964.¹²³ Uit voorgaande blijkt dat de forfaitaire heffing grote voordelen heeft. Verschillende soorten kapitaalinkomen worden gelijk behandeld en de uitvoerbaarheid en eenvoud van het systeem zijn er in belangrijke mate op vooruit gegaan. De vraag is alleen tegen welke prijs! Dat het werkelijke rendement zal af wijken van het forfaitaire rendement is een groot nadeel van het forfaitaire rendement.¹²⁴ De economische realiteit van een belastingplichtige wordt aangetast door het gebruik van een forfait.¹²⁵ Forfaits zijn strijdig met de werkelijkheid en er wordt geen rekening gehouden met de individuele omstandigheden van belastingplichtigen.¹²⁶ Het belasten van de werkelijke inkomsten sluit beter aan bij het draagkrachtbeginsel. De inkomsten uit de bron worden correct belast door de bronnentheorie, doordat de werkelijke inkomsten worden belast. Maar de bronnentheorie heeft als groot nadeel het niet belasten van vervreemdingwinsten. Hier zal in de volgende paragraaf verder op in worden gegaan.

§2.4.2 Inkomen behaald met de bron

§2.4.2.1 Reële vaststelling vervreemdingswinsten

In de literatuur wordt vaak gepleit om een vermogenswinstbelasting in te voeren.¹²⁷ Onder een vermogenswinstbelasting behoren alleen de gerealiseerde kapitaalinkomsten tot de heffingsgrondslag van het vermogen. Het is ook mogelijk de waardemutaties tot het inkomen te rekenen, zonder dat realisatie heeft plaats gevonden. Dan wordt niet meer van een vermogenswinstbelasting, maar van een vermogensaanwasbelasting gesproken.

Een vermogensaanwasbelasting betreft ieder jaar de gerealiseerde en niet gerealiseerde vermogensmutaties in de heffing.¹²⁸ Een vermogensaanwasbelasting is een onderdeel van het SHS-inkomensbegrip, waarbij alle inkomsten in de heffing worden betrokken ongeacht het soort inkomen. In de Nederlandse literatuur wordt vaak gepleit voor het in de heffing betrekken van vermogensmutaties, omdat vanuit het draagkrachtbeginsel dergelijke winsten niet anders belast zouden moeten worden dan andere inkomsten.¹²⁹ Vooral mensen met hogere inkomens konden realisatie van vervreemdingswinsten uitstellen.¹³⁰ Zij bezitten relatief gezien meer en beter gespreid vermogen, waarmee niet alleen hogere inkomsten maar ook hogere vermogensmutaties kunnen worden behaald. Het niet belasten van vermogensmutaties heeft een negatief effect op de herverdelende functie van het belastingstelsel volgens

¹²² Dusarduijn 2010, blz. 9.

¹²³ Kamerstukken II 2005/2006, 30375, nr. 2, §1.2.1.

¹²⁴ Van Dijkhuizen 2013, blz. 61.

¹²⁵ Dusarduijn 2012, blz. 13.

¹²⁶ Dusarduijn 2010, blz. 68.

¹²⁷ Van den Dool 2009, blz. 104.

¹²⁸ Van den Dool 2009, blz. 295.

¹²⁹ Van den Dool 2009, blz. 104.

¹³⁰ Van den Dool 2009, blz. 119.

Van den Dool.¹³¹ Een vermogensmutatieheffing is neutraal ten opzichte van beleggingsvormen en waarborgt de horizontale gelijkheid tussen belastingplichtigen.¹³² Een gelijke behandeling maakt het niet meer voordelig voor belastingplichtigen om dividenden en interest om te zetten in onbelaste waardevermeerdering.

Een vermogensaanwasbelasting sluit mijns inziens goed aan bij het draagkrachtbeginsel. Er zitten echter ook een hoop nadelen aan een vermogensaanwasbelasting. Om te kunnen beoordelen of overgegaan moet worden op een vermogensaanwasbelasting moet nagegaan worden of de voordelen van het invoeren van een vermogensaanwasbelasting opwegen tegen de nadelen.

Een vermogensaanwasbelasting leidt tot een liquiditeitsnadeel.¹³³ Als de vermogenswinst nog niet is gerealiseerd, komt er geen contant geld vrij waarmee de belastingschuld kan worden voldaan. Aangezien de belastingplichtige geen liquiditeiten tot zijn beschikking heeft, zal een belastingplichtige een lening moeten aangaan of een gedeelte van zijn vermogensbestanddelen moeten verkopen.¹³⁴ Het is niet altijd mogelijk om voor het liquiditeitsnadeel een lening aan te gaan. Dit probleem zou opgelost kunnen worden door rentedragend uitstel van belasting te verlenen, maar wel tegen een marktconforme rente.¹³⁵ De rente moet worden vastgesteld op de hoogte van de interest voor langlopende staatsobligaties. Bij een marktconform rentepercentage ontstaat geen voordeel meer bij het kiezen voor oppotten van winsten in de onderneming. Ongerealiseerde vermogenswinsten vormen nog geen volledige bijdrage aan de draagkracht, omdat nog onzekerheid bestaat over de feitelijke realisatie. Daarbij sluit een doorschuiffaciliteit beter aan op de bestedingsmogelijkheden van een belastingplichtige.¹³⁶ Rentedragend uitstel is naar mijn mening een goede oplossing om de neutraliteit tussen verschillende soorten kapitaalinkomen te kunnen waarborgen en ontwijkingsgedrag tegen te gaan.

Voor de wetgever zijn in- en uitvoeringsproblemen de doorslaggevende reden geweest om een vermogensaanwas- of vermogenswinstbelasting niet in te voeren.¹³⁷ Stevens is een voorstander van een vermogensaanwasbelasting, maar trekt tevens de conclusie dat deze heffingstechniek voor uitvoeringsproblemen zorgt en daardoor onaantrekkelijk is.¹³⁸ Waardemutaties vinden vaak plaats met veel onzekerheid over het realiseren van waardeinstijgingen of -dalingen van een vermogensbestanddeel.¹³⁹ Het probleem van waardering is een groot nadeel, maar moet niet worden overschat volgens Kavelaars.¹⁴⁰ De controle op andere inkomsten is vaak nog ingewikkelder. En daarbij komt nog dat rente gemakkelijk valt bij te houden op een bankrekening. Het waarderingsprobleem doet zich niet voor bij beursgenoteerde aandelen, maar alleen bij incourante vermogensbestanddelen.¹⁴¹ Het is ook mogelijk gebruik te maken van een veronderstelde jaarlijkse waardeinstijging en bij vervreemding de definitieve waarde te verrekenen met het bedrag dat al is voldaan.

Stevens vindt de nadelen duidelijk niet opwegen tegen de voordelen van vermogensaanwasbelasting.¹⁴² Maar Van den Dool ziet een vermogensaanwasbelasting als een neutrale heffing die beter aansluit bij het

¹³¹ Van den Dool 2009, blz. 61.

¹³² Van den Dool 2009, blz. 108.

¹³³ Van den Dool 2009, blz. 109.

¹³⁴ Van den Dool 2009, blz. 105.

¹³⁵ Van den Dool 2009, blz. 111.

¹³⁶ Stevens 1980, blz. 251.

¹³⁷ Kamerstukken II 1998/99, 26 727, nr. 3, Bijlage I §3.1.

¹³⁸ Stevens 1980, blz. 233.

¹³⁹ Van den Dool 2009, blz. 124.

¹⁴⁰ Kavelaars 1997, blz. 52.

¹⁴¹ Van den Dool 2009, blz. 124

¹⁴² Stevens 1980, blz. 249.

draagkrachtbeginsel,¹⁴³ waar ik mij bij aansluit. De draagkracht kan inderdaad niet eenduidig worden bepaald door waarderingsproblemen, maar de vermogensaanwas komt wel het dichtst in de buurt van de werkelijke draagkracht. Belastingplichtigen met een gelijk kapitaalinkomen uit verschillende bronnen worden gelijk belast. Het liquiditeitsprobleem kan worden voorkomen door rentedragend uitstel. Voor belastingplichtigen bestaat geen voordeel meer om realisatie van vermogenswinsten uit te stellen. Invoering- en uitvoeringsproblemen mogen niet in de weg staan om een bepaald rechtvaardig systeem in te voeren. Ik zie wel een toekomst voor de vermogensaanwasbelasting. Mocht een foute waardering plaats hebben gevonden, dan wordt deze bij vervreemding rechtgetrokken. Zo kan het beste worden aangesloten bij de werkelijke draagkracht van een individu.

Bij een vermogenswinstbelasting wordt pas over gegaan tot heffing als vermogensbestanddelen worden vervreemd en daadwerkelijk winst ontstaat. Het realisatiebeginsel vereist ook dat inkomen pas wordt belast als het ook daadwerkelijk is gerealiseerd.¹⁴⁴ Van realisatie is sprake als de economische beschikkingsmacht van een vermogensbestanddeel aan een andere belastingplichtige wordt overgedragen. Ook de wetgever erkent dat een vermogenswinstbelasting goed zou aansluiten bij de draagkrachtgedachte, al kiest ze uiteindelijk niet voor dit stelsel:

*Overwogen is voorts om inkomsten uit sparen en beleggen via een vermogenswinstbenadering in de belastingheffing te betrekken. Vanuit fiscaal-theoretische invalshoek wordt door velen gesteld dat een vermogenswinstbelasting beter tegemoet komt aan de draagkrachtgedachte dan het huidige systeem, omdat daarmee het economische rendement van de vermogensbestanddelen die tot de grondslag worden gerekend daadwerkelijk in de heffing van de inkomstenbelasting zou kunnen worden betrokken. Het omvormen van reguliere inkomsten, zoals rente, huur of dividend, in onbelaste vermogensresultaten leidt bij een vermogenswinstbelasting immers niet meer tot belastingafstel, hooguit nog tot belastinguitstel.*¹⁴⁵

Bepaalde problemen die ontstaan bij een vermogensaanwasbelasting doen zich niet voor bij een vermogenswinstbelasting. Zo doen liquidatieproblemen zich niet voor, omdat wordt geheven op het moment dat werkelijke realisatie plaats vindt en liquiditeiten vrij komen.¹⁴⁶ De waardering en de daaraan gekoppelde uitvoering, leveren ook geen problemen op. De verkoopprijs wordt genomen als waarde van het vermogensbestanddeel en een administratie is niet vereist. Een vermogenswinstbelasting is beduidend eenvoudiger dan een vermogensaanwasbelasting.

Toch brengt deze vorm van heffing weer andere problemen met zich mee. Een groot nadeel is het lock-in effect¹⁴⁷, waarbij de vermogensinkomsten niet worden uitgekeerd maar de waarde van het vermogensbestanddeel wel toeneemt. In tegenstelling tot de vermogensaanwasbelasting is bij de vermogenswinstbelasting de geheven belasting afhankelijk van de uitkering van vermogensinkomsten, zoals dividenden. Belastingplichtigen kunnen ervoor kiezen om vermogenswinsten in het bedrijf te laten zitten, zodat belastingheffing kan worden voorkomen. De wetgever erkent het lock-in effect.¹⁴⁸ Het lock-in effect zorgt ervoor dat belastingplichtigen de belastingheffing zeer lange tijd kunnen uitstellen en

¹⁴³ Van den Dool 2009, blz. 126.

¹⁴⁴ Van den Dool 2009, blz. 93.

¹⁴⁵ Kamerstukken II 1998/99, 26 727, nr. 3, §3.1.

¹⁴⁶ Van den Dool 2009, blz. 105-106.

¹⁴⁷ Van den Dool 2009, blz. 115-116.

¹⁴⁸ Kamerstukken II 1998/99, 26 727, nr. 3, §3.1.

verliezen gelijk genomen kunnen worden. De werking van de kapitaalmarkt wordt verhinderd, doordat belastingplichtigen hun vermogensbestanddelen niet meer vervreemden en de neutraliteit van belastingheffing wordt aangetast. Uit onderzoek blijkt echter dat het lock-in effect niet zo groot is als gedacht werd.¹⁴⁹ Het lock-in effect komt niet aan de orde bij een vermogensaanwasbelasting.

Onder een vermogenswinstbelasting wordt een liquiditeitsvoordeel behaald.¹⁵⁰ Belasting is pas verschuldigd bij realisatie van winst, waardoor het effectieve belastingtarief lager is dan bij een vermogensaanwasbelasting. Bij uitstel van belastingheffing kunnen de liquiditeiten aangewend worden voor investeringen of kan extra rendement worden behaald. Een vermogenswinstbelasting heeft tot gevolg dat minder belastingopbrengst wordt gerealiseerd, doordat niet alle winsten kunnen worden belast doch slechts de gerealiseerde. Het liquiditeitsvoordeel zorgt voor een ongelijke behandeling tussen belastingplichtigen met dezelfde draagkrachtstoename. De ongelijke behandeling door het lock-in effect kan worden voorkomen, door het liquiditeitsvoordeel te neutraliseren met een compensatiemechanisme.¹⁵¹ Deze methodiek komt volgens mij overeen met het rentedragend uitstel van een vermogenswinstbelasting.

De conclusie die getrokken kan worden is dat een vermogenswinstbelasting goed aansluit bij de werkelijk genoten voordelen die de draagkracht vergroten. Aan wordt gesloten bij het moment waarop het voordeel werkelijk is gerealiseerd, waardoor zich geen waarderingsproblemen voordoen. Maar een vermogenswinstbelasting brengt net als een vermogensaanwasbelasting aanzienlijke problemen met zich mee, zoals het lock-in effect. Belasting kan worden uitgesteld tot realisatie, waardoor een liquiditeitsvoordeel ontstaat. Belastingplichtigen met gelijke draagkracht worden niet gelijk behandeld door deze ontwijkingsmogelijkheid, waardoor niet volledig wordt voldaan aan het draagkrachtbeginsel. Een vermogensaanwasbelasting is daarom te prefereren boven een vermogenswinstbelasting.

Het kabinet erkent dat een vermogenswinst- en een vermogensaanwasbelasting meer recht doen aan het draagkrachtbeginsel dan de Wet IB 1964, maar heeft om verschillende redenen niet voor deze heffingen gekozen in de Wet IB 2001.¹⁵² Beide heffingen (vermogensaanwas- en vermogenswinst) zijn volgens het kabinet strijdig met de economische structuur, de evenwichtige verdeling van belastingdruk, vereenvoudiging en stabiele belastingopbrengsten. Een op rechtvaardigheid en rechtsgelijkheid georiënteerd belastingstelsel kan ook op een andere manier worden bereikt, waarbij de combinatie van beide heffingen als uitgangspunt wordt genomen.

*In dat verband wordt opgemerkt dat het draagkrachtbeginsel als uitvloeisel van het streven naar rechtvaardigheid en rechtsgelijkheid een waardevol oriëntatiepunt is bij de opbouw en de vormgeving van een belastingstelsel. Daarmee is echter niet gezegd dat dit oriëntatiepunt per definitie introductie van een vermogenswinstbelasting zou moeten impliceren. Voor de wetgever zijn theoretische concepten belangrijk, maar niet bij uitsluiting doorslaggevend. Voor de wetgever gaat het ook om een weloverwogen synthese van rechtvaardigheid, doelmatigheid en budgettaire doelen.*¹⁵³

¹⁴⁹ Van den Dool 2009, blz. 118 en Kavelaars 1997, blz. 61.

¹⁵⁰ Van den Dool 2009, blz. 110.

¹⁵¹ Van den Dool 2009, blz. 115.

¹⁵² Kamerstukken II 1998/99, 26 727, nr. 3, Bijlage I §3.1.

¹⁵³ Kamerstukken II 1998/99, 26 727, nr. 3, Bijlage I §3.1.

Sillevis en Kempen concluderen dat praktische en budgettaire bezwaren zwaarder hebben gewogen waardoor de wetgever niet heeft gekozen voor een vermogenswinstbelasting.¹⁵⁴ De wetgever heeft gekozen om een forfaitaire vermogensrendementsheffing in te voeren, waarbij op fictieve manier wordt belast.¹⁵⁵ Op de forfaitaire wijze van heffing over vermogenswinsten zal nu worden ingegaan.

§2.4.2.2 Fictieve vaststelling vervreemdingswinsten

In §2.4.1.1 is al uitbundig ingegaan op de forfaitaire vermogensrendementsheffing, waarbij de werkelijke inkomsten worden genegeerd en vervangen door een forfaitair percentage over de grondslag. Een voordeel van de forfaitaire rendementsheffing is de neutrale behandeling van verschillende soorten kapitaalinkomen.¹⁵⁶ Een forfaitaire rendementsheffing maakt geen onderscheid tussen winstinhouding en winstuitkering. Het probleem dat vermogenswinsten zeer lange tijd onbelast kunnen blijven, is niet meer aan de orde.

Volgens het huidige fiscale inkomensbegrip zijn de reguliere opbrengsten van privé-vermogensbestanddelen (rente, dividend, huur) wel, maar de op dergelijke vermogensbestanddelen behaalde vermogenswinsten niet belast. Dit leidt ertoe dat veel belastingplichtigen er naar streven vermogensrendementen zoveel mogelijk in de vorm van onbelaste vermogenswinst te genieten. (...) Als oplossing voor deze problematiek is gekozen voor een systeem waarbij inkomen uit sparen en beleggen forfaitair wordt bepaald op een vermogensrendement van 4% (forfaitair rendement) en wordt belast tegen een vast tarief van 30%.¹⁵⁷

Door neutrale behandeling van dividenduitkering en vermogensaanwas in het nieuwe systeem, ontstaat minder ontwijking van belastingheffing. Voor de inkomsten uit de bron is in §2.4.1.1 geconcludeerd dat de heffingswijze in strijd is met het draagkrachtbeginsel. Maar deze conclusie kan niet direct worden overgenomen voor inkomsten behaald met de bron. Om het probleem van langdurig uitstel op te lossen is het forfaitaire rendementsstelsel ingevoerd.¹⁵⁸ De claim moet jaarlijks af worden gerekend door een fictief rendement te nemen.¹⁵⁹ De belastingontwijking is behoorlijk de kop ingedrukt. Het systeem moet volgens de wetgever juist beter aansluiten bij het draagkrachtbeginsel.¹⁶⁰ Ongewenst en oneigenlijk gebruik wordt tegengegaan en de belastingheffing vindt effectiever plaats. Er wordt geen onderscheid meer gemaakt tussen de belaste inkomenssfeer en de onbelaste vermogenssfeer.

Het is waar dat belastingplichtigen met een hogere draagkracht meer belasting betalen dan vroeger, wat de reden is dat de wetgever de heffing wel in overeenstemming acht met het draagkrachtbeginsel.¹⁶¹ Maar volgens Sillevis en Kempen staat de forfaitaire heffing op gespannen voet met het draagkrachtbeginsel, doordat ook belasting is verschuldigd als het veronderstelde rendement niet wordt behaald. Speculatiewinsten vallen volgens Sillevis en Kempen nog steeds buiten de heffing, ook al is een forfaitaire heffing ingevoerd om dit probleem juist te repareren.

¹⁵⁴ Sillevis/Kempen 2010, blz. 839.

¹⁵⁵ Kamerstukken II 1998/99, 26 727, nr. 3, §6.3.

¹⁵⁶ Van den Dool 2009, blz. 67.

¹⁵⁷ Kamerstukken II 1998/99, 26 727, nr. 3, §1.3.3.

¹⁵⁸ Kamerstukken II 1998/99, 26 727, nr. 3, §1.3.3.

¹⁵⁹ Heithuis 2011, (*digitaal geraadpleegd*).

¹⁶⁰ Kamerstukken II 1998/99, 26 727, nr. 3, §1.3.3.

¹⁶¹ Sillevis/Kempen 2010, blz. 73.

*Denk aan speculatiewinsten, die in box 3 geheel buiten de heffing vallen, hetgeen niet in overeenstemming is met de draagkrachtgedachte.*¹⁶²

Naar mijn mening is de zienswijze van het kabinet erg kortzichtig. In hoofdstuk 3 waarin het Nederlandse systeem wordt besproken, zal blijken dat in het percentage van 4 nauwelijks de vermogenswinsten kunnen zijn begrepen en dat de exacte getalsmatige keuze van het fictieve percentage door de wetgever nooit is onderbouwd. Ook Sillevis en Kempen trekken de conclusie dat de invoering alleen steunt op praktische overwegingen, maar dat van een heffing naar draagkracht geen sprake meer is.¹⁶³ Het idee om de vermogenswinsten in de heffing te betrekken is mijns inziens positief, maar de forfaitaire wijze om dit te bereiken voldoet niet aan het draagkrachtbeginsel. Iedere heffing waarbij de werkelijke inkomsten niet als grondslag worden genomen, sluit niet aan bij de werkelijke draagkrachttoename van een belastingplichtige.

§2.4.2.3 Conclusie

Een forfaitaire heffing is in strijd met het draagkrachtbeginsel. Uitvoeringsproblemen en eenvoud mogen geen reden zijn om een (onrechtvaardig) systeem in te voeren. Een rechtvaardige en reële belastingheffing moet altijd de grondslag zijn voor een belastingstelsel. Het is positief dat vermogenswinsten in de heffing worden betrokken, maar de forfaitaire manier is niet de beste manier. Daarom zou naar mijn mening eerder gekozen moeten worden voor een vermogensaanwas- of vermogenswinstbelasting.

Bij zowel de vermogensaanwas- als de vermogenswinstbelasting wordt het vermogen uiteindelijk in de heffing betrokken. Alleen het moment van de heffing is eerder bij een vermogensaanwasbelasting dan bij een vermogenswinstbelasting. Het belasten van vermogensaanwas heeft de voorkeur van Van den Dool als gekeken wordt naar het draagkrachtbeginsel.¹⁶⁴ Er mag geen onderscheid worden gemaakt tussen belastingplichtigen die winst in de onderneming laten zitten en belastingplichtigen die dividend laten uitkeren. Alle vermogensbestanddelen moeten neutraal worden behandeld. De vermogensaanwasbelasting doet het meeste recht aan het draagkrachtbeginsel, omdat ongerealiseerde waardemutaties ook bijdragen aan de draagkrachttoename van een individu. Het probleem van liquiditeitsnadeel is gemakkelijk op te lossen door rentedragend uitstel. Een serieus probleem is wel de onzekere waardeverminderingen of -vermeerderingen. Stevens is ook voorstander van een vermogensaanwasheffing, maar kiest uiteindelijk voor een vermogenswinstbelasting.¹⁶⁵ De problemen met de vermogensaanwasbelasting zijn aanzienlijk, waardoor afgevraagd moet worden of de voordelen opwegen tegen de nadelen. Door de heffing uit te stellen tot realisatie, hoeven vermogensbestanddelen niet te worden gewaardeerd. Maar bij een vermogenswinstbelasting doen zich lock-in effecten voor. De argumentatie dat is vermogensaanwasbelasting ingewikkeld is erken ik, maar dat rechtvaardigt volgens mij geen heffing die niet volledig aansluit bij het draagkrachtbeginsel door de uitstelmogelijkheden. Een vermogensaanwasbelasting heeft daarom mijn voorkeur, aangezien bij een vermogenswinstbelasting uitstel van belastingheffing plaats vindt.

¹⁶² Sillevis/Kempen 2010, blz. 849.

¹⁶³ Sillevis/Kempen 2010, blz. 3.

¹⁶⁴ Van den Dool 2009, blz. 126.

¹⁶⁵ Stevens 1980, blz. 251.

§2.4.3 Neutrale behandeling rentedragend en dividenddragend vermogen

Bij de vraag over de optimale wijze voor het belasten van kapitaalinkomsten speelt ook het soort vermogen een rol, met name in samenhang met de vennootschapsbelasting. Ieder land, en dus ook Nederland en Duitsland, loopt tegen dezelfde vragen aan als het gaat over de dubbele belastingheffing van dividenden en dergelijke inkomsten. De discussie gaat over de mogelijke schending van het gelijkheidsbeginsel, wanneer het gaat over de discriminatie van belastingheffing over dividend tegenover de heffing over ander kapitaalinkomsten, zoals renten.¹⁶⁶ Aandeelhouders worden geconfronteerd met een dubbele heffing, namelijk de forfaitaire vermogensbelasting of Abgeltungsteuer en de daaraan voorafgaande vennootschapsbelasting. Nederland heft een vennootschapsbelasting van 20% over de eerste €200.000,- en daarna 25% over inkomsten uit kapitaalvermogen op ondernemingsgebied en renten vallen hier niet onder.¹⁶⁷ In Duitsland worden dividenden en soortgelijke inkomsten uit aandelen belast met Körperschaftsteuer en Gewerbesteuer van een krappe 30%.¹⁶⁸ Daartegenover zijn rentebetalingen met gemiddeld 3,5% Gewerbesteuer belast of in veel gevallen helemaal niet.¹⁶⁹ In Duitsland vindt voor dividenden die in het bedrijfsvermogen worden gehouden het Teileinkünfteverfahren plaats¹⁷⁰, wat inhoudt dat een vrijstelling van 40% over de inkomsten wordt gegeven die dubbel worden belast door vennootschaps- en inkomstenbelasting. Het Teileinkünfteverfahren is in het bereik van private kapitaalinkomsten niet te gebruiken.¹⁷¹

De Nederlandse wetgever zag te weinig aanleiding om over te stappen op een gedifferentieerde behandeling.¹⁷² Volgens Dusarduijn zou een verschillende behandeling in rendement of tarief leiden tot een verschil in belastingdruk, wat het voor belastingplichtigen mogelijk maakt om belasting te ontwijken.¹⁷³ De commissie is het hier echter niet mee eens in haar Eindrapport:

“Ten nadele van de aandelen wordt niet gecorrigeerd voor het feit dat over de inkomsten uit aandelen (eigen vermogen) al vennootschapsbelasting is betaald, hetgeen niet geldt voor leningen (vreemd vermogen).”¹⁷⁴

Maar de commissie komt uiteindelijk tot het oordeel dat geen onderscheid moet worden gemaakt tussen typen vermogensbestanddelen om de eenvoud te kunnen handhaven. De commissie verkiest de eenvoud boven een rechtvaardige heffing.¹⁷⁵

De Duitse wetgever houdt voorzieningen voor private beleggingen (Teileinkünfteverfahren) niet meer voor nodig, omdat daarvoor door lagere belastingheffing van 15% vennootschapsbelasting al rekening mee zou zijn gehouden.¹⁷⁶ Maar dan moet deze gedachte consequent op beleggingen in het

¹⁶⁶ Eckhoff 2007, blz. 994.

¹⁶⁷ Artikel 22 Wet op de vennootschapsbelasting 1969 (hierna: Wet Vpb 1969).

¹⁶⁸ Englisch 2007, blz. 231.

¹⁶⁹ Wernsmann 2008, blz. 38.

¹⁷⁰ Eckhoff 2007, blz. 997.

¹⁷¹ Weber-Grellet 2008, blz. 545.

¹⁷² Van Dijkhuizen 2013, Eindrapport, blz. 62.

¹⁷³ Dusarduijn 2010, blz. 85.

¹⁷⁴ Van Dijkhuizen 2013, Eindrapport, blz. 62.

¹⁷⁵ Van Dijkhuizen 2013, Eindrapport, blz. 62.

¹⁷⁶ Kirckhof/Sohn/Mellinghof Kommentar, blz. 72.

bedrijfsvermogen worden doorgevoerd volgens Kirchhof/Sohn/Mellinghof.¹⁷⁷ Ook in Duitsland is de reden voor de ongelijke behandeling dat renten, dividenden en vervreemdingswinsten gelijk belast moeten worden met een uniform tarief van 25%, om de afgrenzingsmoeilijkheden te voorkomen.¹⁷⁸ Maar zulke afgrenzingsmoeilijkheden zijn een typisch probleem van iedere apart regime.¹⁷⁹ De afgrenzing is dus niet de oplossing, maar zelf het probleem volgens Eckhoff. Kirchhof/Sohn/Mellinghof trekken dezelfde conclusie.

*“Man versuche Abgrenzungsproblemen zu vermeiden, wenn es für die Einführung einer Art Schedule für Kapitaleinkünfte angeführt wird: Solche werden dadurch regelmäßig erst geschaffen.”*¹⁸⁰

Alleen het streven naar een zo groot mogelijke vereenvoudiging is niet voldoende om van het gelijkheidsbeginsel af te wijken en private beleggers de compensatie van belasting op ondernemersgebied te ontfangen.¹⁸¹ Aandelen worden nadelig behandeld, doordat geen correctie plaats vindt voor het al in de vennootschapsbelasting betrokken inkomen wat niet het geval is bij inkomsten uit andere kapitaalinkomsten, zoals leningen en obligaties.¹⁸² In zowel Nederland als Duitsland wordt de discussie gevoerd of een compensatie moet worden gegeven voor de in rekening gebrachte vennootschapsbelasting, die bovenop de al betaalde inkomstenbelasting komt. Een verrekening (bv. Het Teileinkünfteverfahren) moet mijns inziens worden toegestaan om een gelijke behandeling te kunnen waarborgen tussen de heffing van rente-inkomsten en dividend-inkomsten. Alle soorten kapitaalinkomsten moeten gelijk worden gehandeld, omdat ze een gelijke draagkrachttoename tot gevolg hebben.

§2.4.4 Slot: Wat is de beste wijze om inkomsten uit kapitaal te belasten?

Uit kapitaalvermogen kunnen twee soorten inkomsten ontstaan: Inkomsten uit de bron en inkomsten behaald met de bron. Voor beide is nagegaan of de werkelijke inkomsten belast moeten worden of beter gebruik kan worden gemaakt van een forfait. Een forfait sluit niet aan bij de werkelijke draagkrachttoename, ook niet als deze als voordeel heeft dat vervreemdingswinsten ook in de heffing moeten worden betrokken. Daarom is een vermogensaanwas- of vermogenswinstbelasting aan te moedigen. De vermogensaanwasbelasting zorgt ervoor dat winsten niet kunnen worden uitgesteld tot realisatie, waardoor deze heffingswijze nog een streepje voor heeft op de vermogenswinstbelasting. Ik stel daarbij voor om rentedragend uitstel te verlenen tot de waardevermeerderingen werkelijk zijn gerealiseerd, waardoor het uitstellen van realisatie geen voordeel meer oplevert.

¹⁷⁷ Kirchhof/Sohn/Mellinghof Kommentar, blz. 70.

¹⁷⁸ Eckhoff 2007, blz. 996.

¹⁷⁹ Eckhoff 2007, blz. 997.

¹⁸⁰ Kirchhof/Sohn/Mellinghof Kommentar, blz. 71.

¹⁸¹ Kirchhof/Sohn/Mellinghof Kommentar, blz. 71.

¹⁸² Van Dijkhuizen 2013, Eindrapport, blz. 62.

Hoofdstuk 3 Forfaitaire vermogensrendementsheffing

De heffing naar draagkracht in de inkomstenbelasting is gebaseerd op de werkelijke inkomsten die zijn gerealiseerd.¹⁸³ De forfaitaire rendementsheffing van box 3 is een heel andere manier van belastingheffing. Over de rendementsgrondslag op 1 januari wordt een forfait van 4% als rendement genomen dat tegen een belastingtarief van 30% wordt belast, zoals volgt uit artikel 5.2 Wet IB 2001 e.v. De heffing over de werkelijke inkomsten is verlaten en vervangen door een forfaitaire heffing. In de evaluatie van het ministerie is geconcludeerd dat de feitelijke rendementen van belastingplichtigen behoorlijk achter zijn gebleven bij het forfaitaire rendement.¹⁸⁴ De Commissie Van Dijkhuizen is tot dezelfde conclusie gekomen in haar eindrapport.¹⁸⁵ Deze conclusies veroorzaken een hoop kritiek en onrust.

§3.1 Reden van invoering

Bij de heffing in box 3 is informatie over het daadwerkelijke vermogensinkomen dat is gerealiseerd niet van belang voor het vaststellen van de grondslag.¹⁸⁶ Het nieuwe systeem heeft een belangrijke vereenvoudiging met zich mee gebracht, wat een belangrijk argument was voor de invoering van de forfaitaire vermogensrendementsheffing. Door de gekozen wetsystematiek wordt geen verschil meer gemaakt tussen vermogensinkomen en waardeinstijgingen. Het werkelijk gerealiseerde rendement is erg moeilijk te meten en te controleren.¹⁸⁷ Een en ander heeft ertoe geleid dat uiteindelijk een forfait volgens de wetgever de beste keuze was om alle vermogenswinsten op een eenvoudige en effectieve wijze te belasten. Veel discussie over waardebepalingen en de hoogte van het werkelijke genoten voordeel vallen daarbij weg. Dat het nieuwe stelsel tot een belangrijke vereenvoudiging heeft geleid, valt ook af te leiden uit de geringe jurisprudentie over box 3.¹⁸⁸

Volgens Gribnau is het argument dat de forfaitaire vermogensrendementsheffing een belangrijke vereenvoudiging ten gevolge heeft maar slap¹⁸⁹. Op andere gebieden in de inkomstenbelasting is een complexe wetgeving ook geen obstakel geweest. Vooral de complexe afbakeningsregels om belastingconstructies te voorkomen tussen de verschillende boxen, komen de eenvoud niet ten goede.

Daarbij vindt Dusarduijn dat het karakter van de inkomstenbelasting met zich mee brengt dat inkomsten van de overheid mee bewegen met de inkomsten van belastingplichtigen.¹⁹⁰ Een stabiele opbrengst alleen kan daarom geen reden zijn om door middel van een forfait te heffen. Ook het argument van uitvoerbaarheid en controle is zwak. Bepaalde gegevens moeten worden verschaft aan de Belastingdienst. Dat is zo bij iedere belastingsoort, dus waarom is weer box 3 de uitzondering? Daarbij stelt de commissie dat het grootste gedeelte van de vermogens op spaarrekeningen staan, welke nauwelijks fluctueren en eenvoudig te meten zijn.¹⁹¹ Een forfait is onnodig en een werkelijke heffing sluit beter aan bij het belevingsgevoel van vermogensbezitters. Ook op andere gebieden is de frictie tussen eenvoud en draagkrachtbeginsel goed te merken, zoals in dit hoofdstuk uitvoerig aan de orde zal komen.

¹⁸³ Heithuis 2011 (*digitaal geraadpleegd*).

¹⁸⁴ Kamerstukken II 2005/2006, 30375, nr. 2, §2.2.5.2.

¹⁸⁵ Van Dijkhuizen 2013, Eindrapport, blz. 64.

¹⁸⁶ Kamerstukken II 1998/99, 26 727, nr. 3, §6.2 en §6.3.

¹⁸⁷ Van Dijkhuizen 2013, Eindrapport, blz. 61.

¹⁸⁸ Heithuis 2011 (*digitaal geraadpleegd*).

¹⁸⁹ Gribnau 2007 (*digitaal geraadpleegd*).

¹⁹⁰ Dusarduijn 2013, blz. 18.

¹⁹¹ Dusarduijn 2013, blz. 13.

§3.2 Inkomstenbelasting of vermogensbelasting?

Voor de toetsing van de belastingsoort aan het draagkrachtbeginsel en andere rechtsbeginselen is het van belang of sprake is van een heffing over het inkomen of het vermogen.¹⁹² In het Eindrapport van de commissie wordt de mogelijkheid van een vermogensbelasting aangehaald:

*“Door de forfaitaire bepaling van inkomen is de heffing in economische zin te vergelijken met een vermogensbelasting van 1,2%.”*¹⁹³

Volgens Albert is de heffing van box 3 een vermogensbelasting in plaats van een inkomstenbelasting.¹⁹⁴ De inkomsten die werkelijk worden genoten, zijn niet van belang. Bij de kwalificatie als vermogensbelasting is geen sprake meer van een fictie, waar het werkelijke vermogen in de heffing wordt betrokken. De wetgever ziet de vermogensrendementsheffing als een inkomstenbelasting.¹⁹⁵ De commissie ziet de forfaitaire vermogensrendementsheffing in economische zin als een vermogensbelasting¹⁹⁶, maar kiest uiteindelijk toch voor een inkomstenbelasting als kwalificatie.¹⁹⁷ Duidelijk wordt gesteld dat het “inkomen” uit sparen en beleggen wordt belast.

De Hoge Raad heeft uiteindelijk geoordeeld over dit vraagstuk, om voor verdragsverhoudingen duidelijkheid te krijgen.¹⁹⁸ Bij het bepalen van het inkomen uit sparen en beleggen wordt rekening gehouden met de persoonsgebonden aftrekposten. Daarnaast wordt ook de heffingskorting in aftrek toegelaten. De Hoge Raad heeft geoordeeld:

*“Die omstandigheid dient hier de doorslag te geven. De bedoelde heffing moet derhalve voor de toepassing van het Verdrag worden aangemerkt als een belasting naar het inkomen.”*¹⁹⁹

Wordt box 3 gezien als een inkomstenbelasting, dan gaat het vooral om de relatie tussen het forfaitaire en het reële rendement.²⁰⁰ Het vermogen wordt aangetast als het rendement structureel lager is dan het forfaitaire percentage. Deze manier van heffing waarbij de bron (het vermogen) wordt aangetast druist regelrecht in tegen het karakter van een inkomstenbelasting, namelijk de heffing op basis van draagkracht. Als de forfaitaire rendementsheffing wordt gezien als een vermogensheffing, is er geen sprake meer van een fictie. De forfaitaire vermogensrendementsheffing voldoet dan meer aan het draagkrachtbeginsel dan wanneer het vermogen zelf als uitgangspunt van de heffing wordt genomen. Hierin zie ik echter het probleem dat voor een heffing over het inkomen meer overtuigende argumenten zijn om tot belastingheffing over te gaan, dan voor een heffing over het vermogen. Maar de heffing van een inkomstenbelasting is naar mijn mening niet in overeenstemming met het draagkrachtbeginsel door de toepassing van een forfaitair rendement.

¹⁹² Dusarduijn 2010, blz. 12.

¹⁹³ Van Dijkhuizen 2013, blz. 58.

¹⁹⁴ Albert 2012 (*digitaal geraadpleegd*).

¹⁹⁵ Dusarduijn 2013, blz. 4.

¹⁹⁶ Van Dijkhuizen 2013, blz. 58.

¹⁹⁷ Dusarduijn 2013, blz. 4.

¹⁹⁸ Dusarduijn 2010, blz. 14.

¹⁹⁹ HR 1 december 2006, nr. 42 211, LJN: AV5017, BNB 2007/68, r.o. 3.2.2.

²⁰⁰ Dusarduijn 2013, blz. 4.

§3.3 Fictie of forfait

De wetgever heeft met de invoering van box 3 er bewust voor gekozen om de belastingheffing niet meer te baseren op de reële, maar op forfaitaire inkomsten.²⁰¹ Een forfait benadert de werkelijkheid op praktische wijze.²⁰² Vooral in deze tijd wijkt het forfaitaire percentage aanzienlijk af van het werkelijk behaalde rendement. De commissie heeft in haar eindrapport onderzoek gedaan naar het werkelijke te behalen rendement en dat is veel lager dan 4%, namelijk 1,6%.²⁰³ Het standpunt dat voldaan is aan een realistische benadering is niet meer houdbaar, waardoor geconcludeerd moet worden dat bewust van de werkelijkheid wordt afgeweken en sprake is van een echte fictie in plaats van een forfait. Ficties en forfaits zijn beiden niet in overeenstemming met het draagkrachtbeginsel naar mijn mening. Beiden zijn strijdig met de werkelijkheid en er wordt geen rekening gehouden met de individuele omstandigheden van belastingplichtigen. Het forfaitaire vastgesteld percentage zou moeten worden bijgesteld of zelfs volledig moeten worden afgeschaft, om af te stappen van een kwalificatie als fictie.

§3.4 Forfaitaire percentage

§3.4.1 Vaststelling van het percentage

In artikel 5.2 Wet IB 2001 is omschreven dat het rendement van de grondslag van sparen en beleggen op 4% is gesteld. Een forfaitair inkomen wordt als maatstaf genomen, waarbij het niet uitmaakt of er überhaupt inkomen is genoten.²⁰⁴ Het objectieve stelsel van het belasten van reële vermogensinkomsten wordt verlaten door de toevoeging van de woorden “Het voordeel wordt gesteld op”. De wetgever heeft bewust gekozen voor een heffingstechniek waarbij de werkelijk gerealiseerde inkomsten niet worden belast en er niet aangesloten wordt bij het draagkrachtbeginsel. De wetgever gaat ervan uit dat het werkelijke inkomen min of meer gelijk is aan het forfaitaire vastgesteld inkomen.²⁰⁵ Het percentage van 4% is objectief vastgesteld bij de schatting van het gemiddelde risicovrije reële rendement over een langere periode.²⁰⁶ Maar een gedetailleerde onderbouwing is nergens te vinden:²⁰⁷

*“De exacte getalsmatige keuze voor het tarief is overigens nooit onderbouwd door de wetgever, evenmin zijn ooit concrete cijfers gepresenteerd die de vrees voor een kapitaalvlucht kunnen onderbouwen”.*²⁰⁸

§3.4.2 Reden voor een forfaitair rendement

De heffingsmethode heeft verschillende voordelen. Het werkelijke rendement over vermogensinkomsten is moeilijk te meten en niet eenvoudig te controleren.²⁰⁹ De vermogensmutatie is pas te bepalen bij de gerealiseerde vervreemding. De hoogte van het rendement is bij de forfaitaire benadering voorspelbaar. Dit is een voordeel voor zowel de belastingplichtige als de overheid. De belastingopbrengst is zeer stabiel

²⁰¹ Dusarduijn 2010, blz. 67.

²⁰² Dusarduijn 2010, blz. 67-69.

²⁰³ Van Dijkhuizen 2013, blz. 64. Om tot dit percentage te komen is een meting gedaan van 2001 tot 2012 van het rendement op betaalrekeningen, spaarrekeningen, termijndeposito's, langer rente en aandelen.

²⁰⁴ Dusarduijn 2010, blz. 63.

²⁰⁵ Dusarduijn 2010, blz. 80.

²⁰⁶ Van Dijkhuizen 2013, blz. 62.

²⁰⁷ Zie ook: Heithuis 1999.

²⁰⁸ Dusarduijn 2013, blz. 6.

²⁰⁹ Van Dijkhuizen 2013, blz. 61.

en niet afhankelijk van conjuncturele bewegingen in de economie. Echter mag een stabiele belastingopbrengst voor de overheid niet als doorslaggevend argument gelden om een vast percentage te hanteren volgens Dusarduijn.²¹⁰

§3.4.3 Kritiek op het forfaitaire rendement

Nadelen zijn wel dat het werkelijke rendement sterk afwijkt van het forfaitaire percentage en dat de effectieve belastingdruk niet goed vast te stellen is.²¹¹ Het forfait zorgt ervoor dat niet mee kan worden bewogen met de werkelijke inkomsten.²¹²

*"Wel roept de heffing in jaren met lage rendementen (meer) weerstand op."*²¹³

Toen het forfaitair vastgestelde rendement werd vastgesteld op 4%, was het percentage op de lange termijn wellicht een goede afspiegeling van de werkelijkheid.²¹⁴ Toch is duidelijk geworden dat het percentage van vier voor de meeste belastingplichtigen met vermogen niet kan worden behaald. Een belastingplichtige moet eenvoudig en zonder extra risico's het rendement kunnen behalen.²¹⁵

De wetgever is zich ervan bewust dat het feitelijk gerealiseerde rendement van belastingplichtigen de afgelopen jaren lager was dan het forfaitaire percentage.²¹⁶ De commissie kwam in het Eindrapport tot eenzelfde conclusie. De lange termijn rente kwam dicht bij de 4%, maar het gemiddelde jaarlijkse reële rendement was met 1,6% veel lager.²¹⁷ Het gemiddelde rendement op normale spaarrekeningen is vastgesteld op 0,5%. Op aandelen is het gemiddelde rendement zelfs negatief. Van een realiteitsgerichte weergave van het percentage is dus geen sprake naar mijn mening.

Het is duidelijk dat na de invoering van de Wet IB 2001 het reële rendement aanzienlijk lager is geworden, waardoor het percentage van vier niet reëel meer is. Toch houdt de wetgever vast aan het robuuste karakter en ziet geen reden om het percentage van vier aan te passen.²¹⁸

Een ander nadeel van de forfaitaire heffing is het liquiditeitsprobleem, dat ontstaat als belasting betaald moet worden over een rendement dat niet werkelijk is behaald.²¹⁹ De belastingplichtige moet belasting voldoen terwijl geen liquiditeiten zijn vrij gekomen. Toch stelt de commissie in het Eindrapport dat er nooit naar voren is gekomen dat dit echt problemen oplevert in de praktijk. Dusarduijn merkt terecht op dat het standpunt dat zich geen problemen zouden voordoen niet is onderbouwd.²²⁰

§3.4.4 Alternatief voor het huidige forfait

De commissie heeft voorgesteld een automatisch mechanisme in te voeren dat zich aanpast aan het voortschrijdende gemiddelde, waaraan het forfaitaire rendement gekoppeld moet worden.²²¹ Het automatisch mechanisme moet er voor zorgen dat het forfaitaire rendement het werkelijk rendement meer

²¹⁰ Dusarduijn 2010, blz. 82

²¹¹ Van Dijkhuizen 2013, blz. 61-62.

²¹² Dusarduijn 2013, blz. 13.

²¹³ Van Dijkhuizen 2013, blz. 62.

²¹⁴ Dusarduijn 2013, blz. 14.

²¹⁵ Heithuis 1999 (*digitaal geraadpleegd*).

²¹⁶ Van den Dool 2009, blz. 12.

²¹⁷ Van Dijkhuizen 2013, blz. 64.

²¹⁸ Van den Dool 2009, blz. 12.

²¹⁹ Van Dijkhuizen 2013, blz. 61-62.

²²⁰ Dusarduijn 2013, blz. 13.

²²¹ Van Dijkhuizen 2013, blz. 69.

benadert. Dan moet er gekeken worden naar de langlopende staatsobligaties of de nominale rente op spaarrekeningen om het voortschrijdend gemiddelde vast te stellen. De commissie is voorstander van het rendement in box 3 te koppelen aan de nominale rente, omdat meer dan de helft van de vermogensbestanddelen uit bank- en spaarrekeningen bestaan. De nominale rente sluit beter aan op het rechtvaardigheidsgevoel van belastingplichtigen. De spaarrente lag 1,2% lager dan het gemiddelde van de rente op lange termijn obligaties. Heithuis wil het forfaitaire rendement koppelen aan het rendement op staatsobligaties, waarbij een vast rendement zonder risico kan worden behaald.²²² Ik sluit mij aan bij het voorstel van de commissie de rente te koppelen aan de nominale rente. Niet alle spaarders hebben de mogelijkheid hun geld in obligaties te stoppen, omdat ze het geld direct nodig hebben om te consumeren. Daarbij zijn niet alle belastingplichtigen even goed op de hoogte van alle manieren om rendement te halen op vermogen.

De commissie ziet het vaststellen van het forfaitaire rendement voor het gemiddelde van een vijfjarige periode als de beste optie.²²³ Deze periode is lang genoeg op grote schommelingen in het rendement op te vangen, maar ook kort genoeg om aan te sluiten bij de rente die belastingplichtigen reëel kunnen behalen. Een positief gevolg is dat het vijfjaargemiddelde tarief beter zal aansluiten bij de werkelijke inkomsten uit sparen en beleggen, doordat het beter kan meebewegen met de actuele rendementen. Een aangepast percentage zou met het nieuwe systeem neer komen op 2,5% in 2013.

Dusarduijn²²⁴ concludeert dat het voorgestelde systeem van de commissie over het algemeen positief wordt ontvangen. Het grote verschil tussen de forfaitaire en reële inkomsten is aangekaart en de commissie heeft een voorstel gedaan voor een realistischer rendement. Toch zijn er ook kanttekeningen te plaatsen bij het voorstel. Bij het vaststellen van de nominale rente wordt gekeken naar de voorgaande vijf jaar. Maar waarom zou je niet uitgaan van het moment zelf waarop het rendement is gehaald om beter aan te sluiten bij de beleving van de belastingplichtigen:

“Beide ficties missen de focus op het meest wezenlijke moment van het menselijke bestaan: het hier en nu.”²²⁵

De opmerking is terecht naar mijn mening. Het voorstel van de commissie is een stap in de goede richting, maar zou nog een stapje verder kunnen gaan. Namelijk door het overstappen op een heffing over het werkelijk rendement.

§3.4.5 Draagkracht

Het werkelijke rentepercentage is aanzienlijk lager dan het forfaitaire vastgestelde percentage, zoals blijkt uit het Eindrapport van de commissie. Belastingplichtigen worden niet belast voor de toename van hun reële draagkracht. De voorstellen van de commissie zouden mijns inziens een grote verbetering vormen. Het aanpassen van het rendement aan het percentage van bank- en spaarrekeningen heeft mijn voorkeur, omdat het beter aansluit bij het draagkrachtgevoel van de belastingplichtigen. Ook het invoeren van een vijfjarige periode om het gemiddelde rendement te bepalen zou de frictie tussen het forfaitaire en reële rendement verkleinen. Maar het volledig afstappen van het forfait zou nog steeds het beste aansluiten bij de werkelijke draagkracht.

²²² Heithuis 1999 (*digitaal geraadpleegd*).

²²³ Van Dijkhuizen 2013, blz. 70.

²²⁴ Dusarduijn 2013, blz. 17-18.

²²⁵ Dusarduijn 2013, blz. 17.

§3.5 Belastingtarief

§3.5.1 Benthamse progressie

Het tarief over het belastbaar inkomen uit sparen en beleggen is volgens artikel 2.13 Wet IB 2001 op 30% gesteld, dat is een proportioneel tarief.²²⁶ Het heffingsvrije vermogen zou de heffing echter progressief maken, zodat een Benthamse progressie ontstaat.²²⁷

*“In de parlementaire stukken wordt regelmatig gesteld dat met het heffingsvrije vermogen van artikel 5.5 IB een Benthamse progressie in de vermogensrendementsheffing is geïntroduceerd.”*²²⁸

Onder een Benthamse progressie wordt verstaan een proportioneel tarief met het onbelast blijven van het bestaansminimum. De gemiddelde belastingdruk neemt toe naarmate de grondslag van box 3 groter wordt door het toepassen van een vrijstelling aan de voet. Deze redenering is volgens Dusarduijn niet juist, omdat Bentham de vrijstelling relateerde aan het bestaansminimum en dat is bij het heffingsvrije vermogen niet het geval.²²⁹ Het heffingsvrije vermogen in box 3 heeft ook niet de doelstelling om het bestaansminimum vrij te stellen, maar is slechts ingevoerd om belastingplichtigen met een klein vermogen buiten de heffing te houden. Het idee van een gematigde progressie door het heffingsvrije vermogen is wel aan te moedigen naar mijn mening. De commissie trekt de conclusie dat spaargeld niet vanaf de eerste euro in de heffing moeten worden betrokken:

*“Het idee van enige progressie in de heffing van inkomen uit sparen en beleggen spreekt de commissie aan.”*²³⁰

Over het algemeen wordt een lager rendement behaald op kleinere vermogens dan op grotere vermogens, omdat het risico bij grotere vermogens beter kan worden gespreid.²³¹ Daarom is de commissie voorstander van het voortzetten van het heffingsvrije vermogen.²³² Dusarduijn merkt daarbij terecht op dat een invulling van deze progressie door de commissie nauwelijks wordt gegeven.²³³ Ook het voor een inkomstenbelasting belangrijke draagkrachtbeginsel blijft bij de bespreking door de commissie buiten beschouwing.

§3.5.2 Proportionele heffing

In het Eindrapport trekt de commissie de volgende conclusie:

*“In de inkomstenbelasting wordt rekening gehouden met de draagkracht van het individu. Dit gebeurt door het inkomen in box 1 tegen een progressief tarief te belasten, en het inkomen in box 2 en box 3 tegen een proportioneel tarief te belasten.”*²³⁴

²²⁶ Kamerstukken II 1998/1999, 26 727, nr. 3, §6.3.4.

²²⁷ Dusarduijn 2010, blz. 123-124.

²²⁸ Dusarduijn 2010, blz. 123 en Kamerstukken II, 2005/2006, 30375, nr. 2, §2.2.5.5.

²²⁹ Dusarduijn 2010, blz. 123.

²³⁰ Van Dijkhuizen 2013, blz. 74.

²³¹ Dusarduijn 2010, blz. 100.

²³² Van Dijkhuizen 2013, blz. 74.

²³³ Dusarduijn 2013, blz. 2.

²³⁴ Van Dijkhuizen 2013, blz. 97.

Door de toepassing van een proportioneel tarief zou dus voldaan zijn aan het draagkrachtbeginsel.²³⁵ Een hoger inkomen leidt namelijk tot een absoluut hogere afdracht van inkomstenbelasting. Er worden meer euro's betaald bij een hogere draagkracht van een belastingplichtige. Deze conclusie is volgens Dusarduijn erg kort door de bocht, omdat met het forfaitair vastgestelde inkomen geen rekening wordt gehouden.²³⁶

§3.5.3 Degressieve heffing

Als het tarief wordt beschouwd in relatie tot het werkelijke inkomen is de heffing sterk degressief, door het gebruik van een forfaitair vastgesteld rendement.²³⁷ De draagkracht wordt het beste weer gegeven door het belasten van het werkelijke inkomen. Een heffing naar de werkelijke draagkracht ontbreekt enerzijds doordat het rendement maximaal op 4% wordt gesteld en anderzijds vanwege het ontbreken van een in aanmerking te nemen negatief rendement.²³⁸ Belastingplichtigen die het forfaitaire rendement niet (kunnen) behalen, worden daardoor gestraft met een effectief hoog tarief, terwijl degene die een hoger rendement realiseren een fiscaal voordeel behalen. Dat wringt te meer als wordt bedacht dat vooral kleinere vermogens risicovrij worden belegd in laagrentende spaartegoeden, terwijl bij grotere vermogens risicospridging een optie is en hogere rendementen kunnen worden behaald die in box 3 laag zijn belast. Ook in dat opzicht staat de heffingstechniek ver verwijderd van de draagkrachtgedachte. De commissie heeft de effectieve belastingdruk berekend bij verschillende rendementen.²³⁹ Bij een rendement van 1,2% vindt een heffing van 100% plaats en bij een rendement van 6% is de belastingheffing maar 20%. De stelling dat de heffing in overeenstemming is met het draagkrachtbeginsel is onjuist. In tegendeel zelfs.

§3.5.4 Kapitaalvlucht

Een lager tarief voor kapitaalinkomen wordt door de wetgever gerechtvaardigd doordat vermogen beweeglijk is in een internationaal concurrerende samenleving.²⁴⁰ Een tarief van 30% met een brede grondslag zorgt voor voldoende bijdrage aan de schatkist. Met het oog op de eenvoud en de belastingontwijking is een proportioneel tarief wel aan te moedigen.²⁴¹ Van den Dool pleit voor het neutraal belasten van kapitaalinkomen om ontwijking en afwenteling te voorkomen.²⁴² Vooral de kapitaalmobiliteit zorgt ervoor dat een relatief laag percentage moet worden vastgesteld voor kapitaalinkomen. Het is volgens hem niet mogelijk het kapitaalinkomen gelijk te belasten tegen een gelijk tarief als het tarief voor arbeidsinkomen, waardoor een proportioneel tarief moet worden toegepast.

Toch is nooit cijfermateriaal gepresenteerd dat de veronderstelde negatieve invloed van een hoog belastingtarief op de kapitaalvlucht onderbouwt volgens Dusarduijn.²⁴³ Het vermogen zal uiteindelijk daar geïnvesteerd worden waar de rendementen het hoogst zijn. Een belastingstelsel met een lager tarief voor kapitaalinkomen kan niet verdedigd worden met een beroep op de bescherming van het Nederlandse investeringsklimaat. Het lagere tarief van box 3 blijkt evenmin te leiden tot een vermindering of zelfs

²³⁵ Dusarduijn 2010, blz. 100.

²³⁶ Dusarduijn 2013, blz. 6.

²³⁷ Dusarduijn 2013, blz. 6.

²³⁸ Dusarduijn 2010, blz. 100.

²³⁹ Van Dijkhuizen 2013, blz. 61.

²⁴⁰ Kamerstukken II 1998/1999, 26 727, nr. 3, §3.1.1.

²⁴¹ Kamerstukken II 1998/1999, 26 727, nr. 3, §6.3.4.

²⁴² Van den Dool 2009, blz. 307.

²⁴³ Dusarduijn 2010, blz. 99.

terugkeer van zwartsparenders. Nederland heeft ook andere routes om deze belastingontwijking te verminderen, zoals het sluiten van verdragen.²⁴⁴ Het bankgeheim is vooral in Europees verband nauwelijks meer van betekenis.²⁴⁵ Fiscale gegevens worden steeds meer uitgewisseld tussen landen, waardoor het houden van zwart geld in het buitenland steeds minder aantrekkelijk wordt. Het argument dat een lager tarief moet worden gehanteerd voor inkomen uit vermogen is steeds minder houdbaar.

“De vraag is niet meer of het bankgeheim zal worden afgeschaft maar wanneer. (...) lijkt het bankgeheim in Europa overigens zijn langste tijd te hebben gehad.”²⁴⁶

Zo zal in Luxemburg naar alle waarschijnlijkheid per 1.1.2015 het bankgeheim opgeheven worden en wordt overgegaan op een automatische uitwisseling van bankgegevens en spaartegoeden. De conclusie dat kapitaal minder zwaar moet worden belast om kapitaalvlucht te bestrijden kan dus niet getrokken worden.²⁴⁷

§3.5.5 Arbeid vs. kapitaal

Het percentage van box 3 wijkt aanzienlijk af van het percentage van box 1.²⁴⁸ Inkomen uit vermogen zou gelijk belast moeten worden als inkomen uit arbeid of winst uit onderneming, omdat iedere vorm van inkomen beschikkingsmacht vormt en dus ook een draagkrachtstoename tot gevolg heeft.²⁴⁹ De wetgever ziet de hierboven besproken kapitaalmobiliteit als reden voor het lagere tarief.²⁵⁰ Dusarduijn en Girbnaau stellen dat de wetgever geen overtuigend verband legt tussen het investeringsklimaat en de rendementsheffing, zodat een lager tarief niet te rechtvaardigen is.²⁵¹ Bezitters van vermogen worden bevoordeeld ten opzichte van arbeiders en ondernemers die belast worden met een hoger tarief. Gevolg is dat belastingplichtigen het tariefverschil zullen gebruiken om belasting te ontwijken door een sfeerovergang van box 1 naar box 3.

§3.5.6 Draagkrachtbeginsel

Het proportionele tarief van 30% is niet in strijd met het draagkrachtbeginsel, doordat hogere inkomens absoluut meer belasting moeten afdragen. Deze conclusie is juist, maar daarbij wordt het forfait over het hoofd gezien. Het forfaitaire rendement zorgt er voor dat de heffing feitelijk degressief wordt. Aan het draagkrachtbeginsel wordt daarbij voorbij gegaan naar mijn mening. De commissie ziet een heffing met enige progressie wel zitten en daar sluit ik mij bij aan. De progressie kan bereikt worden door een heffingvrij vermogen. Dat is een manier om meer draagkracht in het systeem te brengen. Een andere is om het forfaitaire vastgestelde rendement zelf aan te pakken. De vraag is dan ook of niet beter kan worden overgestapt op een reële heffing.

²⁴⁴ Dusarduijn 2010, blz. 100.

²⁴⁵ Dusarduijn 2013, blz. 6.

²⁴⁶ www.rijksoverheid.nl, Antwoorden op Kamervragen van het lid Nijboer (PvdA) over het behoud van bankgeheim Oostenrijk en Luxemburg, 17-12-2013.

²⁴⁷ Dusarduijn 2013, blz. 6.

²⁴⁸ Van den Dool 2009, blz. 307.

²⁴⁹ Dusarduijn 2010, blz. 98.

²⁵⁰ Kamerstukken II 1998/1999, 26 727, nr. 3, §6.3.4.

²⁵¹ Sillevius/Kempfen 2010, blz. 850.

§3.6 Peildatum

Tot 2010 golden twee peildata om de gemiddelde rendementsgrondslag vast te stellen, namelijk 1 januari en 31 december.²⁵² De belangrijkste wijziging met de komst van de Fiscale Vereenvoudigingwet is het veranderen twee peildatum naar één peildatum aan het begin van het kalenderjaar, zoals ook volgt uit het huidige artikel 5.2 Wet IB 2001.²⁵³ De voornaamste reden om over te gaan op één peildatum is de vooringevulde aangifte. Voordeel van het hanteren van één peildatum is dat de einddatum van een jaar niet gelijk hoeft te zijn aan de begindatum van een volgend jaar.²⁵⁴ De peildatum aan het begin van het kalenderjaar is 1 januari, om precies 0.00 uur.²⁵⁵ Het is van belang dat sprake is van een ondeelbaar moment, zodat geen vragen meer kunnen ontstaan. De waarde in het economische verkeer wordt bepaald op deze peildatum.²⁵⁶ Als de waarde van bepaalde bezittingen of schulden op de begindatum niet kan worden bepaald, moet de datum die daar het dichtst bij zit worden genomen of een schatting worden gemaakt met alle relevante factoren.²⁵⁷ De werkelijke toestand is van belang, ook als deze pas later is gebleken. Met bepaalde feiten die zich na de peildatum afspelen hoeft alleen rekening te worden gehouden als deze op de peildatum te verwachten waren en ook uit de feiten blijken.

De Hoge Raad heeft geoordeeld dat in box 3 geen rekening hoeft te worden gehouden met het moment van verkrijging van een bezitting of het ontstaan van een schuld.²⁵⁸ Mutaties van het vermogen gedurende het jaar hebben geen invloed op de belastingheffing.²⁵⁹ In het arrest van 9 mei 2008²⁶⁰ had een belastingplichtige de hoofdprijs gewonnen van 20 miljoen euro op 31 december en werd het bedrag op 4 januari bijgeschreven. De rechtbank oordeelde dat de volledige prijs aan het einde van het jaar tot de forfaitaire rendementsgrondslag behoorde (door de peildatum van 31 december), ook al had belastingplichtige nog niet de beschikkingsmacht. Het is niet van belang of met een vermogensbestanddeel werkelijk voordeel is behaald.

*“Met het woord “voordeel” in artikel 5.2 van de Wet IB 2001 wordt bedoeld het op forfaitaire wijze bepaalde voordeel. Hierbij is niet relevant of met een bepaalde tot de rendementsgrondslag behorende bezitting ook daadwerkelijk voordeel wordt behaald of kan worden behaald.”*²⁶¹

Vervolgens oordeelt het gerechtshof ook nog dat de heffing, die plaats vindt over de helft van het jaar doordat de prijs is gewonnen op 31 december, niet in strijd is met doel en strekking van de vermogensrendementsheffing.²⁶² Zoals ook al bleek uit het arrest van de Hoge Raad van 9 mei 2008²⁶³ heeft de wetgever bewust gekozen voor een forfaitair systeem, wat gerespecteerd moet worden.

²⁵² Dusarduijn 2010, blz. 86.

²⁵³ Dusarduijn 2010, blz. 95-96.

²⁵⁴ Kamerstukken II 2009/2010, 32 130, nr. 3, §3.3.

²⁵⁵ Dusarduijn 2010, blz. 87.

²⁵⁶ Dusarduijn 2010, blz. 152.

²⁵⁷ Dusarduijn 2010, blz. 153.

²⁵⁸ HR 9 mei 2008, nr. 43 408, LJN: BD1101, BNB 2008/188.

²⁵⁹ Dusarduijn 2010, blz. 87.

²⁶⁰ Rechtbank Breda, 24 juli 2008, AWB 07/5057.

²⁶¹ Rechtbank Breda 24 juli 2008, AWB 07/5057, r.o. 2.4.

²⁶² Rechtbank Breda 24 juli 2008, AWB 07/5057, r.o. 2.5.

²⁶³ HR 9 mei 2008, nr. 43 408, LJN: BD1101, BNB 2008/188.

*“De wetgever welbewust heeft afgezien van een nadere verfijning op grond van waardeveranderingen van bezittingen en schulden in de loop van het jaar, het moment van verkrijgen dan wel verlies van bezittingen.”*²⁶⁴

Hier ben ik het niet mee eens, gezien het feit dat de belastingplichtige maar kort (één dag) kon beschikken over het vermogen en zijn draagkracht dus niet daadwerkelijk vergroot werd. In dit geval leidt de uitspraak tot een oneerlijke uitkomst, maar dat zou niet het geval zijn geweest bij het hanteren van één peildatum. Zou dan de prijs gewonnen zijn op 4 januari in plaats van 31 december, dan zou de prijs op de peildatum niet in de grondslag vallen terwijl belastingplichtige “bijna” een geheel jaar de beschikkingsmacht over het vermogen heeft gehad. Dit voorbeeld geeft weer dat de uitkomst onredelijk kan zijn bij twee peildata, maar de spanning alleen maar stijgt bij maar één peildatum. Maar de basis van het probleem ligt bij de forfaitaire heffing, gezien het feit dat niet kan worden aangesloten bij het verkrijgingsmoment.

Dusarduijn en Gribnau concluderen dat de peildatumsystematiek niet in overeenstemming is met de draagkrachtgedachte.²⁶⁵ Vooral het niet tijdsevenredig kunnen toepassen van het forfait wordt als een probleem gezien en daarom is de wijziging per 1.1.2011 naar één peildatum geen verbetering. De ruwe werking van de vermogensrendementsheffing is met de wijziging naar één peildatum versterkt. Daarbij wordt de heffing over de helft van het vermogen verschoven naar het volgende jaar.²⁶⁶ De heffing heeft geen relatie meer met de draagkracht van een individu, omdat de wijzigingen gedurende het jaar niet meer worden meegenomen om het inkomen te bepalen. Naar mijn mening is de bepaling van de waarde op twee peildata niet in overeenstemming met de draagkrachtgedachte. Twee peildata zorgen naar mijn mening voor een betere verdeling van de belastingdruk en een betere aansluiting bij het draagkrachtbeginsel. Maar het probleem ligt bij het niet heffen op het werkelijke verkrijgingsmoment.

§3.7 Bezittingen en schulden

§3.7.1 Bezittingen

De rendementsgrondslag is het saldo van de waarde van de bezittingen verminderd met de waarde van de schulden zoals volgt uit artikel 5.3 Wet IB 2001. In artikel 5.3 lid 2 Wet IB 2001 wordt een opsomming gegeven van alle bezittingen die tot de grondslag behoren. Staat een vermogensbestanddeel niet in deze opsomming, dan valt deze buiten de heffing van box 3.²⁶⁷ Een vermogensbestanddeel moet voldoen aan het zelfstandigheidsvereiste, welke inhoudt dat een rechtsverhouding moet hebben bestaan voorafgaand aan het bezit.²⁶⁸ In artikel 3.107 lid 1 Burgerlijk Wetboek (hierna: BW) wordt uitgelegd wat bezit is, namelijk het houden van een goed voor zichzelf en de uitoefening van de feitelijke macht.²⁶⁹ De vermogensrendementsheffing behandelt alle vermogensbestanddelen gelijk. Zo wordt een bankrekening op dezelfde wijze in de heffing betrokken als een onroerende zaak met dezelfde waarde.²⁷⁰

²⁶⁴ HR 9 mei 2008, nr. 43 408, LJN: BD1101, BNB 2008/188, r.o. 3.3.

²⁶⁵ Sillevis/Kempfen 2010, blz. 850.

²⁶⁶ Dusarduijn 2010, blz. 95.

²⁶⁷ Kamerstukken II 1998/1999, 26 727, nr. 3, hoofdstuk 5 afdeling 1.

²⁶⁸ Dusarduijn 2010, blz. 103.

²⁶⁹ Dusarduijn 2010, blz. 27.

²⁷⁰ Dusarduijn 2010, blz. 102.

De rendementsgrondslag bestaat uit het eigen vermogen van een belastingplichtige met uitzondering van vermogen dat in box 1 en 2 in de heffing is betrokken.²⁷¹ De rangorderegeling zondert dit vermogen uit van box 3. Ook vrijgestelde vermogensbestanddelen vallen buiten de grondslag van box 3.²⁷² Over blijven dan nog: bank- en spaartegoeden, vorderingen, aandelen, obligaties, onroerende goederen, andere roerende goederen, rechten en schulden. Bank- en spaartegoeden representeren het grootste gedeelte van het vermogen met ongeveer de helft van het totale vermogen (42%), zoals blijkt uit het Eindrapport van de commissie.²⁷³

§3.7.1.1 Waarde economisch verkeer

De bezittingen en schulden worden gewaardeerd op de waarde in het economische verkeer zoals volgt uit artikel 5.19 Wet IB 2001. De bezitting moet voor derden ook een waarde hebben, bijvoorbeeld door toekomstige inkomsten of kostenbesparingen.²⁷⁴ Bank-, giro- en spaartegoeden zijn samen met effecten de belangrijkste vermogensbestanddelen die belastingplichtigen bezitten²⁷⁵ met 42 procent van het totale vermogen in box 3.²⁷⁶ De waardering van deze bestanddelen zal niet snel voor problemen zorgen. Artikel 5.21 Wet IB 2001 bepaalt dat de waarde van effecten gelijk is aan de opgenomen prijs in de Officiële Prijscourant van Euronext Amsterdam NV. In artikel 5.20 Wet IB 2001 is de waarde van een woning gesteld op de WOZ-waarde. Voor de overige vermogensbestanddelen geldt de opbrengstwaarde of de marktwaarde (als deze aanwezig is). Volgens de Hoge Raad²⁷⁷ geldt daarvoor de prijs die verkregen kan worden bij *“verkoop op de meest geschikte wijze, na de beste voorbereiding door de meest biedende gegadigde daaraan zou besteden.”* Wel moet sprake zijn van redelijk handelen. Het werkelijke rendement heeft een indirecte invloed op de waarde van bepaalde vermogensbestanddelen.²⁷⁸ Toch wordt het effect beperkt doordat slechts één keer wordt gewaardeerd.

Heithuis ziet toch problemen rond de vraag wat een bezitting is en de waardering van die bezittingen.²⁷⁹ Met de laatste categorie van overige vermogensrechten wilde de wetgever ervoor zorgen dat alle niet opgesomde categorieën toch als bezitting worden aangemerkt. De waardering van bezittingen is met weinig tekst omschreven. Volstaan wordt met de “waarde in het economische verkeer”. Heithuis verwacht veel discussie over dit begrip. Niet te ontkennen is dat problemen zullen ontstaan rond de vaststelling van de waarde, maar de vraag die ik mij stel is of deze problemen überhaupt op te lossen zijn. Het forfaitaire vastgestelde inkomen veroorzaakt de problemen, doordat niet op aangesloten bij het vervreemdingsmoment en de vervreemdingsprijs.

²⁷¹ Dusarduijn 2010, blz. 101.

²⁷² Dusarduijn 2013, blz. 6-7.

²⁷³ Van Dijkhuizen 2013, blz. 59.

²⁷⁴ Dusarduijn 2010, blz. 103.

²⁷⁵ Dusarduijn 2010, blz. 137-139.

²⁷⁶ Van Dijkhuizen 2013, blz. 58.

²⁷⁷ HR 5 februari 1969, nr. 16047, LJN: AX 5888, BNB 1969/63, r.o. 4.1.

²⁷⁸ Dusarduijn 2010, blz. 137.

²⁷⁹ Heithuis 1999 (*digitaal geraadpleegd*). In een later artikel (Heithuis 2011) strekt Heithuis de conclusie dat het nieuwe forfaitaire systeem een belangrijke vereenvoudiging tot gevolg heeft gehad, zo valt ook af te lezen uit de geringe jurisprudentie.

§3.7.1.2 Vermogenswinsten

Het rendement van de forfaitaire vermogensrendementsheffing wordt berekend over de grondslag. Het rendement bevat zowel vermogensinkomsten als ook vermogensmutaties.²⁸⁰ Het rendementspercentage van vier bevat dus niet alleen de rente-, dividend- en huurinkomsten, maar ook de waardeontwikkeling van bepaalde vermogensbestanddelen. Alle inkomsten uit kapitaalvermogen worden dus gelijk in de heffing betrokken door middel van een forfaitair rendement. Met de invoering van de forfaitaire vermogensrendementsheffing is volgens de wetgever het doel bereikt om vermogensinkomsten evenwichtiger te belasten.²⁸¹ Een forfaitaire heffing maakt het niet meer aantrekkelijker om te beleggen in producten (aandelen, obligaties), waarbij vermogenswinsten onbelast blijven.²⁸² De conclusie werd getrokken dat nu belastingplichtigen met een hogere draagkracht meer moeten betalen dan het geval was in het bronnenstelsel van voor 2001, waardoor voldaan is aan het draagkrachtbeginsel. Maar dat kan niet zo eenvoudig gesteld worden. Vooral bij speculatiewinsten is een rendement van 4% vaak te laag.

Duidelijk is dat het systeem niet in overeenstemming is met het draagkrachtbeginsel door het voorgeschreven rendement. Vraagtekens moeten gezet worden bij een systeem die alle vermogensbezitters te ruw belast om een paar belastingontwijkers aan te pakken. Speculatiewinsten worden in de meeste gevallen te laag belast door het voorgeschreven rendement van 4%, wat niet in overeenstemming is met het draagkrachtbeginsel. Maar aan de andere kant wordt het forfait als te hoog ervaren bij dalende beurskoersen en dus waardedalingen (bv. bij crisisjaren), wat leidt tot een onrechtvaardige heffing. Het probleem is dat wordt afgeweken van de werkelijkheid.

Het feit dat vermogenswinsten met het nieuwe systeem via een forfaitair systeem in de heffing worden betrokken is naar mijn mening positief te beoordelen, aangezien zij ook leiden tot een draagkrachtstoename. Echter is de vraag of de 4% wel voldoende is om de vermogenswinsten in de heffing te betrekken. Zoals in §3.4.1 besproken heeft de wetgever de “exacte getalsmatige keuze” voor het tarief nooit echt gegeven, waardoor ook niet valt na te gaan of in die 4% ook echt de vermogenswinsten zijn betrokken. Als de rente zou worden verlaagd tot de hoogte van de nominale rente, zoals de commissie voorstelt, kan aan dit principe ten eerste worden getwijfeld.²⁸³ Naar mijn mening is de forfaitaire vermogensrendementsheffing een verbetering ten opzichte van het vorige systeem, maar een heffing naar het werkelijke vermogen zou de voorkeur verdienen en het beste aansluiten op het draagkrachtbeginsel.

§3.7.1.3 Onroerende zaken

Alle onroerende zaken worden gezien als bezittingen, die tot de grondslag behoren.²⁸⁴ In de heffing van box 3 worden voornamelijk tweede woningen en vakantiewoningen betrokken en woningen die worden verhuurd.²⁸⁵ Onroerende zaken vallen altijd in de rendementsgrondslag ongeacht het gebruik.²⁸⁶ De beheers- en behoudskosten van onroerende zaken zijn groter dan die van andere vermogensbestanddelen,

²⁸⁰ Dusarduijn 2010, blz. 84.

²⁸¹ Kamerstukken II 2005/2006, 30 375, nr. 2, §1.2.1.

²⁸² Sillevius/Kempen 2010, blz. 849.

²⁸³ Van Dijkhuizen 2013, blz. 69.

²⁸⁴ Kamerstukken II 1998/1999, 26 727, nr. 3, hoofdstuk 5 afdeling 1.

²⁸⁵ Uitgezonderd zijn eigen woningen, doordat deze in box 1 vallen en daarmee door de rangorderegeling in box 3 worden uitgesloten.

²⁸⁶ Dusarduijn 2010, blz. 199.

waardoor de aftrekbaarheid van de kosten van onroerende zaken van groter belang is.²⁸⁷ De wetgever heeft er echter voor gekozen de werkelijke kostenaf trek uit te sluiten, doordat deze wegvallen in de fictie.

§3.7.1.4 Roerende zaken

Roerende zaken zijn in tegenstelling tot onroerende zaken niet duurzaam met de grond verbonden.²⁸⁸ Roerende zaken worden niet in de rendementsgrondslag betrokken voor zover deze voor persoonlijke doeleinden worden gebruikt en niet hoofdzakelijk ter belegging worden gebruikt.²⁸⁹ Zo worden roerende vermogensbestanddelen die tot het huishouden behoren buiten de heffing gehouden. Als deze roerende zaak “hoofdzakelijk” als belegging wordt gehouden valt deze wel in de rendementsgrondslag.²⁹⁰ De wetgever heeft ervoor gekozen dat bij ten minste 70% beleggingsdoel het vermogensbestanddeel in de heffing moet worden betrokken. Het beleggingskarakter moet dan overheersen. De reden voor deze uitsluiting is dat roerende goederen in eigen gebruik geen voordelen kunnen genereren.²⁹¹ Bij de beoordeling of het goed ter belegging wordt gebruikt moet gekeken worden naar de aard van de zaak, hoeveelheid van dezelfde goederen, waarde van het roerend goed en het feitelijke gebruik. Toch zal in de meeste gevallen het beleggingskarakter niet te bewijzen zijn. Goederen die ter belegging worden aangehouden kunnen wel voordelen genereren, door bijvoorbeeld de opbrengsten uit waardeinstijgingen.²⁹² Met de beleggingstoets moet de aankoop van bepaalde goederen om belasting te ontwijken worden voorkomen.²⁹³ Vooral als roerende zaken worden aangekocht vlak voor het moment waarop de grondslag wordt vastgesteld.

Zeiljachten, auto's en juwelen worden niet hoofdzakelijk ter belegging gehouden, waardoor deze buiten de heffing vallen. Het buiten de heffing laten van deze vermogensbestanddelen kan zorgen voor ontwijkingsgedrag en is vooral mogelijk bij personen met een groter vermogen.²⁹⁴ Door de uitzondering behandelt de wetgever roerende en onroerende zaken niet op een neutrale wijze volgens Dusarduijn.²⁹⁵ De mening dat geen sprake is van neutraliteit deel ik. In de Tweede Kamer is bepleit om luxe roerende goederen wel in de heffing te betrekken, maar de wetgever is hier niet op in gegaan.²⁹⁶ Deze vermogensbestanddelen kunnen geen inkomen genereren, waardoor het juist is dat ze buiten de heffing worden gehouden. Het grote probleem met het in de heffing betrekken van roerende zaken, zijn de uitvoeringsproblemen. Een jaarlijkse waardering en discussies over de waarde zijn door de uitsluiting niet nodig.²⁹⁷ Oldtimers zouden wel in de heffing van box 3 kunnen worden betrokken, doordat de waarde toe kan nemen.²⁹⁸ Zeilboten en ander consumptiegoederen kunnen geen inkomen genereren en dalen alleen in waarde, waardoor het juist is dat ze buiten de grondslag worden gehouden. Uiteindelijk is in de Tweede

²⁸⁷ Dusarduijn 2010, blz. 83.

²⁸⁸ Dusarduijn 2010, blz. 195.

²⁸⁹ Dusarduijn 2010, blz. 196.

²⁹⁰ Dusarduijn 2010, blz. 200.

²⁹¹ Kamerstukken II 1998/1999, 26 727, nr. 3, hoofdstuk 5 afdeling 1.

²⁹² Dusarduijn 2010, blz. 200.

²⁹³ Dusarduijn 2010, blz. 208.

²⁹⁴ Kamerstukken II 1999/2000, 26 728, nr. 8.

²⁹⁵ Dusarduijn 2013, blz. 8.

²⁹⁶ Kamerstukken II 1999/2000, 26 728, nr. 8, Minister Zalm: Je hebt ook Armani-pakken waarin sommige mensen rondlopen. Je hebt ook juwelen, Rolex-horloges, antiek, enz. Het feit dat mensen niet beleggen, maar consumeren, ook al is het wel eens opzichtig en soms wat storend, is wellicht aanleiding om de consumptiebelasting op die artikelen te verhogen of om op een andere manier de belasting te verhogen. Het is niet aanleiding om het onder beleggingsopbrengsten te rekenen.

²⁹⁷ Dusarduijn 2010, blz. 198.

²⁹⁸ Kamerstukken II 1999/2000, 26 728, nr. 8.

Kamer besloten om dure gebruiksgoederen met een beleggingskarakter niet tot de bezittingen van box 3 te rekenen, omdat het voordeel voor belastingplichtigen gering is.²⁹⁹ Wat naar mijn mening geen foute beslissing is geweest.

§3.7.1.5 Draagkrachtbeginsel

Het is positief te beoordelen dat vermogenswinsten in de heffing worden betrokken. De forfaitaire wijze is niet de juiste wijze, maar een goede verandering als gekeken wordt naar het voorgaande bronnenstelsel waar vervreemdingswinsten geheel buiten de heffing vielen. Het forfaitaire systeem veroorzaakt daarbij problemen bij het vaststellen van de waarde in het economische verkeer, doordat niet wordt aangesloten bij het vervreemdingsmoment waardoor niet geheel kan worden aangesloten bij een heffing naar draagkracht. Een ander discussiepunt is de heffing over roerende goederen. Het is aan de ene kant juist dat roerende goederen in eigen gebruik niet in de heffing worden betrokken. Zij kunnen geen inkomen genereren en dalen door gebruik snel in waarde, waardoor dat vermogen niet tot een draagkrachttoename kan leiden. Het voordeel dat belastingplichtigen behalen met het kopen van luxe roerende goederen is gering. Het besluit van de wetgever om roerende zaken niet in de heffing te betrekken is aan de andere kant zeer spijtig. Vooral het aanschaffen van dure gebruiksgoederen (bv. zeiljachten en oldtimers) om niet in de heffing te worden betrokken, acht ik onaanvaardbaar. Maar uiteindelijk moet toch het argument dat geen inkomen kan worden gegenereerd de doorslag geven, zodat roerende zaken niet in de heffing moeten worden betrokken.

§3.7.2 Schulden

Artikel 5.3 lid 1 Wet IB 2001 bepaalt welke schulden in de grondslag vallen.³⁰⁰ Uitgezonderd zijn schulden die door een wettelijke bepaling in een andere box vallen en:

- Verplichtingen die als persoonsgebonden aftrekpost in mindering komen
- Schulden die zijn ontstaan uit de AWR of Invorderingsweg (m.u.v. erfbelasting)
- Het totaal van schulden die niet boven de schuldendrempel van €2.900,- uitkomen zoals volgt uit artikel 5.3 lid 3 sub e Wet IB 2001.
- Latente belastingschulden.³⁰¹

Het eigen vermogen van een belastingplichtige wordt als uitgangspunt genomen voor de grondslag van sparen en beleggen, waarbij schulden het eigen vermogen verminderen.³⁰² Een schuld moet voldoen aan het zelfstandigheidscriterium en moet ontstaan zijn door een rechtsverhouding.³⁰³ Deze eisen komen in grote lijnen overeen met de eisen van de bezittingen.

§3.7.2.1 Waarde economisch verkeer

Ook een schuld moet een waarde in het economische verkeer hebben op de peildatum.³⁰⁴ Een verplichting wordt objectief getoetst om na te gaan of een schuld fiscaal ook een schuld is. De waarde van schulden is gelijk aan de nominale waarde.³⁰⁵ Als niet zeker is of de schuld terug betaald kan worden, wordt de schuld niet afgewaardeerd. Pas als de schuld is verjaard of kwijtgescholden kan de waarde van de schuld lager worden gewaardeerd.

²⁹⁹ Kamerstukken II 1999/2000, 26 727, nr. 14.

³⁰⁰ Dusarduijn 2010, blz. 111.

³⁰¹ Dusarduijn 2010, blz. 299.

³⁰² Dusarduijn 2010, blz. 299-300.

³⁰³ Dusarduijn 2010, blz. 301.

³⁰⁴ Dusarduijn 2010, blz. 301.

³⁰⁵ Dusarduijn 2010, blz. 143.

§3.7.2.2 Consumptieve schulden

Schulden hoeven niet gekoppeld te worden aan bepaalde vermogensbestanddelen.³⁰⁶ Een schuld kan worden gebruikt ter financiering van bezittingen in verschillende boxen.³⁰⁷ Consumptieve schulden kunnen ook in mindering worden gebracht op de waarde van de bezittingen.³⁰⁸ Ook schulden van bezittingen die zijn uitgezonderd van de rendementsgrondslag of vrijgesteld van vermogensrendementsheffing verlagen die rendementsgrondslag, wat tot weerstand leidt. In de vorige paragraaf ben ik al ingegaan op de discussie of bepaalde roerende vermogensbestanddelen buiten de heffing moeten worden gehouden. De discussie wordt nog ingewikkelder als deze roerende zaken zijn gefinancierd met vreemd vermogen, dat in mindering komt op de rendementsgrondslag. Dit is mijns inziens een reden om deze vermogensbestanddelen wel in de heffing te betrekken. Zo niet, dan moeten deze schulden ook worden uitgesloten om een neutrale en rechtvaardige belastingheffing te kunnen waarborgen. De wetgever heeft gekozen voor het toelaten van consumptieve schulden om het systeem eenvoudig en uitvoerbaar te houden.³⁰⁹ Maar dit mag geen reden zijn om een rechtvaardige heffing aan de kant te zetten.

§3.7.2.3 Belastingsschulden

In artikel 5.3 lid 3 onderdeel b Wet IB 2001 wordt bepaald dat belastingsschulden die zijn geregeld in de Algemene Wet Rijksbelastingen niet tot de rendementsgrondslag behoren.³¹⁰ De verschuldigde inkomstenbelasting wordt niet toegestaan als een schuld die tot de grondslag van box 3 behoort.³¹¹ Toch hebben belastingsschulden invloed op de draagkracht een belastingplichtige. Doelmatigheid en uitvoerbaarheid waren voor de wetgever belangrijk bij het maken van de keuze om latente belastingsschulden uit te sluiten. Belastingsschulden zijn echter gelijk aan privaatrechtelijke schulden die wel in aanmerking mogen worden genomen als schuld. Beide schulden tasten de draagkracht van het vermogen van belastingplichtigen aan, waardoor zij gelijk behandeld moeten worden en als schuld in box 3 moeten worden toegelaten.

§3.7.2.4 Schuldendrempel

Om de reikwijdte van schulden in te perken is een schuldendrempel van €2.900,- ingevoerd in artikel 5.3 lid 3 onderdeel e Wet IB 2001, waarmee kleine schulden buiten de grondslag blijven. De reden voor de wetgever was het bevorderen van de doelmatigheid.³¹² Bepaalde schulden zullen ook betrekking hebben op vermogensbestanddelen die buiten de heffing vallen. Voor deze schulden wordt een forfaitair bedrag vastgesteld wat volledig willekeurig is en niet in overeenstemming is met de werkelijkheid. Het argument om de administratieve last te voorkomen is niet sterk. De hoogte van de schulden zal toch moeten worden berekend. Het is mijns inziens juist dat schulden die zijn aangegaan ter aanschaf van vermogensbestanddelen, die buiten de heffing vallen, niet in aftrek komen. Maar om dat te doen via een vast bedrag is niet te rechtvaardigen en sluit niet aan bij de werkelijkheid. Het bedrag van €2.900,- is willekeurig gekozen en is van toepassing op alle belastingplichtigen met schulden. Geen onderscheid wordt gemaakt tussen belastingplichtigen met consumptieve schulden en belastingplichtigen met reële

³⁰⁶ Kamerstukken II 1998/1999, 26 727, nr. 3, §6.3.2.

³⁰⁷ Dusarduijn 2010, blz. 302.

³⁰⁸ Kamerstukken II 1998/1999, 26 727, nr. 3, §6.3.2.

³⁰⁹ Kamerstukken II 1998/1999, 26 727, nr. 3, §6.3.2.

³¹⁰ Dusarduijn 2010, blz. 307-308.

³¹¹ Dusarduijn 2010, blz. 299.

³¹² Van den Dool 2009, blz. 311.

schulden samenhangend met bezittingen in box 3. Weer mogen pragmatische redenen niet de doorslag geven.

§3.7.2.5 Draagkrachtbeginsel

Het is juist dat schulden in mindering komen op de grondslag, gezien het feit dat zij de draagkracht van een belastingplichtige aantasten. Niet juist is echter dat ook schulden, die betrekking hebben op onbelast vermogen zoals roerende zaken in eigen gebruik, in aftrek worden genomen. De heffing is niet consequent en daarom ook niet rechtvaardig. De wetgever heeft dit opgelost door een schuldendrempel, maar deze drempel geldt voor iedereen ongeacht of een consumptieve schuld aanwezig is. Maar het is moeilijk na te gaan of een schuld is gebruikt voor een onbelast vermogensbestanddeel, waardoor praktisch gezien het nauwelijks mogelijk is om deze schulden uit te sluiten. Een ander punt van kritiek is de schuldendrempel. Schulden verminderen de draagkracht, ook als die schulden niet hoger zijn als €2.900,-. De werkelijkheid wordt bewust aan de kant gezet. De schuldendrempel zou ook kunnen gelden voor belastingschulden, waardoor deze schulden ook in aanmerking moeten worden genomen.

§3.7.3 Conclusie

Het rendement dat zorgt voor een draagkrachttoename, heeft alleen een indirecte werking op de verschuldigde belasting via de waardeverandering van het vermogensbestanddeel.³¹³ De waarde in het economische verkeer is vaak moeilijk vast te stellen. Positief is de betrekking van vermogenswinsten in de belastingheffing, aangezien zij ook een draagkrachtsvermeerdering tot gevolg hebben. Het door belastingplichtigen met grote vermogens aanschaffen van dure roerende zaken om de rendementsheffing te ontlopen, zorgt voor een oneerlijke verdeling van de belastinglast. Wel moet bedacht worden dat roerende zaken in de meeste gevallen geen inkomen kunnen genereren. Schulden verminderen de draagkracht van belastingplichtigen, maar het in aftrek toelaten van consumptieve schulden die verband houden met zaken die niet in de heffing vallen is af te wijzen. De schuldendrempel is vanuit doelmatigheidsoogpunt te begrijpen, maar gezien vanuit het draagkrachtsbeginsel te bekritisieren.

§3.8 Verliesverrekening

§3.8.1 Geen negatief voordeel

De belastbare rendementsgrondslag is ieder jaar tenminste nihil.³¹⁴ Het niet in aanmerking nemen van verliezen volgt uit artikel 5.2 Wet IB 2001 waar staat geschreven dat de grondslag in aanmerking wordt genomen “voor zover” dit gemiddelde meer bedraagt dan het heffingsvrije vermogen.³¹⁵ Het woorden “voor zover” laten vermoeden dat er geen negatief rendement mogelijk is. De “voor zover”-bepaling is niet meer terug te vinden in de wet, maar verliesverrekening is nog steeds uitgesloten. Ook is er geen afdeling verliesverrekening, waarvoor de wetgever bewust heeft gekozen. Het is dus niet mogelijk om een negatief rendement (dat ontstaat door een negatief vermogen) te verrekenen met voorgaande en toekomstige jaren.

Van groot belang voor een draagkrachtheffing is dat verliezen daadwerkelijk en direct kunnen worden verrekend, omdat verliesverrekening stimulerend werkt voor de investeringsbereidheid van individuen

³¹³ Dusarduijn 2010, blz. 137.

³¹⁴ Kamerstukken II 1998/1999, 26 727, nr. 3, §6.3.2.

³¹⁵ Dusarduijn 2010, blz. 65-66.

volgens Van den Dool.³¹⁶ Als verliezen aftrekbaar zijn, betekent dat impliciet dat de overheid meedeelt in het verlies. Uit economisch oogpunt is onbeperkte verliesverrekening noodzakelijk. Dusarduijn stelt dat door het ontbreken van verliescompensatie het vermogen wordt aangetast, als het werkelijke rendement lager ligt dan het veronderstelde fictieve rendement.³¹⁷ De aantasting van de bron is niet in overeenstemming met de principes van een inkomstenbelasting.

*De mogelijkheid om positief inkomen met gelijksoortig negatief inkomen te verrekenen is per slot van rekening een universeel kenmerk van directe belastingen en draagt bij aan de aanvaarbaarheid van een heffing.*³¹⁸

De wetgever acht het rekening houden met negatief vermogen echter niet van belang.³¹⁹ Volgens hem zou negatief vermogen vooral veroorzaakt worden doordat schulden zijn aangegaan voor onbelaste vermogensbestanddelen, die de waarde van de totale bezittingen zouden overschrijden. Financieringsschulden en consumptieve schulden moeten niet in aftrek komen als verrekenbare verliezen in box 3. Dusarduijn noemt dit argument zwak, omdat in andere boxen de aftrek ook niet tot een belemmering heeft gevoerd.³²⁰ Daarbij is de schuldendrempel al ingevoerd, om consumptieve schulden te neutraliseren. Naar mijn mening worden belastingplichtigen met echte verliezen die de draagkracht verminderen benadeeld.

§3.8.2 Aftrek kosten

De aan de inkomensverwerving gerelateerde kosten mogen niet in aftrek worden genomen.³²¹ Uitgaven leiden tot een indirecte kostenaftrek, doordat een lagere rendementsgrondslag ontstaat en dus een lager verondersteld inkomen. De relatie tussen het dalen van de grondslag en de werkelijke kosten is nauwelijks aanwezig volgens Dusarduijn, waardoor van een indirecte vorm van aftrek niet gesproken kan worden. Deze kosten beïnvloeden de draagkracht van belastingplichtigen, waardoor de werkelijke kosten in aanmerking genomen zouden moeten kunnen worden. Aftrekbare kosten en financieringsrenten worden niet meer in aftrek toegelaten op het verworven inkomen, omdat gesteld wordt dat deze al verwerkt zijn in het forfaitaire percentage van vier.³²² Financiering wordt niet meer aangemoedigd. De beperking moet een grote vereenvoudiging tot gevolg hebben, wat het doel was van de nieuwe heffing. De wetgever heeft met de invoering van de forfaitaire vermogensrendementsheffing te veel hooi op de vork genomen, waardoor de kostenaftrek niet goed doordacht is naar mijn mening.

§3.8.3 Draagkrachtsbeginsel

Een verlies zou wel in aanmerking moeten worden genomen, nu een negatieve grondslag ook een negatief rendement tot gevolg heeft.³²³ Verliesverrekening is een basiskenmerk van directe belastingen. Het uitsluiten van verliesverrekening zorgt ervoor dat met de werkelijke draagkracht van belastingplichtigen geen rekening wordt gehouden. Naar mijn mening verminderen verliezen en kosten de draagkracht van een belastingplichtige en moeten daarom in aftrek worden toegelaten. Het argument dat een negatieve

³¹⁶ Van den Dool 2009, blz. 205-206.

³¹⁷ Dusarduijn 2010, blz. 11.

³¹⁸ Dusarduijn 2010, blz. 66.

³¹⁹ Kamerstukken II 1999/2000 26727, nr. 202a, §5.1.

³²⁰ Dusarduijn 2013, blz. 5.

³²¹ Dusarduijn 2010, blz. 11 en 83.

³²² Kamerstukken II 1998/1999, 26 727, nr. 3, §6.3.6.

³²³ Dusarduijn 2010, blz. 66.

grondslag wordt veroorzaakt door consumptieve schulden moet worden opgelost door deze uit te sluiten en niet door de verliesverrekening van reëel geleden verliezen te beperken.

§3.9 Vrijstellingen

§2.9.1 Heffingvrije vermogen

De belangrijkste vrijstelling voor de forfaitaire vermogensrendementsheffing is het heffingsvrije vermogen. Voordat het forfaitaire rendement wordt berekend, wordt de grondslag verminderd met het heffingvrije vermogen dat is geregeld in artikel 5.5 Wet IB 2001.³²⁴ De vrijstelling wordt verleend aan de voet en kan direct in mindering worden gebracht op de vermogensrendementsgrondslag voor een bedrag van €21.139,- per belastingplichtige. Het bedrag wordt verdubbeld bij partners en gesteld op € 42.278,-.

*“Deze tegemoetkoming is bedoeld voor alle belastingplichtigen, maar heeft relatief het meeste effect voor beleggers en spaarders met kleine vermogens.”*³²⁵

Door de invoering van het heffingvrije vermogen valt slechts een kwart van de huishoudens in de heffing van box 3.³²⁶ Het heffingvrije vermogen matigt het tarief in box 3 het meeste voor belastingplichtigen met kleinere vermogens, zodat zij niet meteen in de heffing worden betrokken.³²⁷ Huishoudens met een vermogen net onder het heffingvrije vermogen kunnen er optimaal gebruik van maken. Voor grote vermogens neemt het belang van het heffingvrije vermogen snel af. Het werkelijke effect van de vrijstelling is zeer gering door het lage voordeel per belastingplichtige van €254,- ($€21.139 \times 4\% \times 30\%$).³²⁸ Zoals al eerder besproken is de wetgever van mening dat het heffingvrije vermogen leidt tot een Benthamse progressie.³²⁹ Aan het draagkrachtbeginsel zou voldoende voldaan zijn. De frictie tussen reëel en forfaitair inkomen is echter niet opgeheven met de belastingvrije voet en is de vrijstelling gering. Van een Benthamse progressie kan daarom naar mijn mening ook geen sprake zijn.

Voor Dusarduijn zou de keuze eerder op een drempelvrijstelling vallen in plaats van een voetvrijstelling, zodat belastingplichtige met grote vermogens geen vrijstelling kunnen claimen.³³⁰ Wel moet bedacht worden dat bij een drempelvrijstelling belastingplichtigen met 1 euro boven de vrijstelling meteen volledig gaan betalen over al het vermogen, terwijl een belastingplichtige die net niet boven de vrijstelling komt, niets betaalt. Een drempelvrijstelling zou belastingplichtigen die “bijna” gelijk zijn ongelijk behandelen, waardoor het evenredigheidsbeginsel wordt geschonden.

§2.9.2 Instrumentalisme

Veel vrijstellingen (bv. groene beleggingen) zijn niet bedoeld om tegemoet te komen aan de draagkracht van een belastingplichtige, maar hebben een instrumenteel karakter.³³¹ De afschaffing komt de eenvoud van het belastingstelsel ten goede. In het Eindrapport stelt de commissie dat het effect van fiscale

³²⁴ Dusarduijn 2010, blz. 121.

³²⁵ Kamerstukken II 1998/1999, 26 727, nr. 3, hoofdstuk 5 afdeling 1.

³²⁶ Van Dijkhuizen 2013, blz. 73.

³²⁷ Van Dijkhuizen 2013, blz. 65-66.

³²⁸ Dusarduijn 2010, blz. 122.

³²⁹ Kamerstukken II, 2005/2006, 30375, nr. 2, §2.2.5.5.

³³⁰ Dusarduijn 2010, blz. 122.

³³¹ Dusarduijn 2010, blz. 54.

tegemoetkomingen moeilijk te meten is en dus het instrumentele nut niet aangetoond kan worden.³³² Met zekerheid is wel te zeggen dat de wetgeving complexer wordt en ze de rechtsbeginselen verschraken. Dusarduijn is het eens met de conclusie van de commissie, omdat instrumentalisme ervoor zorgt dat het overheidsbeleid voor de heffing van draagkracht komt te staan.³³³ Door het vrijstellen of uitzonderen van bepaalde bezittingen wordt geen rekening gehouden met de werkelijke draagkracht van een belastingplichtige.³³⁴ Deze vrijstellingen dragen dus niet bij aan de heffing naar de draagkracht, waardoor het naar mijn mening juist is dat de meeste vrijstellingen zijn afgeschaft.

§3.9.3 Draagkracht

Box 3 kent een hoop verschillende soorten vrijstellingen die allemaal een andere uitwerking op de draagkracht van een belastingplichtige hebben.³³⁵ Verschillende behandelingen zorgen voor arbitrage en ontwijken van belastingheffing, doordat belastingplichtigen zullen proberen onterecht een vrijstelling te verkrijgen. Vrijstellingen dragen niet bij aan de horizontale gelijkheid. Van den Dool is daarom van mening dat vrijstellingen niet gehandhaafd moeten worden. Alleen een generieke jaarlijkse vrijstelling zou geoorloofd zijn om aan belastingplichtigen met een lager inkomen tegemoet te komen. De wetgever vindt de algemene vrijstelling in box 3 doelmatig en in overeenstemming met het draagkrachtbeginsel.³³⁶ De commissie ziet enige progressie door middel van een heffingvrij vermogen ook wel zitten.³³⁷ Deze gedachte komt weer voort uit het idee dat kleinere vermogens met gemiddeld een lager rendement moeten worden ontlast. Het heffingvrije vermogen in box 3 moet dan ook worden voortgezet.

Wel op moet opgemerkt worden dat een kleine grondslag sparen en beleggen niets zegt over de welvaart, omdat een belastingplichtige in box 1 en 2 een groot inkomen kan hebben en in box 3 weinig vermogen of andersom.³³⁸ Naar mijn mening zou overwogen kunnen worden om bij de bepaling van de vrijstelling rekening te houden met het inkomen uit werk en woning en/of aanmerkelijk belang. De vraag is wel of dit niet voor onnodige complexiteit en uitvoeringsproblemen leidt.

§3.9.4 Conclusie

Een heffingvrij vermogen om tegemoet te komen aan lagere inkomens is toe te juichen, zodat belastingplichtige met een lagere draagkracht niet vanaf de eerste euro in de heffing worden betrokken. De vrijstelling is in overeenstemming met de heffing naar draagkracht, omdat enige progressie wordt bereikt (niet gekeken naar het forfaitaire vaststelling van het inkomen). Andere vrijstellingen gaan juist weer recht in tegen de draagkrachtgedachte en zorgen voor een ongelijke behandeling. Afschaffing van instrumentele vrijstellingen is daarom gewenst naar mijn mening.

§3.10 Eenvoud

§3.10.1 Terugblik

De eenvoud is door de paragrafen heen al vaak aan de orde geweest. Toch wil ik dit thema nog eens bespreken, omdat het een belangrijke factor is geweest in de beslissing voor de forfaitaire

³³² Van Dijkhuizen 2013, blz. 100.

³³³ Dusarduijn 2013, blz. 9.

³³⁴ Dusarduijn 2010, blz. 122.

³³⁵ Van den Dool 2009, blz. 214.

³³⁶ Dusarduijn 2010, blz. 122.

³³⁷ Van Dijkhuizen 2013, blz. 74.

³³⁸ Dusarduijn 2010, blz. 122.

vermogensrendementsheffing. Een ongedifferentieerde behandeling van alle typen kapitaalinkomsten kan gehandhaafd worden om de eenvoud te kunnen waarborgen en ontwijkingsgedrag te voorkomen.³³⁹ Bovendien is het volledige feitelijke gerealiseerde rendement uit vermogen erg moeilijk te meten en te controleren en kan bovendien sterk fluctueren, waardoor gekozen is voor een forfaitaire benadering.³⁴⁰ Roerende zaken worden buiten de grondslag gehouden, omdat de waarde moeilijk te bepalen is.³⁴¹ De schuldendrempel is vanuit doelmatigheidsoverwegingen ingevoerd, zodat niet alle schulden hoeven te worden nagegaan.³⁴² Consumptieve schulden worden vanwege de eenvoud en uitvoerbaarheid in aftrek toegelaten, omdat ze moeilijk zijn uit te sluiten van normale schulden.³⁴³ Kosten kunnen niet worden afgetrokken, wat weer leidt tot een grote vereenvoudiging.³⁴⁴ Het proportionele tarief zorgt voor een neutrale behandeling, waardoor arbitrage wordt voorkomen en de eenvoud wordt gediend.³⁴⁵ De wijziging van twee peildatum naar één peildatum steunt ook op de wens tot vereenvoudiging.³⁴⁶ “Vereenvoudiging” is het sleutelwoord bij bijna alle beslissingen van de wetgever. Zoals al geconcludeerd is vereenvoudiging belangrijk en is dat in bepaalde gevallen ook niet te voorkomen, maar in de meeste gevallen moet een rechtvaardige heffing buigen voor de eenvoud en doelmatigheid.

§3.10.2 Uitzonderingen

Een tegenbewijsregeling zou het mogelijk maken om te bewijzen dat het werkelijke rendement behoorlijk lager ligt dan 4%.³⁴⁷ Een tegenbewijsregeling komt de eenvoud echter niet ten goede. Belastingplichtigen moeten jaarlijks vaststellen of hun rendement lager is dan 4%. Toch is een tegenbewijsregeling voor sommige gevallen wel aan te moedigen. Vooral gevallen waarbij de draagkrachttoename sterk afwijkt van het vastgestelde 4% rendement. Een drempelbedrag zou kunnen worden ingevoerd om beroep te kunnen doen op de tegenbewijsregeling. Heithuis stelt een afwijking van 30% van het forfaitaire rendement voor om een meer rechtvaardige heffing te bereiken. Hier moet een duidelijke afweging worden gemaakt tussen draagkracht en eenvoud. Een tegenbewijsregeling zou naar mijn mening beter tegemoet komen aan de draagkrachtgedachte.

§3.10.3 Draagkracht

De belangrijkste doelstelling van de wet op de inkomstenbelasting is heffing naar draagkracht.³⁴⁸ Om de heffing over kapitaalinkomsten zo eenvoudig mogelijk te maken wordt het draagkrachtbeginsel geschonden. Een doelmatigere heffing mag de rechtsbeginselen meer naar de achtergrond schuiven, maar compleet uitsluiten is niet mogelijk.³⁴⁹ De belastingplichtigen moeten het fiscale stelsel als eerlijk ervaren, waarbij iedereen zijn fair share afdraagt. Naar mijn mening is de focus te zeer op de eenvoud, waardoor een heffing naar draagkracht van een belastingplichtige niet plaatsvindt.

³³⁹ Van Dijkhuizen 2013, blz. 6.

³⁴⁰ Van Dijkhuizen 2013, blz. 61.

³⁴¹ Dusarduijn 2010, blz. 198.

³⁴² Van den Dool 2009, blz. 311.

³⁴³ Kamerstukken II 1998/1999, 26 727, nr. 3, §6.3.2.

³⁴⁴ Kamerstukken II 1998/1999, 26 727, nr. 3, §6.3.6.

³⁴⁵ Kamerstukken II 1998/1999, 26 727, nr. 3, § 2.7.

³⁴⁶ Dusarduijn 2010, blz. 95-96.

³⁴⁷ Heithuis 1999 (*digitaal geraadpleegd*).

³⁴⁸ Gribnau 2006 (*digitaal geraadpleegd*).

³⁴⁹ Dusarduijn 2013, blz. 6.

§3.11 Conclusie

De wetgever heeft ervoor gekozen om gebruik te maken van een forfait om de inkomsten uit sparen en beleggen vast te stellen. De realiteit wordt hierbij bewust aan de kant geschoven, waardoor een heffing naar de werkelijke draagkracht niet plaats kan vinden.

Een percentage van vier wordt genomen over de rendementsgrondslag van bezittingen en schulden. Vervolgens wordt het veronderstelde rendement met 30% belast. Op het eerste gezicht wordt met het proportionele tarief voldaan aan het draagkrachtbeginsel, ware het niet dat door het forfaitaire rendement belastingplichtigen met een hoger rendement dan 4% bevoordeeld worden tegenover belastingplichtigen met een lager rendement. De heffing schijnt dus in feite degressief te zijn. De keuze voor het forfaitaire systeem steunt op de eenvoud en kapitaalvlucht. Rechtsbeginselen worden daarbij volledig terzijde geschoven. De commissie heeft in haar Eindrapport kritiek geuit op het veel te hoge percentage van vier. Zij stelt voor de lange termijn rente te vervangen door een vijfjarige nominale rente. Het voorstel sluit veel beter aan bij de beleving van de belastingplichtigen en de werkelijke draagkrachttoename. Het is een verbetering, maar nog steeds niet optimaal. Om werkelijk tegemoet te komen aan het draagkrachtbeginsel zal volledig van het forfait moeten worden afgestapt.

Het overstappen van twee peildata op één peildatum is geen positieve verandering en zorgt ervoor dat het systeem nog ruwer wordt. De waardebepaling van vermogensbestanddelen kan voor problemen zorgen. Deze problemen zouden zich niet voordoen als uitgegaan zou worden van werkelijk gerealiseerde rendementen en het werkelijke verkrijgingsmoment. Het feit dat dure roerende zaken net in de heffing worden betrokken blijft onderwerp van discussie. De belastingontduiking moet gestopt worden, maar roerende zaken kunnen geen inkomen genereren en het ontwijkingsvoordeel is gering.

Een ander heikel punt is de verrekening van verliezen. De wetgever heeft ervoor gekozen dat de grondslag voor sparen en beleggen nooit negatief kan zijn. Het niet in aftrek toelaten van verliezen gaat in tegen het draagkrachtbeginsel. Daarnaast kan de schuldendrempel voor consumptieve schulden niet worden gerechtvaardigd. Belastingplichtigen met alleen reële schulden worden benadeeld.

Het enige lichtpuntje van de forfaitaire rendementsheffing is het heffingvrije vermogen. Belastingplichtigen met een laag vermogen worden niet belast voor het veronderstelde inkomen van hun gehele vermogen, waardoor (los van het forfait) enige progressie in het tarief ontstaat. Wel is het effect gering en niet gelijk aan het bestaansminimum, waardoor de hoogte van de vrijstelling iets opgeschroefd zou kunnen worden. Instrumentele vrijstellingen moeten de deur worden gewezen, gezien het feit dat ze niet bijdragen aan de heffing naar de reële draagkracht.

De vraag of de forfaitaire rendementsheffing aansluit op het draagkrachtbeginsel moet ontkennend geantwoord worden. De eenvoud en uitvoerbaarheid hebben voor de wetgever een grotere prioriteit gehad. Niet te ontkennen is dat complexe wetgeving af te wijzen is, maar daarbij mag het draagkrachtbeginsel niet terzijde geschoven worden. Het bepalen van de waarde van en de heffing over vermogenswinsten wordt als een probleem gezien, waardoor een forfaitair rendement is vastgesteld. Maar is dit wel echt een probleem? Problemen van waardebepaling en het moment van heffing bij het belasten van de vermogenswinsten³⁵⁰ zijn niet meer aanwezig bij een heffing naar het werkelijke rendement naar mijn mening.

³⁵⁰ Heithuis 1999 (*digitaal geraadpleegd*).

De wetgever is daarom aan te raden om te overwegen om op een heffing naar de werkelijke draagkrachttoename over te stappen:

“De noodzaak voor het doen alsof van de vermogensrendementsheffing berust dan voor het overgrote deel van het vermogen op wankel argumenten.”³⁵¹

Op de Abgeltungsteuer waarbij reële vermogensinkomsten worden belast, zal in het volgende hoofdstuk uitvoerig worden ingegaan.

³⁵¹ Dusarduijn 2013, blz. 19.

Hoofdstuk 4 Kapitalertragsteuer

§4.1 Het draagkrachtbeginsel

Om te kunnen beoordelen of de Duitse wetgeving voldoet aan het draagkrachtbeginsel (ability to pay principle) moet eerst bepaald worden wat de Duitse wetgever verstaat onder het draagkrachtbeginsel. Het draagkrachtbeginsel is niet in de Duitse grondwet geregeld. Het gelijkheidsbeginsel is wel geregeld in de wet in Artikel 3 Abs. 1 Grundgesetz (hierna: GG) en daar kan het draagkrachtbeginsel uit af worden geleid. Het Bundesverfassungsgericht³⁵² (hierna: BVerfG) heeft geoordeeld dat het draagkrachtbeginsel wel degelijk van belang is voor de belastingheffing. Het draagkrachtprincipe verlangt dat belastingplichtigen met een gelijke draagkracht gelijk belast en belastingplichtigen met een ongelijke draagkracht ongelijke belast moeten worden.³⁵³

In de Duitse belastingwetenschap is het onomstreden dat bij de rechtvaardiging van de belastingheffing het draagkrachtbeginsel in acht moet worden genomen en dat het inkomen de economische draagkracht het beste weergeeft.³⁵⁴ De inkomstenbelasting is de belasting die de draagkracht van een belastingplichtige het nauwkeurigste belasten kan.³⁵⁵ Op de eerste plaats bepaalt de Duitse inkomstenbelasting de objectieve draagkracht van de belastingplichtige, die bestaat uit de ontvangsten verminderd met de inkomensgerelateerde kosten (§2 Abs. 2 EStG). Op de tweede plaats bepaalt ze de subjectieve draagkracht door rekening te houden met bepaalde persoonlijke omstandigheden van de belastingplichtige en laat ze bepaalde private kosten ook in aftrek (§2 Abs. 3-5 EStG).

De Duitse wetgever moet bij de belastingheffing rekening houden met het rechtsgelijkheidsbeginsel en in het bijzonder het draagkrachtbeginsel van individuele belastingplichtigen.³⁵⁶ Afwijkingen van het beginsel moeten steunen op een bijzondere rechtvaardigingsgrond. De wetgever is in beginsel niet gehinderd niet fiscale doelen te volgen, zoals de algemene welvaart, vereenvoudiging en veralgemenisering.³⁵⁷

*Unabhängig davon, ob mit einer Steuernorm allein Fiskalzwecke oder auch Förderungs- und Lenkungsziele verfolgt werden, ist die Befugnis des Gesetzgebers zur Vereinfachung und Typisierung zu beachten: Jede gesetzliche Regelung muss verallgemeinern.*³⁵⁸

De vraag is echter in hoeverre de economische en politieke argumenten de afwijkingen van een belastingheffing op grond van de draagkrachtgedachte kunnen rechtvaardigen.³⁵⁹ Duidelijk is dat de wetgever een grote beoordelingsruimte heeft, maar ook het draagkrachtbeginsel in acht moet nemen. Het BVerfG formuleert in zijn oordelen als volgt:³⁶⁰

³⁵² BVerfG 4.12.2002 – 2 BvR 400/98, 1735/00, Abs. 50

³⁵³ Knebusch 2008, blz. 54.

³⁵⁴ Hey 2006, blz. 851.

³⁵⁵ Wernsmann 2008, blz. 37.

³⁵⁶ Eckhoff 2007, blz. 992.

³⁵⁷ BVerfG 21.6.2006 – 2 BvL 2/99, nr. 51, 52.b. en 53.c.

³⁵⁸ BVerfG 21.6.2006 – 2 BvL 2/99, nr. 53.c.

³⁵⁹ Eckhoff 2007, blz. 993.

³⁶⁰ Eckhoff 2007, blz. 992.

*“Die grundsätzliche Freiheit des Gesetzgebers, diejenigen Sachverhalte tatbestandlich zu bestimmen, an die das Gesetz dieselben Rechtsfolgen knüpft und die es so als rechtlich gleich qualifiziert wird für den Bereich des Steuerrechts und insbesondere für den des Einkommensteuerrechts vor allem durch zwei eng miteinander verbundene Leitlinien begrenzt: durch das Gebot der Ausrichtung des Steuerlast am Prinzip der finanziellen Leistungsfähigkeit und durch das Gebot der Folgerichtigkeit. Danach muss im Interesse verfassungsrechtlich gebotener steuerlicher Lastengleichheit darauf abgezielt werde, das Steuerpflichtige bei gleicher Leistungsfähigkeit auch gleich hoch besteuert werden (horizontale Steuergerechtigkeit), während (in vertikaler Richtung) die Besteuerung höherer Einkommen in Vergleich mit der Steuerbelastung niedriger Einkommen dem Gerechtigkeitsgebot genügen muss.“*³⁶¹

Het draagkrachtprincipe in de inkomstenbelasting wordt daarmee door het BVerfG geconcretiseerd.³⁶² Het BVerfG heeft in deze uitspraak bepaald dat de wetgever bij het vaststellen van wetten gebonden is aan het draagkrachtbeginsel, waarbij gelijke gevallen gelijk worden behandeld en ongelijke gevallen ongelijk moeten worden behandeld naar mate van ongelijkheid. Het BVerfG heeft de wetgever de mogelijkheid gegeven om daarvan af te wijken als daarvoor een rechtvaardiging bestaat. Bij de beoordeling van de Abgeltungsteuer – het Duitse stelsel voor de heffing over kapitaalinkomsten – moet dus de vraag worden gesteld of aan de voorwaarde van voldoende zakelijke redenen voldaan kan worden.

§4.2 Het Duitse belastingstelsel

§4.2.1 Inkomsten uit arbeid

De EStG (Einkommensteuergesetz) kent geen algemeen inkomstenbegrip, maar somt zeven verschillende inkomstensoorten op met aftrek van de in §2 Abs. 3 tot 5 genoemde bedragen (bv. alleenstaande ouderaftrek).³⁶³ In §2 Abs. 1 EStG zijn de volgende categorieën opgesomd: Inkomsten uit land- en bosbouw, handel en bedrijfsvoering, zelfstandige arbeid, niet-zelfstandige en vroegere arbeid, kapitaalvermogen, verhuur en verpachting en andere inkomsten.³⁶⁴ De inkomstenbelasting in Duitsland heeft een progressief belastingtarief van 15% tot 45%, het hoogste tarief geldt voor personen met een inkomen boven 250.731 euro, zoals volgt uit §32a Abs. 1 EStG. In de Duitse inkomstenbelasting wordt uitgegaan van het netto-principe, waarbij kosten aftrekbaar zijn.

Volgens §20 Abs. 8 EStG blijven de inkomsten uit land- en bosbouw, handelsbedrijven, zelfstandige arbeid en verhuur en verpachtingen buiten de heffing van kapitaalinkomsten door de “Subsidiaritätsklausel”.³⁶⁵ Daarnaast vallen kapitaalinkomsten die onder de misbruikmaatregelen van §32d Abs. 2 Satz 1 Nr. 1 EStG vallen, die moeten voorkomen dat belastingvoordeel te behalen is (bijv. verbonden personen), buiten de Abgeltungsteuer.³⁶⁶ Het niet van toepassing zijn van de Abgeltungsteuer betekent dat het algemene tarief, de inkomensgerelateerde kostenafrek en de algemene verliesverrekeningsregels gelden.

³⁶¹ BVerfG 21.6.2006 – 2 BvL 2/99, nr. 48.

³⁶² Knebusch 2008, blz. 54.

³⁶³ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 11.

³⁶⁴ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 19.

³⁶⁵ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 33.

³⁶⁶ Knebusch 2008, blz 39.

§4.2.2 Inkomsten uit onderneming

Bij inkomsten en resultaten van aandelen beconcurreren twee belastingvoorschriften elkaar, namelijk §20 Abs. 2 Nr. 1 EStG en §17 EStG.³⁶⁷ Inkomsten uit een onderneming, waarvan een belastingplichtige minstens 25% van de aandelen bezit of waarvan een belastingplichtige minstens 1% van de aandelen bezit en tevens in dienst is van de onderneming, vallen op aanvraag niet onder de Abgeltungsteuer volgens §32d Abs. 1 Satz 1 EStG.³⁶⁸ De inkomsten vallen in beginsel onder het individuele progressieve belastingtarief, zoals is geregeld in §17 EStG. Inkomensgerelateerde kosten zijn aftrekbaar en vervreemdingsverliezen zijn in aanmerking te nemen.³⁶⁹ De aanvraag geldt volgens §32d Abs. 2 Nr. 3 Satze 3 tot 6 voor vijf achtereenvolgende jaren en is vooral aantrekkelijk bij een grote mate van financieringen.³⁷⁰ De inkomsten worden voor slechts 60% in de heffing betrokken, door de toepassing van het Teileinkünfteverfahren.³⁷¹ De andere 40% wordt vrijgesteld en voor dat gedeelte is ook geen kostenaftrek mogelijk. In de veronderstelling dat het hoogste belastingtarief 45% is, wordt het belastingtarief ongeveer 28,5% inclusief solidariteitstoeslag. De wetgever heeft daarmee een compensatie willen geven voor de belastingheffing van de Körperschaftsteuer (vennootschapsbelasting) en de Gewerbesteuer (gemeentelijke belasting voor handelsbedrijven). Eerst was het Halbeinkünfteverfahren van toepassing waarbij 50% werd vrijgesteld, maar dat vond de wetgever niet langer nodig door de daling van het Körperschaftsteuer tarief tot 15%.³⁷² Daarom is het percentage van de tegemoetkoming gezakt van 50% tot 40%.³⁷³

§4.2.3 Inkomsten uit kapitaal

Voor de invoering van de Abgeltungsteuer in 2009 werd over kapitaalinkomsten geheven conform het Überschusseinkünfte principe, waarbij alleen inkomsten *uit* de bron belast worden zoals dividenden en renten.³⁷⁴ Inkomsten *met* de bron, zoals vervreemdingswinsten, bleven buiten beschouwing.³⁷⁵ Met de komst van het Unternehmenssteuerreformgesetz 2008 (Hierna: UntStRefG) heeft de wetgever besloten de kapitaalinkomsten allesomvattend te belasten. De uitsluiting van kapitaalinkomsten van de gewone heffing over inkomsten, betekent de overstap op een duale inkomstenbelasting.³⁷⁶ Het netto-principe wordt bovendien omgezet in een bruto-principe, waardoor de werkelijke kosten niet meer aftrekbaar zijn.³⁷⁷ Voor 1.1.2009 werden vermogensveranderingen in het privévermogen alleen belast wanneer tussen de aanschaf en verkoop van de kapitaalbelegging een termijn van minder dan 12 maanden zat (Spekulationsfrist).³⁷⁸ Belastingplichtigen probeerden van deze regeling gebruik te maken door de inkomsten over verschillende jaren te spreiden om een belastingvrije koerswinst te realiseren.³⁷⁹ Met de invoering van de Abgeltungsteuer in 2009 ontstaat een breuk in het systeem, waarbij geen scheiding meer wordt gemaakt tussen het inkomsten- en vermogensvlak van kapitaalbeleggingen in het privévermogen,

³⁶⁷ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 140.

³⁶⁸ Harenberg 2008, blz. 4.

³⁶⁹ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 18.

³⁷⁰ Graf/Paukstadt 2011, blz. 261.

³⁷¹ Harenberg 2008, blz. 4.

³⁷² Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 18.

³⁷³ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 166.

³⁷⁴ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 2.

³⁷⁵ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 11.

³⁷⁶ Weber-Grellet 2008, blz. 545.

³⁷⁷ Englisch 2007, blz. 233.

³⁷⁸ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 18.

³⁷⁹ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 19.

omdat vervreemdingswinsten nu ook in de belastingheffing worden betrokken.³⁸⁰ De heffing over kapitaalinkomsten neemt een geheel eigen plaats in het Duitse inkomstenbelasting stelsel. Er geldt een uniform tarief voor de gezamenlijke inkomsten uit kapitaalvermogen.³⁸¹ Waardeveranderingen die behaald worden met kapitaalvermogens worden belast, waardoor iedere inkomst uit een kapitaalbelegging belastbaar is. De inkomensgerelateerde kostenaf trek wordt deels uitgesloten en de verliesverrekening van kapitaalinkomsten wordt beperkt. Daardoor is sprake van een bruto belastingheffing. De belastingheffing van inkomsten uit kapitaalvermogen is in principe definitief, waardoor de kapitaalinkomsten niet meer in de Belastingaangifte worden betrokken (directe heffing).³⁸² De op 1.1.2009 in werking getreden Abgeltungsteuer is in de literatuur deels bekritiseerd en deels geaccepteerd.³⁸³ Op de hierboven genoemde wijzigingen wordt in de volgende paragrafen verder ingegaan en er wordt gekeken of de wijzigingen van het Duitse recht bijdragen aan een heffing naar het draagkrachtprincipe.

§4.3 Proportioneel tarief

In §32d Abs. 1 Satz. 1 EStG is het tarief van de Abgeltungsteuer op 25% gesteld. Het tarief is bijzonder, omdat de inkomsten niet meer behoren tot de grondslag van de inkomstenbelasting met het progressieve tarief.³⁸⁴ Het tarief van 25% wordt verhoogd met een solidariteitstoeslag van 5,5% volgens §4 SolzG, waardoor het tarief uiteindelijk op 26,38% terecht komt.³⁸⁵ De solidariteitsbijdrage (Solidaritätszuschlag) geldt voor de inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting en drukt niet alleen op hogere inkomens.³⁸⁶ De kapitaalinkomsten worden bij de vaststelling van de grondslag voor het progressieve inkomstenbelastingtarief op andere inkomstensoorten niet mee genomen, waardoor het persoonlijke belastingtarief van de belegger lager kan worden.³⁸⁷

§4.3.1 Reden voor lager tarief

De wetgever heeft met het relatief lage proportionele tarief twee veralgemeniseringen willen compenseren. Als eerste moet het proportionele tarief de uitsluiting van de inkomensgerelateerde kosten compenseren bij de hogere inkomensgroepen en als tweede moet rekening worden gehouden met de belastingheffing van Körperschaft - en Gewerbesteuer.³⁸⁸ De wetgever heeft de gezamenlijke belasting op ondernemings- en aandeelhoudersgebied voor ogen gehad bij het bepalen van het tarief, waardoor een belastingdaling plaats vindt op beide gebieden.³⁸⁹ De inkomsten van de vennootschap worden belast tegen 15% Körperschaftsteuer en met de inwerkingtreding van de Abgeltungsteuer wordt over de kapitaalinkomsten maar 25% betaald door de belegger. Maar het gezamenlijke belastingtarief van ongeveer 28% (inclusief solidariteitstoeslag en kerkenbelasting) is redelijk hoog.³⁹⁰ Vooral als daarnaast nog de aftrek van de

³⁸⁰ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 20.

³⁸¹ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 68.

³⁸² Weber-Grellet 2008, blz. 545.

³⁸³ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 68.

³⁸⁴ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 12.

³⁸⁵ Daarbij komt nog het percentage van de Kerkenbelasting (Kirchensteuer). Het percentage van de Kerkenbelasting is 8%/9%, waarbij de precieze hoogte afhankelijk is van het Bundesland waarin een belastingplichtige woont.

³⁸⁶ Busch 2013, blz. 61-62. Daarbij komt nog het percentage van de Kerkenbelasting (Kirchensteuer). Het percentage van de Kerkenbelasting is 8%/9%, waarbij de precieze hoogte afhankelijk is van het Bundesland waarin een belastingplichtige woont.

³⁸⁷ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 89.

³⁸⁸ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 19.

³⁸⁹ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 73.

³⁹⁰ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 17.

inkomensgerelateerde kosten is uitgesloten. De werkelijke belastingverschillen zijn niet meer nauwkeurig te bepalen.³⁹¹ Een realistische benadering van het modale geval kan de wetgever niet geven volgens Kirchhof, Söhn en Mellinghoff.

Een andere reden voor de overgang op een proportionele belastingheffing, is de vermindering van ophopingseffecten.³⁹² Winsten die ineens worden gerealiseerd worden immers belast met een hoger progressief tarief. Het progressieve tarief kan leiden tot lock-in effecten, die ontstaan doordat winsten geherinvesteerd worden en realisatie wordt uitgesteld. Een hogere nabelasting bij vervreemding is toch te bekritiseren, omdat een inkomstenbelasting naar het toptarief de gezamenlijke belasting overtreft bij uitkering van winsten. Het lock-in effect en het probleem van verborgen winsttransacties worden verscherpt. Het argument van ophopingseffecten kan een speciaal tarief niet rechtvaardigen volgens Hey.³⁹³ Progressienadelen die ontstaan door ophoping kunnen worden voorkomen door een verdelingsregel.

§4.3.2 Kapitaalvlucht

Door de mobiliteit van kapitaal bestaat het gevaar dat kapitaal uit Duitsland naar het buitenland gaat om de Duitse belastingheffing te ontgaan.³⁹⁴ De invoering van de Abgeltungsteuer moet ervoor zorgen dat de interesse van private beleggers wordt verminderd om kapitaal alleen vanwege belastingredenen in het buitenland te verplaatsen. De Abgeltungsteuer is alleen nuttig als het voordeel van belastingontwijking verminderd wordt door een lager tarief.³⁹⁵ Ook de afgrenzingsproblemen en de mogelijkheid tot belastingplanning en vormverandering, heeft de wetgever met de nieuwe wetgeving van §20 EStG willen voorkomen.³⁹⁶ Daarbij wordt de burger bevrijd van zijn aangifteplicht, zodat hij vanaf het begin niet in verleiding wordt gebracht om zich schuldig te maken aan kapitaalvlucht en belastingontwijking volgens Weber-Grellet.³⁹⁷ Door de bronheffing kan de belastingplichtige niet meer bewust foute informatie in zijn belastingverklaring aangeven.³⁹⁸ Maar ook al moet de belastingplichtige zelf de eerste gegevens aanleveren, dan worden de gegevens nagegaan door de Belastingdienst. Een belastingplichtige die belasting wil ontduiken zal zijn geld daar brengen, waar de banken en de belastingdienst niet achter het bestaan van rekeningen komen. De conclusie van Weber-Grellet is daarom naar mijn mening een beetje te voorbarig.

Het BVerfG³⁹⁹ heeft in zijn oordeel over het tarief van §32c EStG geoordeeld dat het voorkomen van kapitaalvlucht een rechtvaardiging is voor de ongelijke behandeling van belastingplichtigen. De wetgever is van mening dat geen fiscaal doel wordt nagestreefd, maar dat bevordering van de concurrentiepositie slechts een middel is tot het doel om kapitaalvlucht tegen te gaan.⁴⁰⁰ Eckhoff ziet hier echter een puur fiscaal doel in.⁴⁰¹

³⁹¹ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 73.

³⁹² Hey 2006, blz. 857.

³⁹³ Hey 2006, blz. 857.

³⁹⁴ Knebusch 2008, blz. 13.

³⁹⁵ Krause-Junk 2008, blz. 16.

³⁹⁶ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 22.

³⁹⁷ Weber-Grellet 2008, blz. 549.

³⁹⁸ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 152.

³⁹⁹ BVerfG 21.6.2006, 2 BvL 2/99, nr. 79.

⁴⁰⁰ Englisch 2007, blz. 224.

⁴⁰¹ Eckhoff 2007, blz. 997.

*Dieses Ziel lasse sich aber nicht als Maßnahme der Wirtschaftsförderung oder der Standortpolitik begreifen, sondern nur als rein fiskalische Erwägung.*⁴⁰²

Ook volgens Englisch is het voorkomen van kapitaalvlucht een middel om het fiscale doel te bereiken.⁴⁰³ Het afwijken van het draagkrachtprincipe en het bevoordelen van bepaalde inkomsten kan volgens Englisch niet gerechtvaardigd worden door de wens om de Duitse markt aantrekkelijker te maken.

*Vor diesen Hintergrund konnte der Wunsch, den hiesigen Banken hier ansässige Kunden zu erhalten und auf diese Weise den Finanzplatz zu stärken, für sich genommen die gravierende Abweichung von Gebot Leistungsfähigkeitsgerechter Besteuerung nicht rechtfertigen.*⁴⁰⁴

Kirchhof, Söhn en Mellinghoff hebben bedenkingen geuit over de effectiviteit van de Abgeltungsteuer om kapitaalvlucht te voorkomen.⁴⁰⁵ Het proportionele tarief van 25% ligt boven de bronbelasting in andere landen en is daarom dus op internationaal gebied niet voldoende om met andere landen te kunnen concurreren. Het bestaan van de EU-Zinsinformatie richtlijn (informatierichtlijn) en andere verdragen tussen overheden zorgen voor verdere twijfels aan het succes van de Abgeltungsteuer.

Het doel van de wetgever is niet de belastingoptimalisatie volgens Englisch, maar om te voorkomen dat belastingplichtigen een negatief beeld van de manier van belastingheffing krijgen door het “Dummensteuereffektes” (dommenbelastingeffect) en daardoor ontwijkingsgedrag gaan vertonen.⁴⁰⁶

Mensen zullen waarschijnlijk eerder weerstand geven bij een onrechtvaardig systeem, maar om meteen te concluderen dat mensen belasting gaan ontwijken gaat naar mijn mening wel erg ver. Met het oog op de belastingconcurrentie is het beste belastingstelsel in ieder geval vanuit de concurrerende staten gezien niet het systeem dat de belastinglasten het meest rechtvaardig en gelijkmatig naar de individuele draagkracht verdeelt.⁴⁰⁷ Het systeem dat mobiele bronnen mogelijk gering en daarbij efficiënt belast, krijgt de voorkeur. Een dergelijke belasting werkt volgens Hey systeemverstorend, omdat de lidstaten belastingplichtigen met gelijke draagkracht ongelijk belasten op grond van mobiliteit. De vermijding van belastingvlucht, belastingontwijking en de verbetering van de positie van de belastingconcurrentie zijn geen deugdelijke argumenten voor een schending van draagkrachtbeginsel volgens Hey.⁴⁰⁸ De gelijkmatige en neutrale heffing alsook het draagkrachtprincipe worden ook volgens Bach in de belastingconcurrentie opgeofferd.⁴⁰⁹

Naar mijn mening moet een rechtvaardige belastingverdeling naar de individuele draagkracht bovenaan op de prioriteitenlijst komen te staan. Belastingheffing over kapitaalinkomen met afwijkende lagere tarieven op basis van de mobiliteit van de inkomstenbron zorgt voor een ongelijke belastingheffing. Kapitaalvlucht is geen reden om de draagkrachtige belastingplichtigen te ontlasten, maar de eenvoudige en effectieve belastingheffing om ontwijking te voorkomen is naar mijn mening wel toegestaan. De

⁴⁰² Eckhoff 2007, blz. 997.

⁴⁰³ Englisch 2007, blz. 224.

⁴⁰⁴ Englisch 2007, blz. 224.

⁴⁰⁵ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 77.

⁴⁰⁶ Englisch 2007, blz. 225.

⁴⁰⁷ Hey 2006, blz. 852.

⁴⁰⁸ Englisch 2007, blz. 227.

⁴⁰⁹ Bach 2007 (*digitaal geraadpleegd*).

oplossing voor voorkoming van kapitaalvlucht kan naar mijn mening meer bij verdragen tussen landen worden gezocht dan bij het verlagen van het tarief op kapitaalinkomsten.

§4.3.3 Vergelijking met het progressieve tarief

Er bestaat kritiek op de ongelijke behandeling van de belasting van inkomsten uit kapitaalvermogen vanwege het proportionele belastingtarief van 25% enerzijds en het hoge tarief van maximaal 45% voor inkomsten uit overige inkomenssoorten anderzijds.⁴¹⁰ Of dit verschil van maximaal 20% punt gerechtvaardigd kan worden, is maar de vraag. Kiest de wetgever voor verschillende soorten van inkomsten een verschillend tarief, terwijl alle inkomsten in feite leiden tot een gelijke draagkracht, dan moet voor de verschillende behandeling een bijzondere rechtvaardigingsgrond worden gegeven.⁴¹¹

De grondslag van de oude inkomstenbelastingwet was de gelijke behandeling van alle inkomsten die werden belast met een progressief tarief.⁴¹² Het lagere proportionele belastingtarief leidt tot een discriminatie van de arbeidsinkomsten volgens Wernsmann.⁴¹³ Maar Weber-Grellet is van mening dat de inkomsten die op verschillende manier zijn verworven, zoals uit arbeid of vermogen, niet gelijk moeten worden behandeld.⁴¹⁴ In tegenstelling tot arbeidsinkomsten is bij kapitaalinkomsten geen inspanning nodig en wordt een bepaald risico aangegaan bij de investering. Daarbij komt nog dat kapitaal mobiel is en kapitaalvlucht dreigt, waar in de vorige paragraaf al uitgebreid op in is gegaan.

Een andere reden voor de ongelijke belastingtarieven is de uitsluiting van inkomensgerelateerde kosten. Het lagere tarief van de Kapitalertragsteuer compenseert (deels) de uitsluiting van de werkelijke kostenaf trek, waardoor de uitwerking in de buurt kan komen van het progressieve tarief met volledige kostenaf trek.⁴¹⁵ Maar belastingplichtigen betalen op alle kapitaalinkomsten maar 25% inkomstenbelasting, ook als zij vervolgens ook weinig inkomensgerelateerde uitgaven hebben.⁴¹⁶ Daardoor kan het onderscheid niet gerechtvaardigd worden volgens Wernsmann.⁴¹⁷

Door de afscherming van andere inkomstensoorten wordt de belastingheffing naar draagkracht van een belastingplichtige nagelaten volgens Weber-Grellet.⁴¹⁸ Elke vorm van inkomen draagt bij aan een gelijke toename van de draagkracht. Het bijzondere tarief van §32d Abs. 1 EStG betekent naar de mening van Englisch⁴¹⁹ een extra aantasting van het draagkrachtbeginsel. Ook Knebusch⁴²⁰ ziet hier een tegenstrijdigheid met het draagkrachtbeginsel in, omdat inkomsten van gelijke hoogte door de Abgeltungssteuer afhankelijk van de inkomstensoort ongelijk worden belast. Ik sluit mij hierbij aan, omdat naar mijn mening een ongelijke behandeling van inkomsten ontstaat die voor een gelijke draagkrachttoename zorgen.

⁴¹⁰ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 71.

⁴¹¹ BVerfG 21.6.2006 – 2 BvL 2/99, nr. 48.

⁴¹² Weber-Grellet 2008, blz. 547.

⁴¹³ Wernsmann 2008, blz. 39.

⁴¹⁴ Weber-Grellet 2008, blz. 548.

⁴¹⁵ Wernsmann 2008, blz. 38.

⁴¹⁶ Informationen zur Abgeltungssteuer, blz. 5.

⁴¹⁷ Wernsmann 2008, blz. 38.

⁴¹⁸ Weber-Grellet 2008, blz. 547.

⁴¹⁹ Englisch 2007, blz. 225.

⁴²⁰ Knebusch 2008, blz. 55.

Uit het arrest van 21.6.2006⁴²¹ valt af te leiden dat bij de belastingheffing over inkomsten van een algemeen tarief wordt uitgegaan over de som van de inkomsten om de economische draagkracht te kunnen beoordelen. Alle waardeinstijgingen moeten op een gelijke manier in de heffing worden betrokken.

*In der Umschreibung der Einkunftsquellen und der Summenbildung als Ausgangsgröße für das zu versteuernde Einkommen, das die Bemessungsgrundlage für die tarifliche Einkommensteuer bilde, liege eine das Leistungsfähigkeitsprinzip quantifizierende Wertung des Gesetzgebers, dass grundsätzlich alle Wertzuflüsse qualitativ und quantitativ gleichwertig und nach gleichen Maßstäben zu belasten seien.*⁴²²

Ook in het arrest van 27.6.1991⁴²³ gaat het om de gelijke behandeling van de heffing over kapitaalinkomsten. De belastingheffing vond aanvankelijk niet gelijkmatig plaats, doordat belastingplichtigen de kapitaalinkomsten gemakkelijker zouden kunnen verzwijgen. Er moet een gelijke lastenverdeling plaats vinden die overeenkomst met de draagkracht. Het BVerfG heeft al in zijn uitspraak een alternatief aan de wetgever voorgesteld. Het BVerfG heeft uitdrukkelijk toestemming gegeven om een lineair tarief toe te passen om de eenvoud te bevorderen.⁴²⁴

*“Dass er alle Kapitaleinkünfte - unabhängig von ihrer Anlageform und buchungstechnischen Erfassung - an der Quelle besteuert und mit einer Definitivsteuer belastet, die in einem linearen Satz den absetzbaren Aufwand und den Progressionssatz in Durchschnittswerten typisiert. Allerdings wäre es dann nur folgerichtig, dem vermutlich unterdurchschnittlichen Steuersatz der Kleinsparer durch beachtliche Freibeträge Rechnung zu tragen.”*⁴²⁵

Een Abgeltungsteuer lijkt volgens dit ouder arrest van het BVerfG gerechtvaardigd te zijn. Vanuit de mobiliteit van kapitaalinkomsten gezien is een lager progressief tarief aan te moedigen, waarbij de heffing direct aan bron plaats vindt en de werkelijke kostenafrek wordt uitgesloten.⁴²⁶ Zo kan het progressieve tarief in een gemiddeld tarief worden omgezet, namelijk de 25% zonder kostenafrek. Met de kleine spaarders is al voldoende rekening gehouden door het redelijk hoge belastingvrije bedrag. Deze conclusie zou ook herleid kunnen worden uit het arrest van het BVerfG 9.3.2004.⁴²⁷ Het arrest gaat over de ongelijke betrekking van winsten uit vervreemdingstransacties in de belastingheffing. De mogelijkheid van een Abgeltungssteuer is erkend in dit arrest.⁴²⁸ In het arrest van 21.6.2006 wordt de reden genoemd voor de ongelijke behandeling, namelijk om:

*“Zentral ging es bei den Regelungen des Standortsicherungsgesetzes insgesamt darum, die Position des Wirtschaftsstandorts Deutschland im internationalen Wettbewerb zu verbessern.”*⁴²⁹

⁴²¹ BVerfG 21.6.2006 – 2 BvL 2/99, nr. 36.

⁴²² BVerfG 21.6.2006 – 2 BvL 2/99, nr. 17.

⁴²³ BVerfG 27.6.1991, 2 BvR 1493/89, C.I.b.

⁴²⁴ Wernsmann 2008, blz. 38.

⁴²⁵ BVerfG 27.6.1991, 2 BvR 1493/89, C.II.4.b.

⁴²⁶ Englisch 2007, blz. 225.

⁴²⁷ BVerfG 9.3.2004, 2 BvL 17/02.

⁴²⁸ Weber-Grellet 2008, blz. 546.

⁴²⁹ BVerfG 21.6.2006, 2 BvL 2/99, nr. 79.

Gewezen wordt op het lagere belastingtarief in de internationale belastingconcurrentie voor ontvangers van bijzonder mobiele inkomstensoorten en de uitkomst van een ongelijke belastingheffing wordt als rechtvaardig geacht.⁴³⁰

Opgemerkt moet worden dat het BVerfG heeft geoordeeld in een periode waarin de Kapitalertragssteuer nog niet was ingevoerd. Maar in alle arresten komt telkens het belang van de gelijke behandeling van belastingplichtigen van artikel 3 Abs. 1 GG terug, waaruit blijkt dat het BVerfG het gelijkheidsbeginsel zeer belangrijk vindt. Hieruit leid ik af dat de arresten analoog kunnen worden toegepast op het huidige stelsel. Het BVerfG geeft de wetgever nog steeds een bepaalde speelruimte, waardoor het heffingssysteem niet in strijd met het gelijkheidsbeginsel wordt verklaard. Het argument van kapitaalvlucht kan nog steeds in het nieuwe systeem worden aangehaald, waardoor de ongelijke heffing is gerechtvaardigd.

§4.3.4 *Günstigerprüfung*

§ 32d Abs. 6 Satz. 1 EStG regelt de keuzemogelijkheid voor de belastingplichtige om zijn inkomen uit kapitaalvermogen naar het algemene inkomstenbelastingtarief te laten belasten in plaats van het proportionele tarief van 25%.⁴³¹ De *Günstigerprüfung* geeft belastingplichtigen de mogelijkheid om hun belastingtarief op de laagste van beide tarieven te stellen. § 32d Abs. 6 Satz. 2 EStG maakt duidelijk dat de keuzemogelijkheid alleen voor het totaal van de kapitaalinkomsten geldt in de aangifteperiode. Daarmee wordt verhinderd dat hogere kapitaalinkomens hun deel overdragen aan belastingplichtigen met geen of een lager inkomen, om zo aanspraak te kunnen maken op het lagere tarief.⁴³² Verliezen zijn bij de toepassing van de *Günstigerprüfung* wel aftrekbaar.⁴³³ Het is niet mogelijk om een hogere inkomensgerelateerde kostenaf trek te verkrijgen.⁴³⁴ Het is aan te raden een aanvraag voor toepassing van het persoonlijke belastingtarief te doen, als het progressieve inkomstenbelastingtarief kleiner is dan 25%.⁴³⁵ Het grenstarief van 25% wordt al bereikt bij een inkomen van €15.800,-.⁴³⁶ Bedacht moet echter worden dat het belastingtarief niet zozeer van belang is, maar veel meer de effectieve uitwerking van de belastinglast. Zo kunnen hoge verliezen uit ander inkomstensoorten tot een gunstig effect van de *Günstigerprüfung* leiden, ondanks het hogere tarief.

De afschermende werking van de “Schedule” wordt doorbroken. Wordt de aanvraag ingediend om het progressieve tarief toe te passen, dan moet er rekening mee worden gehouden dat de som van de inkomsten verhoogd wordt door de kapitaalinkomsten en daarom invloed kan hebben op het progressieve inkomstenbelastingtarief.⁴³⁷

Volgens Knebusch⁴³⁸ kon de wetgever bij de invoering van de Abgeltungsteuer op grond van de rechtvaardige belastingheffing niet zonder een ontlastingsregel voor de lagere inkomensgroepen. De mogelijkheid om het lagere progressieve tarief toe te passen zorgt ervoor dat rekening kan worden gehouden met de lagere draagkracht van bepaalde belastingplichtigen.⁴³⁹ Naar mijn mening is de

⁴³⁰ BVerfG 21.6.2006, 2 BvL 2/99, nr. 79.

⁴³¹ Isert 2007, § 32d Absatz 6.

⁴³² Isert 2007, Abs. 6 Satz. 2.

⁴³³ Englisch 2007, blz. 234.

⁴³⁴ Brusch 2007, blz. 1003.

⁴³⁵ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 122.

⁴³⁶ Graf/Paukstadt 2011, blz. 261.

⁴³⁷ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 122.

⁴³⁸ Knebusch 2008, blz. 46.

⁴³⁹ Weber-Grellet 2008, blz. 548.

Günstigerprüfung een goed instrument om de belegger met lagere inkomsten te ontlasten en zorgt ervoor dat de belastingheffing beter aansluit bij de werkelijke draagkracht.

§4.3.5 Conclusie

Het Duitse proportionele tarief over de reële inkomsten is niet strijdig met de draagkrachtgedachte, aangezien hogere inkomens absoluut meer belasting betalen. Maar belastingplichtige met een hoger progressief tarief profiteren van het tarief van 25%. Ik sluit me aan bij Weber-Grellet⁴⁴⁰ dat alle soorten inkomsten gelijk bijdragen aan de draagkracht en daarom niet ongelijk behandeld zouden mogen worden. Het BVerfG heeft echter een uniform tarief met een heffing aan de bron voorgesteld aan de wetgever, zodat geen sprake is van strijd met het gelijkheidsbeginsel. Het Duitse tarief is ontlastend voor de minder draagkrachtigen belastingplichtigen door de mogelijkheid om te kiezen voor de Günstigerprüfung. Het Duitse tarief is niet in strijd met het draagkrachtbeginsel al zou een progressief stelsel nog beter zijn voor de heffing naar draagkracht en de neutrale behandeling van alle inkomstensoorten naar mijn mening.

§4.4 De grondslag voor de heffing

In de Duitse wet wordt geen algemene definitie van kapitaalinkomsten gegeven, maar in §20 Abs. 1 en 2 EStG worden de inkomsten die uit kapitaalvermogen voortvloeien opgesomd.⁴⁴¹ In principe vallen alle vanaf 1.1.2009 ontvangen kapitaalinkomsten onder de Abgeltungsteuer met een tarief van 25%.⁴⁴² Bepaald is dat iedere tegenprestatie een ontvangst uit kapitaal vormt voor de verkrijger.⁴⁴³ De kapitaalinkomsten worden in principe aan de eigenaar van de kapitaalbelegging toegerekend, zoals de eigenaar van een waardepapier, de aandeelhouder bij dividenden, de kredietverlener of de vennoot van een stille vennootschap.⁴⁴⁴

§4.4.1 Lopende inkomsten

De belastingheffing van lopende inkomsten uit kapitaalvermogen volgt uit §20 Abs. 1 EStG (inkomsten uit de bron).⁴⁴⁵ De meest bekende lopende inkomsten zijn renten, dividenden en uitkeringen.⁴⁴⁶ Om de positieve en negatieve inkomsten aan een bepaald kalenderjaar toe te kunnen rekenen, geldt het in- en uitstroomprincipe. Dat betekent dat positieve inkomsten belastbaar zijn als ze de belegger ter beschikking staan. Negatieve inkomsten zijn aftrekbaar wanneer de verliezen geleden zijn.

In § 20 Abs. 1 EStG staan de verschillende soorten kapitaalinkomsten beschreven:

- Winst van aandelen, zoals dividenden en andere opbrengsten van rechten (Satz 1)
- Ontvangsten na liquidatie van de vennootschap of personenvennootschap (Satz 2)
- Beloningen van een deelname in een commerciële onderneming als een stille partner en winstafhankelijke kredieten (Satz 4)
- Interest uit een hypotheek/schuld of verpachting van land (Satz 5)
- Het verschil tussen opbrengsten en premies van een pensioenverzekering (Satz 6)
- Opbrengsten van andere kapitaalclaims (Satz 7)

⁴⁴⁰ Weber-Grellet 2008, blz. 547.

⁴⁴¹ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 1.

⁴⁴² Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 24.

⁴⁴³ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 4.

⁴⁴⁴ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 24.

⁴⁴⁵ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 24.

⁴⁴⁶ Isert 2007, blz. 1.

- Opbrengsten van een niet van de Körperschaftsteuer vrijgestelde vennootschap (Satz 9)
- Inkomen uit opties (Satz 11)

Uit rechtspraak en literatuur blijkt dat §20 Abs. 1 EStG geen uitputtende opsomming van de inkomsten uit kapitaalvermogen is, vandaar dat de wetgever ook een categorie “overig” heeft.⁴⁴⁷ Het belastingrecht moet immers het inkomen als object van de heffing op grond van artikel 20 Abs. 3 GG voldoende nauwkeurig omschrijven, zodat geen nadelige gevolgen voor de belastingplichtigen kunnen ontstaan. Het in Abs. 1 nr. 7 gebruikte begrip “Sonstige Kapitalforderung jeder Art” zorgt er voor dat het begrip inkomsten voldoende nauwkeurig is gedefinieerd.

Opgemerkt moet nog worden dat onroerende zaken apart worden behandeld. Inkomsten uit onroerende zaken, zoals verhuur en verwachting, worden normaal in de heffing betrokken door toepassing van het progressieve tarief zoals volgt uit §2 Abs. 1 Satz 1 nr. 6 en §21 EStG.

§4.4.1.1 Soorten lopende inkomsten

In deze paragraaf ga ik kort in op de meest voorkomende lopende kapitaalinkomsten: dividenden, renten op vorderingen, levensverzekeringen en premies bij opties (Stillhalterprämien).

Winsten van aandelen worden geregeld in §20 Satz 1 EStG. Binnen- en buitenlandse dividenden en vergelijkbare opbrengsten worden aan de Kapitalertragsteuer onderworpen, onafhankelijk van het feit of ze in geld of in natura (zoals stockdividenden) zijn betaald.⁴⁴⁸ De Kapitalertragsteuer kan alleen worden toegepast als niet aan de voorwaarden van §17 EStG zijnde het aandelenbezit van minstens 1% met een dienstbetrekking in de desbetreffende vennootschap of minstens 25% aandelenbezit wordt voldaan. Renten uit een hypotheek of een schuldvordering worden geregeld in §20 Abs. 1 Satz 7 EStG. In principe stellen rente-inkomsten een vergoeding voor die afhankelijk is van de looptijd voor het gebruik van uitgeleend kapitaal.⁴⁴⁹ Inkomsten uit verzekeringen met betrekking tot overleving of sterfte zijn geregeld in §20 Abs. 1 Satz. 6 EStG en zijn in principe belastbaar.⁴⁵⁰ Daarentegen zijn kapitaalinkomsten belastingvrij, wanneer de uit- of terugbetaling van een kapitaallevens- of renteverzekering plaats vindt na minstens 12 jaar na afsluiten van de verzekering en de belastingplichtige zijn 60e levensjaar heeft bereikt. Is aan de voorwaarden niet voldaan, dan wordt de verzekering wel tot de kapitaalinkomsten gerekend en valt deze onder de Abgeltungsteuer. Volgens §20 Abs. 1 nr. 11 EStG worden de inkomsten uit optietransacties belast.⁴⁵¹ Bij een Stillhalterprämie (premies voor een optie) wordt een bepaald bedrag aan de benadeelde betaald als vergoeding voor de gebondenheid en het gelopen risico.⁴⁵² Vanaf 2009 worden ook optiepremies die de benadeelde ontvangt, als inkomsten uit kapitaalvermogen belast.⁴⁵³ Volgens de rechtspraak van het Bundesverfassungshof (hierna: BFH) verminderen de premies de inkomsten. Daarmee wordt dus het strikte verbod of aftrek van inkomsten-gerelateerde kosten doorbroken.

⁴⁴⁷ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 9.

⁴⁴⁸ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 96.

⁴⁴⁹ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 32.

⁴⁵⁰ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 30.

⁴⁵¹ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 35.

⁴⁵² Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 3.

⁴⁵³ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 34-35.

§4.4.1.2 Draagkrachtbeginsel

Het verkrijgen van lopende inkomsten (inkomsten *uit de bron*) is naar mijn mening een draagkrachttoename en moet belast worden. Het Duitse systeem sluit goed aan bij de werkelijke draagkrachttoename als wordt gekeken naar het heffingssysteem van lopende inkomsten.

§4.4.2 Vervreemdingswinsten

De wetgever heeft bovendien besloten om met de systeemwijziging van het UntStRefG 2008 alle inkomsten en winsten uit private kapitaalbeleggingen belastbaar te maken.⁴⁵⁴

*“Die Veräußerungsgewinnbesteuerung wird von der Ausnahme zur Regel.”*⁴⁵⁵

Zowel lopende kapitaalinkomsten als winsten uit vervreemding van kapitaalbeleggingen worden uniform belast volgens §20 EStG. De vrijstelling van vervreemdingstransacties, die buiten de eenjarige periode worden gerealiseerd, is vervallen. §20 Abs. 2 somt op welke vervreemdingswinsten worden belast als inkomsten uit kapitaal:⁴⁵⁶

- Vervreemding van aandelen of genotsrechten (Satz 1)
- Vervreemding van dividendbewijzen en rentebewijzen zoals rentevorderingen (Satz 2)
- Winsten uit termijntransacties (Satz 3)
- Vervreemding van economische goederen (Satz 4)
- Overdracht van rechten (Satz 5)
- Aanspraken op verzekeringenprestaties (Satz 6)
- Vervreemding van andere kapitaalvorderingen (Satz 7)
- Winst uit afkoop, terugbetalen en overdracht van kapitaalbeleggingen of onzakelijke investeringen in een vennootschap (Satz 8)

§20 Abs. 4 definieert het begrip winst uit vervreemdingstransacties en concretiseert de vaststelling van de waardeaanwinst van een kapitaalbelegging bij vervreemding.⁴⁵⁷ De grondslag voor belastingheffing is het bedrag van de ontvangsten uit vervreemding die overblijven na aftrek van de met de vervreemding gemaakte inkomensgerelateerde kosten. Daarbij komen nog de kosten die direct samenhangen met de vervreemding in aftrek.⁴⁵⁸ Bij winsten uit vervreemdingen en termijntransacties blijft het netto-principe behouden.⁴⁵⁹ Ook hier geldt een uitzondering voor onroerende zaken. Vervreemdingswinsten blijven belastingvrij als de onroerende zaak wordt gehouden voor een termijn van tien jaar zoals volgt uit §23 EStG. Binnen deze termijn worden deze vervreemdingswinsten belast met het progressieve belastingtarief.

§4.4.2.1 Soorten vervreemdingswinsten

Bij vervreemdingswinsten uit kapitaalbeleggingen gaat het om de verkoop van winstbewijzen of andere rechten die leiden tot een vergoeding voor de belegger. De meest voorkomende vervreemdingswinsten zal ik nu bespreken.

⁴⁵⁴ Englisch 2007, blz. 222.

⁴⁵⁵ Englisch 2007, blz. 222.

⁴⁵⁶ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 3.

⁴⁵⁷ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 4.

⁴⁵⁸ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 20.

⁴⁵⁹ Ebner 2008, blz. 2796.

De heffing over de vervreemding van aandelen van een vennootschap is te vinden in §20 Abs. 2 Satz 1 EStG en omvat de winsten uit vervreemding van effecten of GmbH-aandelen die zich in het privévermogen van de belegger bevinden.⁴⁶⁰ De Abgeltungsteuer kan niet worden toegepast als het gaat om vervreemdingen van aandelen in de zin van §17 EStG, waarbij de aandeelhouders minstens 1% van de aandelen bezitten en in dienstverband is van de onderneming of de aandeelhouder heeft 25% van de aandelen in zijn bezit. §20 Abs. 2 Satz 2 EStG gaat over de belastbaarheid van vervreemding van dividendbewijzen zonder stamrecht als ook afzonderlijke vervreemding van rentebewijzen of rentevordering.⁴⁶¹ Winsten uit termijntransacties zijn geregeld in §20 Abs. 2 Satz 3 EStG.⁴⁶² De belegger krijgt een compensatie voor de waardeveranderingen die belastbaar zijn. In tegenstelling tot het principiële verbod op aftrek van inkomensgerelateerde kosten, laat de wetgever bij termijntransacties uitdrukkelijk de aftrek van kosten die direct samenhangen met deze transactie toe.⁴⁶³ Waardeverandering van het stamvermogen van een kapitaalbelegging zijn inkomsten die onder §20 Abs. 2 Satz 4 EStG vallen.⁴⁶⁴ Het gaat vaak om stille deelnemingen en kredieten die winstafhankelijk zijn. §20 Abs. 2 Satz 5 EStG bepaalt de winst uit de overdraging van hypotheek, schulden en rentes en stelt deze belastbaar. §20 Abs. 2 Satz 6 EStG regelt de belastbaarheid van winsten uit de vervreemding van aanspraken op een verzekeringsprestatie. Vervreemdingen uit andere kapitaalvorderingen zoals “Finanzinnovationen” vallen onder §20 Abs. 2 Satz 7, wat betrekking heeft op de overige kapitaalvorderingen. Het zijn rentepapieren en andere financiële instrumenten, waarbij de vervreemding rente-inkomsten laat ontstaan.

§4.4.2.2 Draagkrachtbeginsel

In het nieuwe recht worden alle voordelen uit kapitaal die de draagkracht verhogen belast, dus ook de waardeinstijgingen.⁴⁶⁵ De inkomstenbelasting belast dus niet alleen gevallen van inkomsten *uit* de bron, maar ook inkomsten *met* de bron en dus de vervreemding van het object. Weber-Grellet concludeert dat de belastingheffing naar de draagkracht steeds sterker naar de voorgrond komt. Dat de wetgever in het nieuwe §20 EStG winsten uit vervreemding van aandelen onafhankelijk van de vroegere bezitstermijn wil belasten, is voor veel belastingplichtigen spijtig. Volgens Eckhoff is dit echter vanuit het perspectief van het draagkrachtprincipe aan te moedigen.⁴⁶⁶ Wie de eerdere vrijstelling van vervreemdingswinsten als strijdig met het gelijkheidsbeginsel van artikel 3 Abs. 1 GG zag, moet in deze wijziging een stap in de goede richting erkennen. Het afschaffen van de speculatietermijnen voor vervreemdingswinsten heeft dan ook bijgedragen aan een meer gelijke belastingheffing van inkomsten uit kapitaalvermogen en wordt in principe ook positief beoordeeld door Englisch.⁴⁶⁷ De draagkracht van alle inkomstensoorten kan uniform worden vastgesteld.

De wijziging is naar mijn mening meer in lijn met het draagkrachtbeginsel, omdat iedere draagkrachtvermeerdering moet worden belast om de gelijkheid tussen belastingplichtigen te kunnen garanderen.

⁴⁶⁰ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 38.

⁴⁶¹ Knebusch 2008, blz. 22.

⁴⁶² Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 40.

⁴⁶³ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 50.

⁴⁶⁴ Knebusch 2008, blz. 22-23.

⁴⁶⁵ Weber-Grellet 2008, blz. 548.

⁴⁶⁶ Eckhoff 2007, blz. 994.

⁴⁶⁷ Englisch 2007, blz. 233.

§4.4.3 Onroerende en roerende zaken

Tot belastbare vervreemdingswinsten in het privévermogen horen vanaf 2009 de volgende handelingen:⁴⁶⁸

- Verkoop van grond en rechten zoals gebouwen, waarbij het tijdstip tussen aanschaf en vervreemding niet meer dan tien jaar bedraagt.
- Vervreemding van andere roerende zaken, zoals edelmetalen of kunst, voor zover tussen aanschaf en vervreemding niet meer dan één jaar zit.

Inkomsten uit huur en verpachting vallen niet onder de Abgeltungsteuer, maar vallen onder het progressieve belastingtarief zoals volgt uit §2 Abs. 1 Satz 1 nr. 6 en §21 EStG. Hetzelfde geldt voor vervreemdingswinsten uit onroerende zaken voor zover deze binnen een houdperiode van tien jaar worden vervreemd zoals volgt uit §23 EStG.⁴⁶⁹ Resultaten uit vervreemding die behaald zijn na het verstrijken van deze tienjarige bezitsperiode zijn belastingvrij. De reden daarvoor is dat een belastingplichtige bij het houden van de onroerende zaak voor tien jaar niet het motief heeft om er lopende inkomsten mee te behalen of vermogensresultaten te realiseren. Maar naar mijn mening wordt een motief toegewezen na een bepaalde termijn, dat misbruik uitlokt door onbelaste verkoop na de speculatietermijn. De mogelijkheid bestaat om resultaten uit onroerende zaken na tien jaar onbelast te realiseren. De vraag kan gesteld worden waarom de wetgever heeft gekozen voor een tienjarige termijn en niet langer. Resultaten uit de vervreemding van bepaalde roerende zaken worden ook belast met het progressieve tarief als deze worden gerealiseerd binnen de eenjarige bezitsperiode.

De behandeling van het resultaat uit onroerende en bepaalde roerende goederen wijkt aanzienlijk af van de behandeling van inkomsten uit ander kapitaalvermogen.⁴⁷⁰ De private vervreemdingstransacties van onroerende en roerende zaken zijn geregeld in §23 EStG en niet zoals bij de Abgeltungsteuer in §20 EStG. De winst is het verschil tussen de verkoop- en aanschafprijs met aftrek van de werkelijke kosten in plaats van het Sparer-Pauschbetrag van €801,-. De belasting wordt niet zoals bij de Abgeltungsteuer vanaf het begin direct ingehouden, maar er moet aangifte worden gedaan voor de inkomstenbelasting. Het persoonlijke belastingtarief van de belegger wordt gebruikt om de belastingschuld te bepalen en de belastingvrije grens wordt op €600,- gesteld. De beperking van verliesverrekening is niet van toepassing, zodat de verliezen in mindering komen op de winsten uit private vervreemdingstransacties met toepassing van carry back en forward.⁴⁷¹

Met de inwerkingtreding van de Abgeltungsteuer wordt het resultaat uit vervreemdingstransacties behaald met beleggingsvermogen, belast onafhankelijk van een bezitstermijn tegen een proportioneel tarief.⁴⁷² Deze verandering is vanuit de draagkrachtgedachte aan te moedigen. De verschillende behandeling van inkomsten en vermogenswinsten uit onroerende en roerende zaken in het privévermogen blijft echter bestaan, doordat de speculatietermijnen niet zijn opgeheven.⁴⁷³ Eckhoff stelt zich de vraag of de overgebleven uitzondering voor de heffing over vervreemdingswinsten behaald met onroerende zaken en bepaalde roerende zaken nog te verdedigen is. Het BVerfG heeft geoordeeld:

⁴⁶⁸ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 62.

⁴⁶⁹ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 69.

⁴⁷⁰ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 65.

⁴⁷¹ Bij de Abgeltungsteuer is geen carry backward mogelijk, maar alleen carry forward.

⁴⁷² Eckhoff 2007, blz. 994.

⁴⁷³ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 37.

“Der Gesetzgeber verfassungsrechtlich nicht gehindert wäre, Gewinne aus jeder Veräußerung von Gegenständen des Privatvermögens zu besteuern.”⁴⁷⁴

De wetgever mag winsten uit iedere speculatiewinsten uit vervreemdingstransacties in het privévermogen belasten en heeft daarbij een grote beoordelingsruimte. Het BVergG ziet de verschillende behandeling met andere kapitaalinkomsten niet als strijdig met het gelijkheidsbeginsel van artikel 3 Abs. 1 GG.

Het feit dat vervreemdingswinsten op onroerende zaken na de bezittertermijn belastingvrij gerealiseerd kunnen worden is naar mijn mening niet in overeenstemming met het draagkrachtbeginsel. Deze resultaten vormen een draagkrachtvermeerdering voor belastingplichtigen. Op dit gebied zouden de vervreemdingsresultaten uit onroerende en roerende zaken tot de Abgeltungsteuer moeten worden gerekend en de speculatietermijn van tien jaar moet worden afgeschaft. De ongelijke behandeling in vergelijking tot andere kapitaalinkomsten is zeer vreemd, maar na het oordeel van het BVerfG⁴⁷⁵ wel geoorloofd.

§4.4.4 Conclusie

De Duitse wetgever belast de werkelijke kapitaalinkomsten. De eerder geldende vrijstelling van vermogenswinsten op kapitaal is opgeheven, zodat alle kapitaalinkomsten op een gelijke manier in de heffing worden betrokken. De vaststelling van de grondslag vindt plaats in overeenstemming met het draagkrachtbeginsel. Het enige kritiekpunt is de heffing op onroerende zaken, die gelijk moet worden getrokken met alle nadere kapitaalinkomsten.

§4.5 Sparer-Spauschbetrag

§4.5.1 Vaste aftrek

Het Sparer-Pauschbetrag is geregeld in §20 Abs. 9 EStG en daarin staat:

Bei der Ermittlung der Einkünfte aus Kapitalvermögen ist als Werbungskosten ein Betrag von 801 Euro abzuziehen (Sparer-Pauschbetrag); der Abzug der tatsächlichen Werbungskosten ist ausgeschlossen.

Een bedrag van €801,- is als inkomensgerelateerde kosten aftrekbaar.⁴⁷⁶ Het Sparer-Pauschbetrag komt in aftrek op het totale inkomen uit kapitaalvermogen.⁴⁷⁷ De werkelijke inkomensgerelateerde kosten zijn niet meer te verrekenen. Het is niet mogelijk dat de inkomsten uit kapitaalvermogen door de vaste kostenaftrek negatief worden.⁴⁷⁸ De inkomstenbelasting bevat uitzonderingsgevallen die niet aansluiten op de bruto-heffing.⁴⁷⁹ Zo wordt wel rekening gehouden met kosten die direct samenhangen met de vervreemding van een kapitaalbelegging, volgens §20 Abs. 4 Satz 1 EStG. Betaalde rentes, premies en vervreemdingsverliezen zijn als negatieve inkomsten wel in aanmerking te nemen.⁴⁸⁰

⁴⁷⁴ BVerfG 9.3.2004 – 2 BvL 17/02; BVerfGE 110 94, Abs. 63.

⁴⁷⁵ BVerfG 9.3.2004 – 2 BvL 17/02; BVerfGE 110 94, Abs. 63.

⁴⁷⁶ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 12.

⁴⁷⁷ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 64.

⁴⁷⁸ Knebusch 2008, blz. 24.

⁴⁷⁹ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 76.

⁴⁸⁰ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 111.

§4.5.2 Reden voor forfait

Het Sparer-Pauschbetrag van €801,- is voor de klein-belegger in de meeste gevallen voldoende om de inkomensgerelateerde kosten te compenseren volgens Wernsmann.⁴⁸¹ Een belastingplichtige met een hoger inkomen die over het algemeen meer kosten heeft, zou worden gecompenseerd door het lager proportioneel belastingtarief. De uitsluiting van inkomensgerelateerde kostenaf trek baseert de wetgever op de veralgemeniseringsgedachte (Typisierungsgedanken).⁴⁸² Bij het opleggen van alle aanslagen is de wetgever bevoegd de vele individuele gevallen in een gezamenlijk beeld te vervatten dat naar de voorliggende ervaringen de regel of het modale geval het beste weergeeft.⁴⁸³ Daarom mag de wetgever generaliserende, typerende en forfaitaire regelingen treffen zonder dat strijd met het gelijkheidsbeginsel plaats vindt. Hij mag echter geen atypisch geval als modaal kiezen, maar moet een zo realistisch mogelijk beeld nemen als maatstaf. De situatie van de goed geadviseerde topinvesteerder en de met een krediet gefinancierde kapitaalbeleggingen in het privévermogen moet als atypisch worden beschouwd.⁴⁸⁴ Het vereenvoudigingseffect van de Abgeltungsteuer zou worden opgegeven, als voor atypische gevallen een verzoek ingediend zou kunnen worden tot vermindering van de belastingheffing.

Met de werkelijke inkomensgerelateerde kosten wordt geen rekening gehouden om de vereenvoudiging van de belastingheffing te kunnen waarborgen.⁴⁸⁵ De wetgever mag volgens Wernsmann de eenvoud voorrang geven ten opzichte van het gelijkheids- en draagkrachtbeginsel.⁴⁸⁶ Het lage tarief van 25% rechtvaardigt volgens hem de uitsluiting van de van inkomensgerelateerde kosten. Ook volgens Knebusch⁴⁸⁷ dient deze regeling de eenvoud van de belastingheffing en de uitvoerbaarheid, waardoor het forfait van €801,- gerechtvaardigd is om dit doel te bereiken. De beperking van de inkomensgerelateerde kostenaf trek is daarom ondanks de nadelige effecten voor het draagkrachtbeginsel volgens hem gerechtvaardigd.⁴⁸⁸ Uit de grondwet kan geen plicht worden afgeleid dat de werkelijke kosten in aftrek moeten worden toegelaten en er hoeft niet met ieder financieel nadeel rekening te worden gehouden.⁴⁸⁹

§4.5.3 Kritiek op Sparer-Spauschbetrag

§20 Abs. 9 sluit de aftrek van de werkelijke inkomensgerelateerde kosten uit, waardoor een bruto-heffing ontstaat.⁴⁹⁰ Het objectieve netto principe dat de economische draagkracht van een belastingplichtige als maatstaf neemt, is hier over boord gegooid. §20 Abs. 9 Satz. 1 EStG is een forfait, want er wordt een bepaald bedrag als kosten in aanmerking genomen zonder naar de werkelijke uitgaven te kijken. Benadeeld zijn degenen die inkomsten uit privaat kapitaalvermogen genieten en waarbij de werkelijke kosten hoger zijn dan het Sparer-Pauschbetrag.⁴⁹¹ Dat komt vaak voor in situaties waarbij grote kapitaalbeleggingen gepaard gaan met aanzienlijke advies- en financieringskosten. Er wordt door het forfait geen rekening gehouden met de persoonlijke omstandigheden, waardoor een belastingplichtige belasting moet betalen terwijl hij feitelijk een verlies kan hebben.⁴⁹²

⁴⁸¹ Wernsmann 2008, blz. 38.

⁴⁸² Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 72.

⁴⁸³ BVerfG 21.6.2006 – 2 BvL 2/99, nr. 52.b. en 53.c.

⁴⁸⁴ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 72.

⁴⁸⁵ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 18.

⁴⁸⁶ Wernsmann 2008, blz. 38.

⁴⁸⁷ Knebusch 2008, blz. 25.

⁴⁸⁸ Graf/Paukstadt 2011, blz. 251.

⁴⁸⁹ Wernsmann 2008, blz. 43.

⁴⁹⁰ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. blz. 6.

⁴⁹¹ Graf/Paukstadt 2011, blz. 50.

⁴⁹² Busch 2013, blz. 37.

Hierboven werd aangehaald dat een veralgemenisering te rechtvaardigen is als wordt uitgegaan van een typisch geval. Het is echter te betwijfelen of het model dat wordt genomen als uitgangspunt voor het bepalen van de vaste kostenafrek een goede weergave van het modale geval is.⁴⁹³ Bij lagere inkomensgroepen zou het Sparer-Pauschbetrag van €801,- in de meeste gevallen voldoende zijn om de werkelijke inkomensgerelateerde kosten te dekken en bij hogere inkomensgroepen zorgt het lagere proportionele tarief voor voldoende compensatie.⁴⁹⁴

*Dabei wird sowohl eine Typisierung hinsichtlich der Höhe der Werbungskosten in den unteren Einkommensgruppen vorgenommen als auch berücksichtigt, dass mit einem relativ niedrigen Proportionalsteuersatz von 25 % die Werbungskosten in den oberen Einkommensgruppen mit abgegolten werden.*⁴⁹⁵

In hogere inkomensgroepen zijn financieringen vaker te vinden dan in lagere inkomensgroepen. Hierboven is het argument dat hogere inkomens de werkelijke kosten moeten kunnen aftrekken door Wernsmann⁴⁹⁶ weerlegd, omdat hogere inkomens worden gecompenseerd door een lager tarief. Volgens het BVerfG⁴⁹⁷ moet van het modale geval uitgegaan worden. Maar er kunnen nog steeds vragen ontstaan of de belastingheffing in overeenstemming is met de gelijke behandeling van belastingplichtigen.⁴⁹⁸ Het argument dat de uitsluiting van kosten gerechtvaardigd kan worden door een lager tarief is erg zwak, omdat het tariefverschil nog niet eens zo groot is. Het toptarief voor andere inkomenssoorten is maximaal 42% met kostenafrek terwijl het tarief voor kapitaalinkomsten 25% zonder kostenafrek, waardoor uiteindelijk nog meer belasting verschuldigd kan zijn op kapitaalinkomsten. Daarbij is het doel van de invoering van het forfait de vereenvoudiging en het behalen van een budgettaire meevallen voor de overheid, wat niets heeft te maken met het belastingtarief.

Twijfels blijven bestaan bij de lagere inkomensgroepen die met vreemd vermogen gaan financieren en door de verschuldigde renten tot hoge inkomensgerelateerde kosten komen. Uit het CBS rapport 2014 valt echter af te leiden dat 5% van de belastingplichtigen met een laag inkomen een schuld heeft en 1% van de belastingplichtigen met een hoog inkomen heeft een schuld.⁴⁹⁹ Het is niet duidelijk om wat voor soort schulden het zich handelt. Een conclusie kan niet worden getrokken of het forfait voor belastingplichtigen met een laag inkomen voldoende is.⁵⁰⁰ Ook zijn de gemiddelde kosten van de belegger nooit bekend gemaakt, waardoor de stelling dat de gemiddelde belegger voldoende wordt gecompenseerd niet kan worden bevestigd. In 2012/2013 is onderzoek gedaan naar de gemiddelde kosten die belegger betalen en dat kwam met €1700,- flink boven het forfait van €801,-.⁵⁰¹

⁴⁹³ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 72.

⁴⁹⁴ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 18.

⁴⁹⁵ Bundesrat, Entwurf eines Unternehmensteuerreformgesetzes 2008, Drucksache 220/07, blz. 98.

⁴⁹⁶ Wernsmann 2008, blz. 38.

⁴⁹⁷ BVerfG, 21.06.2006 - 2 BvL 2/99, BVerfGE 116,164, C.I.3.c.

⁴⁹⁸ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 18.

⁴⁹⁹ CBS rapport 2014, blz. 113.

⁵⁰⁰ Onder schulden vallen de hypotheek op de eigen woning en overige schulden, zoals schulden die zijn ontstaan door consumptie, een tweede woning, andere onroerende goederen en schulden die zijn ontstaan door het ontvangen van studiefinanciering. De hypotheekschuld op de eigen woning is de grootste post aan schulden.

⁵⁰¹ www.brokerstarieven.nl, Nieuws: Onderzoek, Beleggers betalen 700 euro te veel voor broker. Dit onderzoek is in Nederland uitgevoerd.

De volledige uitsluiting van werkelijke kosten door de vereenvoudiging is nauwelijks te rechtvaardigen volgens Kirchhof, Söhn en Mellinghoff.⁵⁰² Door belastingplichtigen wordt de vaste kostenaf trek vaak als pijnlijk en niet rechtvaardig ervaren, waardoor vanuit de bevolking weerstand ontstaat tegen de Abgeltungsteuer.⁵⁰³ Het is altijd beter om uit te gaan van de werkelijke kosten om de werkelijke draagkracht te belasten.

§4.5.4 Conclusie

Het 25% belastingtarief kan een rechtvaardiging kan zijn voor het uitsluiten en van de reële inkomensgerelateerde kosten.⁵⁰⁴ Wernsmann heeft geconcludeerd dat het gekozen Sparer-Pauschbetrag in de meeste gevallen voldoende zal zijn om de kosten te dekken en dat de hogere inkomens al voldoende profiteren van het lagere tarief.⁵⁰⁵ Maar een berekening van de gemiddelde kosten van beleggers is nergens gegeven in het wetsontwerp, waardoor aan deze stelling kan worden getwijfeld naar mijn mening. Daarbij komt dat het tarief zonder kostenaf trek nog niet eens zo laag is. De wetgever vindt de eenvoud erg belangrijk en neemt de schending van het draagkrachtbeginsel in dit opzicht voor lief. Als gekeken wordt naar het draagkrachtbeginsel zou de wetgever echter vast moeten blijven houden aan het netto-principe. De uitwerking van het kostenforfait is dat belastingplichtige met een reëel lager netto rendement nu hoger worden belast (bij aanzienlijke kosten) dan een belastingplichtige met een reëel hoger netto rendement (nauwelijks kosten), wat in strijd is met het draagkrachtbeginsel. Alleen de eenvoud en praktische uitvoering zijn geen reden om af te wijken van de werkelijkheid. Naar mijn mening rechtvaardigen deze argumenten geen belastingheffing die afwijkt van de heffing naar de draagkracht.

§4.6 Beperkte verliesverrekening

In §20 Abs. 6 EStG is de beperkte verliesverrekening geregeld:

Verbleibende positive Einkünfte aus Kapitalvermögen sind nach der Verrechnung im Sinne des §43a Abs. 3 zunächst mit Verlusten aus privaten Veräußerungsgeschäften nach Maßgabe des §23 Abs. 3 Satz 9 und 10 zu verrechnen. Verluste aus Kapitalvermögen dürfen nicht mit Einkünften aus anderen Einkunftsarten ausgeglichen werden(...). Die Verluste vermindern jedoch die Einkünfte, die der Steuerpflichtige in den folgenden Veranlagungszeitraum aus Kapitalvermögen erzielt. (...) Verluste aus Kapitalvermögen im Sinne des Abs. 2 Satz 1 Nr. 1 Satz 1, die aus der Veräußerung von Aktien entstehen, dürfen nur mit Gewinnen aus Kapitalvermögen im Sinne des Abs. 2 Satz. 1 Nr. 1 Satz. 1, die aus der Veräußerung von Aktien entstehen, ausgeglichen werden.

Tot 2009 leiden eventuele negatieve inkomsten uit kapitaalvermogen tot belastingvermindering over andere inkomstensoorten.⁵⁰⁶ Met de komst van de Abgeltungsteuer wordt de mogelijkheid van verliesverrekening aanzienlijk beperkt door §20 Abs. 6 EStG en worden de kapitaalverliezen volledig afgeschermd van andere inkomstensoorten.

⁵⁰² Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 19.

⁵⁰³ Graf/Paukstadt 2011, blz. 250.

⁵⁰⁴ Eckhoff 2007, blz. 998.

⁵⁰⁵ Wernsmann 2008, blz. 38.

⁵⁰⁶ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 78.

§ 4.6.1 Schedule - Kapitaalinkomstenverliezen

§20 Abs. 6 Satz 1 bepaalt dat positieve inkomsten uit kapitaalvermogen worden verrekend met verliezen uit kapitaalvermogen.⁵⁰⁷ §20 Abs 6 Satz 2 sluit de verrekening van verliezen uit kapitaalvermogen met andere inkomstensoorten uit. Deze regeling doorbreekt het objectieve netto principe, aangezien geleden verliezen niet altijd het inkomen verminderen. Een uitzondering op deze beperking wordt gemaakt als de *Günstigerprüfung* van §32d Abs. 6 van toepassing is. De verrekening met andere inkomstensoorten dan wel toegestaan. §20 Abs. 6 Satz 3 en 4 bepalen dat niet-verrekenende verliezen uit kapitaalvermogen de inkomsten verminderen die belastingplichtigen in het volgende belastingjaar uit kapitaalinkomsten verwerven (*Verlustvortrag*).⁵⁰⁸ Oude verliezen (*Altverluste*) zijn verliezen die voor 1 januari 2009 zijn ontstaan uit private vervreemdingstransacties en komen uitsluitend tot 2013 (5 jaar) in aanmerking voor voorwaartse verliesverrekening.⁵⁰⁹ Een achterwaartse verrekening van verliezen is vanaf 2009 dus niet meer mogelijk.⁵¹⁰

In de regel verrekent de bank de negatieve kapitaalinkomsten met positieve kapitaalinkomsten in het volgende jaar volgens §43a Abs. 3 Satz. 3 EStG.⁵¹¹ Deze verrekening vindt plaats via de in 2009 in werking getreden “*Verlustverrechnungstopfe*”.⁵¹² Deze verliesverrekeningspot verrekent negatieve kapitaalinkomsten en verliezen met positieve kapitaalinkomsten en winsten uit het lopende kalenderjaar. De verliesverrekeningspot voor kapitaalinkomsten bevat alle negatieve inkomsten en verliezen uit vervreemding, zoals betaalde rentes bij obligaties, premie voor opties en vervreemdingsverliezen van waardepapieren. De belastingplichtige kan ook bij de bank een verliesbewijs (*Verlustbescheinigung*) laten opstellen met de hoogte van het inhaalverlies volgens Satz. 4. Door de aanvraag van een verliesbewijs wordt rekening gehouden met verliezen in het jaar van ontstaan, zodat de uitbetalende instantie geen rekening hoeft te houden met positieve inkomsten en wordt de verliesverrekeningspot op nul gezet.⁵¹³ De verliezen worden door middel van een inkomstenbelastingverklaring verrekend en zal vooral plaats vinden bij resultaten die zijn behaald bij meerdere banken.⁵¹⁴

§4.6.1.1 Reden afscherming

Het symmetriepincipe wordt gezien als reden om de kapitaalinkomsten af te zonderen van de andere inkomstensoorten. De beperking van de verliesverrekeningsmogelijkheden lijkt door het afgrenzende karakter van de inkomsten uit kapitaalvermogen ten opzichte van andere inkomstensoorten in overeenstemming met het doel.⁵¹⁵ Andere inkomsten die met het hogere tarief van 45% belast zijn zouden met negatieve inkomsten uit kapitaalvermogen verrekend kunnen worden tegen datzelfde (hogere) tarief, terwijl positieve inkomsten uit kapitaalvermogen slecht met het lagere *Abgeltungsteuer* tarief belast worden. De verrekening van kapitaalverliezen kan tot een hogere aftrek leiden dan wanneer ze verrekend worden met progressief belaste andere inkomsten. Deze omstandigheid leidt tot misbruikmogelijkheden ten opzichte van het tarief.⁵¹⁶ Volgens Kirchhof, Söhn en Mellinghoff kan het argument dat alleen verrekening plaats kan vinden tussen inkomsten en verliezen die tegen hetzelfde tarief in aanmerking

⁵⁰⁷ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 15.

⁵⁰⁸ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 29.

⁵⁰⁹ Harenberg 2008, blz. 4.

⁵¹⁰ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 29.

⁵¹¹ Knebusch 2008, blz. 28.

⁵¹² Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 111.

⁵¹³ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 116.

⁵¹⁴ Graf/Paukstadt 2011, blz. 263.

⁵¹⁵ Knebusch 2008, blz. 27.

⁵¹⁶ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 16.

worden genomen alleen in eerste instantie overtuigen. In een synthetisch inkomstenbelastingmodel moeten de verliezen uit iedere inkomstensoort de belastbare grondslag verminderen.⁵¹⁷ Afwijkingen moeten op goede zakelijke rechtvaardigingsgronden steunen om het gelijkheidsbeginsel niet te schaden. Het probleem zou opgelost kunnen worden door de negatieve inkomsten uit kapitaalvermogen met het belastingtarief van §32d EStG te vermenigvuldigen. Naar mijn mening kan het symmetrieprincipe niet als argument dienen om de verliesverrekening uit te sluiten.

§4.6.1.2 Draagkracht

In een synthetisch inkomstenbelastingstelsel verminderen verliezen uit een bepaalde inkomstensoort de belastinggrondslag.⁵¹⁸ Want uitgaande van de draagkracht die gebaseerd is op de som van alle inkomsten, leidt een gebrek aan verliesverrekening tot verstoringen en vooral ten opzichte van belastingplichtigen met consequent positieve inkomsten.

*Es wird weiterhin differenziert zwischen der Verrechnung innerhalb der Einkunftsart (interner bzw. horizontaler Verlustausgleich) und der einkunftsartenübergreifenden Verrechnung (externer bzw. vertikaler Verlustausgleich). Grundsätzlich werden im Einkommensteuerrecht beide Arten des Verlustausgleichs uneingeschränkt gewährt.*⁵¹⁹

Het principe van de individuele draagkracht wordt doorbroken door het niet compleet verrekenen van winsten uit kapitaalvermogen met andere inkomstensoorten volgens Witthus.⁵²⁰ Ook volgens Englisch wordt de belastingheffing naar het draagkrachtbeginsel door de afscherming van andere inkomstensoorten doorbroken en kan niet gerechtvaardigd worden.⁵²¹ Een horizontale verliesverrekening moet dus mogelijk zijn, maar om toch enige verliesverrekening toe te laten is gekozen voor een beperkte verticale verliesverrekening (carry forward).

Het BFH heeft in een eerder jaar een oordeel gegeven over de vraag of voldaan is aan een rechtvaardige belastingheffing indien een verticale verliesverrekening is toegestaan.⁵²² Aan het objectieve netto principe als concretisering van het draagkrachtprincipe wordt ook door een tijdelijk doorbroken verliesverrekening voldaan. Het algemene gelijkheidsbeginsel van artikel 3 Abs. 1 GG waaruit het objectieve netto principe af te leiden is, wordt gewaarborgd door verliesverrekening over een langere periode.

*Die Beschränkung des vertikalen Verlustausgleichs verhindert nicht den Abzug erwerbssichernden Aufwandes und verstößt nicht gegen das allgemeine Leistungsfähigkeitsprinzip. Dieses Prinzip verlangt nicht, dass jedwede Verluste sofort zu verrechnen sind. Es genügt vielmehr, dass die Verluste überhaupt, sei es auch in einem anderen Veranlagungszeitraum, steuerlich berücksichtigt werden.*⁵²³

Wel moet opgemerkt worden dat het arrest stamt uit een tijd waarin een ander belastingstelsel voor de heffing over kapitaalinkomsten gold. Maar het is altijd al zo geweest dat verliezen anders worden

⁵¹⁷ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 16.

⁵¹⁸ Englisch 2007, blz. 235.

⁵¹⁹ Witthus 2001, blz. 3.

⁵²⁰ Witthus 2001, blz. 11.

⁵²¹ Englisch 2007, blz. 236.

⁵²² Englisch 2007, blz. 235.

⁵²³ BFH 9.5.2001 XI B 151/00 BStBl. 2001 II S. 552, II.3.bb.

behandeld dan positieve inkomsten.⁵²⁴ De wetgever is niet verplicht directe verrekening te geven en dat principe blijft nu nog steeds gelden.

De vraag die ik mij daarbij stel is of alleen voorwaartse verrekening voldoende is als verliezen niet meer verrekend kunnen worden doordat geen winsten meer worden behaald in de volgende jaren. Ik sluit mij daarom aan bij Kirchhof, Söhn en Mellinghoff.⁵²⁵ Verliesverrekening is nodig in beide richtingen voor een rechtvaardige belastingheffing naar de werkelijke draagkracht. Veralgemeeningen en aftrekbeperkingen zijn in het belang van de vereenvoudiging van de belastinguitvoering, maar gezien de afwijking van de realiteit niet te gerechtvaardigd volgens Hey.⁵²⁶ Verliezen moeten volledig met andere positieve inkomsten verrekend kunnen worden of op zijn minst beperkt vooruit gewenteld kunnen worden. In het beste geval zelfs terugwerkend. Ook Ebner begrijpt de uitsluiting van carry back verrekening niet.⁵²⁷ Het is dus duidelijk dat een achterwaartse verliesverrekening aan te raden is, ook al heeft het BFH besloten dat voldaan is aan het gelijkheidsbeginsel doordat verliesverrekening mogelijk is over een langere periode.⁵²⁸

Het BFH heeft gesloten dat een carry forward voldoende is om te voldoen aan het draagkrachtbeginsel. Hier ben ik het niet mee eens als geen toekomstige inkomsten meer kunnen worden behaald. De beste situatie zou natuurlijk zijn om een verliesverrekening met andere inkomstensoorten toe te laten.

§ 4.6.2 Schedule in Schedule – Verliezen van Aktien

Winsten uit Aktien (effecten) en gerealiseerde koerswinsten worden belast met de Abgeltungsteuer.⁵²⁹ §20 Abs. 6 Satz 5 beperkt de verrekening van verliezen uit privé vervreemdingstransacties met positieve resultaten uit effecten.⁵³⁰ Verliezen uit privé effecten worden niet alleen van andere inkomstensoorten afgeschermd, maar daarbij ook nog van inkomsten uit kapitaalvermogen.⁵³¹

“Man kann von einer Schedule in der Schedule sprechen.”⁵³²

Terwijl verliezen uit effecten alleen met gerealiseerde effectenwinsten verrekend kunnen worden, zijn effectenwinsten wel met verliezen uit andere kapitaalinkomsten, zoals verliezen uit waardepapieren, betaalde interest en intercompany verliezen te verrekenen.⁵³³ In het geval dat na de verrekening van een winst uit effecten met de algemene verliesverrekeningspot nog een verlies uit effecten ontstaat, kan de verliesverrekening in het belang van de belastingplichtige weer gecorrigeerd worden en wordt het verlies uit effecten met de winst uit effecten verrekend.⁵³⁴

⁵²⁴ BFH 9.5.2001 XI B 151/00 BStBl. 2001 II S. 552, II.3.bb.

⁵²⁵ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 29.

⁵²⁶ Hey 2006, blz. 858.

⁵²⁷ Ebner 2008, blz. 2809.

⁵²⁸ Englisch 2007, blz. 235.

⁵²⁹ Harenberg 2008, blz. 4.

⁵³⁰ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 30.

⁵³¹ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 16.

⁵³² Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 16.

⁵³³ Ebner 2008, blz. 2808.

⁵³⁴ Graf/Paukstadt 2011, blz. 264.

§4.6.2.1 Reden afscherming effecten

Nog twijfelachtiger dan de afscherming van vervreemdingsverliezen uit kapitaal van andere inkomstensoorten, is de speciale regeling van §20 Abs. 6 Satz 5 voor de beperking van verliesverrekening van effecten.⁵³⁵ Voor deze beperking gaat immers het symmetrieprincipe niet op. Het lagere proportionele belastingtarief geldt voor de vervreemdingsresultaten uit effecten net zozeer als voor inkomsten uit effecten en andere kapitaalbeleggingen, waardoor de uitsluiting van de verliesverrekening niet is te rechtvaardigen.

De wetgever probeert met de beperking van verliesverrekening van effecten de dreigende “Qualifizierten Haushaltsrisiken”, beursrisico’s die de begroting van de overheid beïnvloeden, die ontstaan uit speculatietransacties te voorkomen.⁵³⁶ Gewezen wordt op instorting van de beurs in 2000 tot 2002 in Duitsland, waarbij een verlies van 11,2 miljard euro ontstond die belastingplichtige massaal verrekenden. Zou men in de toekomst een verrekening van vervreemdingsverliezen uit effecten met andere inkomsten uit kapitaal toestaan, dan zou een vergelijkbare beurzeninstorting tot een belastingvermindering van miljarden leiden.⁵³⁷ Voor andere financiële producten wordt het risico niet zo groot geacht, waardoor de uitzondering alleen voor effecten geldt.⁵³⁸ De wetgever is van mening dat de risico’s van een massale beursinstorting wel degelijk groot genoeg zijn om de verliesverrekening te beperken, omdat deze een grote invloed op de overheidsbegroting hebben.⁵³⁹

Dem Gesetzgeber muss zugestanden werden, die entsprechende abstrakte Gefahr qualifizierter Haushaltsrisiken bei seiner Gesetzgebung und seiner Zukunftsprognose zu berücksichtigen. Anderenfalls könnte der demokratisch verantwortliche Gesetzgeber seiner künftigen Haushaltsverantwortung nicht mehr gerecht werden.

Kirchhof/Söhn/Mellinghoff stellen zich echter de vraag of het gevaar van “Qualifizierter Haushaltsrisiken” een sterk genoeg argument is om de specifieke beperking van verliesverrekening bij vervreemdingstransacties van effecten te legitimeren.⁵⁴⁰ Tegenover de dreigende verliesrisico’s bij vervreemding van effecten staan ook winstkansen die in het wezen van transacties op de beurs liggen. Als de fiscus van deze winsten onbeperkt wil profiteren is er geen reden om zijn de risico’s te beperken. De door de wetgever ingevoerde beperking ter voorkoming van massale verliesverrekening in slechte tijden is in strijd met het gelijkheidsbeginsel volgens Kirchhof, Söhn en Mellinghoff. Ook Englisch⁵⁴¹ vindt dat er geen bijzondere rechtvaardiging voor de nog verdere beperking van de vereffening van verliezen uit vervreemding van effecten kan worden gevonden. Daarbij komt nog dat de regeling voor de beperkte aftrek van effecten verliezen het tegenovergestelde is van een vereenvoudiging volgens Ashauer-Moll en Rosch.⁵⁴² De wetgever zou de regeling moeten evalueren om na te gaan of de beperking van verliesverrekening bij effecten de vereenvoudigingsgedachte werkelijk eer aan doet.

⁵³⁵ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 16.

⁵³⁶ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 30.

⁵³⁷ In het oude stelsel was geen verrekening van vervreemdingsverliezen en dividend en rente inkomsten mogelijk.

⁵³⁸ Busch 2007, blz. 1002.

⁵³⁹ Deutscher Bundestag, Bericht des Finanzausschusses, Drucksache 16/5491, blz. 19.

⁵⁴⁰ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 76.

⁵⁴¹ Englisch 2007, blz. 237.

⁵⁴² Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 88.

§4.6.2.2 Draagkrachtgedachte

Winsten uit vervreemding van effecten laten de economische draagkracht van een belastingplichtige stijgen en verliezen laten het dalen.⁵⁴³ Het algemene draagkrachtprincipe laat een beperking van de verticale verliescompensatie alleen toe als de werkelijke verliezen uiteindelijk in aanmerking kunnen worden genomen. Dat kan ook in een ander belastingtijdvak. Naar de mening van Kirchhof, Söhn en Mellinghoff⁵⁴⁴ lijkt dat door de enge beperking van verliesverrekening niet meer aan de orde te zijn. Met het draagkrachtprincipe wordt volgens Englisch geen rekening gehouden en daarom is de verliesverrekeningsbeperking af te wijzen.⁵⁴⁵ Elke financieringsbehoefte is te verdelen over alle belastingplichtigen naar de maatstaf van hun actuele individuele draagkracht die het beste tot uiting komt door het objectieve netto principe. Het risico voor de nationale begroting in economisch zwakkere tijden is niet voldoende om af te wijken van het draagkrachtbeginsel. Het rechtvaardigt in ieder geval geen excessieve belastingheffing van enkele belastingplichtigen door het niet in aanmerking nemen van verliezen. Als de heffing op inkomsten uit effecten en de daarmee hand in hand gaande volumeschommelingen werkelijk te riskant zijn, moet geheel afstand worden gedaan van de belastingheffing om een consequente belastingheffing te kunnen waarborgen.

§4.6.3 Conclusie

De regeling van beperkte verliesverrekening is naar mijn mening in strijd met het draagkrachtbeginsel. De verliezen verminderen de draagkracht van de belastingplichtige en moeten de gezamenlijke inkomsten verminderen. Het probleem van de verrekening van een vermogensverlies met inkomsten die tegen een hoger tarief zijn belast, kan gemakkelijk opgelost worden door de aftrek van maar 25% toe te passen. Het afschermen van de vervreemdingsverliezen van de reguliere inkomsten steunt nergens op. Ook het niet toelaten van carry back tast de werkelijke draagkracht aan, als een belastingplichtige in de toekomst geen kapitaalinkomsten meer kan of wil verwerven. Het risico van een instorting van de beurs is geen reden om wel mee te kunnen profiteren van de voordelen, maar niet mee te delen in de nadelen. Effectenresultaten moeten dus hetzelfde behandeld worden als alle andere kapitaalinkomsten. Na het voorgaande concludeer ik dat de Duitse wetgever volledig de plank mis heeft geslagen en de verliesverrekeningsbeperkingen niet in overstemming zijn met het draagkrachtbeginsel.

§4.7 Abgeltungswirkung

De inkomsten uit kapitaalvermogen werden tot de UntStRefG 2008 in de regel door Veranlagung (inkomstenbelastingverklaring) vastgesteld.⁵⁴⁶ Dit is niet meer nodig door de komst van de Abgeltungsteuer. De Abgeltungsteuer wordt direct aan de bron ingehouden, waardoor slechts eenmalig een bedrag wordt ingevorderd.⁵⁴⁷ Doordat de belasting direct wordt ingehouden, wordt het heffingsproces eenvoudiger.⁵⁴⁸ Het Finanzamt en burgers hebben hier voordeel van, omdat het tijd en kosten scheelt. Het vereenvoudigingseffect doet zich alleen voor als geen aanvraag tot vermindering van de Abgeltungsteuer wordt gedaan, zoals de Günstigerprüfung. De uitbetalende instelling houdt de Kapitalertragsteuer in, draagt deze af aan de Belastingdienst, houdt rekening met het Sparer-Pauschbetrag en voert de

⁵⁴³ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 76.

⁵⁴⁴ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 76.

⁵⁴⁵ Englisch 2007, blz. 238.

⁵⁴⁶ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 62.

⁵⁴⁷ Harenberg 2008, blz. 2.

⁵⁴⁸ Eckhoff 2007, blz. 996.

verliesverrekening uit door middel van de verliesverrekeningspot.⁵⁴⁹ Niet over het hoofd mag worden gezien dat de ontlastingseffecten ten gunste van de Belastingdienst voor een deel ook bestaan uit afwenteling van werk en kosten op de uitbetalende instelling.⁵⁵⁰ Voor de banken wordt het proces duidelijk complexer.⁵⁵¹ Die nemen dit vanwege de grotere vraag naar binnenlandse kapitaalaandelen door de vereenvoudiging voor lief. Aan de andere kant is voor uitbetalende instellingen de inspanning om verliezen in aanmerking te nemen enorm. In het totaalbeeld schijnt het idee van een vereenvoudiging goed te zijn, maar de praktische uitvoering is ontoereikend.

Het is duidelijk dat de directe inhouding en afdracht voor een grote vereenvoudiging zorgt, waardoor het nieuwe systeem door de burgers eerder geaccepteerd zal worden. De rol van de banken is wel toegenomen, maar de banken profiteren ook een beetje van het nieuwe stelsel. De drempel om te beleggen wordt lager, doordat het eenvoudiger is om te beleggen vanwege de directe heffing. Het is een win-win situatie, als is de grootste winst wel duidelijk voor de overheid.

§4.8 Eenvoud

§4.8.1 Terugdringen van de complexiteit

Een zeer belangrijk aspect dat voor de Abgeltungsteuer spreekt, is de poging de steeds groeiende complexiteit van belastingheffing terug te dringen.⁵⁵² De Abgeltungsteuer is een werkzaam instrument om de complexiteit te verminderen. De verschillende bedenkingen tegen enkele elementen van de Abgeltungsteuer die op gespannen voet staan met het gelijkheidsbeginsel en daarmee impliciet ook op het draakgrachtbeginsel, kunnen alleen worden gerechtvaardigd door een duidelijke vereenvoudiging van de belastingheffing over private kapitaalinkomsten volgens Kirchhof, Söhn en Mellinghoff.⁵⁵³ Ook Weber-Grellet concludeert dat met het oog op de complexiteit van de materie de controlevereenvoudiging een zeer sterk argument voor de Abgeltungsteuer is.⁵⁵⁴ De problemen met de afgrenzing tussen lopende kapitaalinkomsten en vervreemdingswinsten zijn verdwenen, waardoor de nieuwe regeling een belangrijke vereenvoudiging tot gevolg heeft.⁵⁵⁵ De volledige betrekking van kapitaalinkomsten in de heffing zorgt voor de indamming van de belastingontwijking en daardoor kan de speciale behandeling van kapitaalinkomsten worden gerechtvaardigd.⁵⁵⁶ Door de invoering van een Abgeltungsteuer moet ook de gelijke belastingheffing en daarmee de vereenvoudiging van belastingheffing van privaat kapitaalinkomen bereikt worden.⁵⁵⁷ In de toekomst zal niet meer worden gedifferentieerd naar de verschillende vormen van de kapitaalbeleggingen, omdat gezamenlijke kapitaalinkomsten tegen een uniform tarief van 25% worden belast. Andere ingevoerde vereenvoudigingen zijn de beperkte kostenaf trek en verliesverrekening.

Maar aan de andere kant kan gesteld worden dat het vereenvoudigingseffect niet zomaar als een rechtvaardiging voor de ongelijke behandeling van inkomsten uit verschillende inkomstensoorten kan worden gezien volgens Graf en Paukstadt.⁵⁵⁸ Zij stellen dat de nieuwe regeling om de kapitaalinkomsten

⁵⁴⁹ Knebusch 2008, blz. 37.

⁵⁵⁰ Englisch 2007, blz. 230.

⁵⁵¹ Weber-Grellet 2008, blz. 549.

⁵⁵² Weber-Grellet 2008, blz. 550.

⁵⁵³ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 76.

⁵⁵⁴ Weber-Grellet 2008, blz. 549.

⁵⁵⁵ Englisch 2007, blz. 233.

⁵⁵⁶ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 77.

⁵⁵⁷ Knebusch 2008, blz. 13.

⁵⁵⁸ Graf/Paukstadt 2011, blz. 251.

te belasten in overeenstemming is met alle wetten, maar geen bevredigende uitwerking heeft. De Abgeltungsteuer is te complex en belastingplichtigen hebben behoefte aan uitleg.⁵⁵⁹ De complexiteit komt vooral tot uiting door de verliesverrekening, de aanvragen voor een speciale behandeling en de overgangsregelingen. Ook worden taken van de overheid en burger afgewenteld op de banken en uitbetalende instanties.⁵⁶⁰

§4.8.2 Uitzonderingsgevallen

De vereenvoudiging van de Abgeltungsteuer is in haar concrete uitwerking zeer bescheiden.⁵⁶¹ Beleggers lopen tegen een reeks van speciale regelingen en uitzonderingsgevallen aan, die de burger moeilijk kan overzien.⁵⁶² De bedenkingen hebben vooral betrekking op de in §32d Abs. 2 beschreven optie om via de belastingverklaring een belastingvermindering te verkrijgen.⁵⁶³ Het argument van de vereenvoudiging verliest aan gewicht hoe meer uitzonderingsgevallen in de belastingverklaring toegelaten worden. Dit probleem heeft de wetgever ook erkend, alleen zo kan de uitsluiting van de inkomensgerelateerde kostenaf trek en de beperking van verliesverrekening verklaard worden. De beperkte kostenaf trek en verliesverrekening kunnen naar mijn mening niet gerechtvaardigd worden, doordat geen rekening wordt gehouden met het individuele geval.

*“Der Teufel steckt wie so oft im Detail”*⁵⁶⁴

Het is duidelijk dat de invoering van de Abgeltungsteuer in talrijke gevallen niet bepaald tot een vereenvoudiging van de belastingheffing van kapitaalinkomsten leidt.⁵⁶⁵ In tegendeel, de belegger en zijn adviseur worden er juist toe gedwongen zich intensiever met de belastingheffing van kapitaalinkomsten bezig te houden. De complexiteit heeft wel als groot voordeel dat beter kan worden aangesloten op de draagkrachtgedachte.

§4.8.3 Conclusie

Met de komst van de Abgeltungsteuer worden de kapitaalinkomsten direct aan de bron in de heffing betrokken, waardoor een efficiënte en eenvoudige belastingheffing plaatsvindt. Daarbij vervalt de scheiding tussen belaste lopende kapitaalinkomsten en beperkt belaste vervreemdingswinsten. Voor belastingplichtigen wordt het doen van de aangifte veel gemakkelijker, waardoor de compliance wordt verhoogd. De beperking van de kostenaf trek en verliesverrekening zorgt ook voor een vereenvoudiging, maar is met het oog op het draagkrachtbeginsel niet aan te moedigen. Door de uitzonderingen (bv. Günstigerprüfung) wordt het systeem ingewikkelder, maar wordt wel tot bepaalde hoogte rekening gehouden met de individuele verhoudingen volgens Ashauer-Moll en Rosch.⁵⁶⁶ Kirchhof, Söhn en Mellinghoff stellen dat de aantasting van het gelijkheidsbeginsel alleen kan worden gerechtvaardigd door een vereenvoudigde belastingheffing.⁵⁶⁷ Hier zie ik weer het probleem dat de eenvoud en draagkracht recht tegenover elkaar staan. De uitzonderingen zorgen ervoor dat meer wordt aangesloten bij de

⁵⁵⁹ Graf/Paukstadt 2011, blz. 266.

⁵⁶⁰ Weber-Grellet 2008, blz. 550.

⁵⁶¹ Englisch 2007, blz. 233.

⁵⁶² Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 17.

⁵⁶³ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 77.

⁵⁶⁴ Harenberg 2008, blz. 1.

⁵⁶⁵ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 125.

⁵⁶⁶ Ashauer-Moll/Rosch 2008, blz. 125.

⁵⁶⁷ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 76.

werkelijke draagkracht, wat naar mijn mening positief te beoordelen is. Maar ze staan tegenover de wens van de wetgever om een eenvoudige en efficiënte belastingheffing te bewerkstelligen. Hier moet een juiste afweging tussen beiden worden gemaakt.

§4.9 Conclusie

De Abgeltungsteuer heeft een hoop voordelen en nadelen.⁵⁶⁸ Voordelen zijn dat alle soorten kapitaalinkomsten gelijk worden behandeld. Door het gelijk belasten van lopende inkomsten en vermogenswinsten, wordt juist meer rekening gehouden met het draagkrachtbeginsel. Daarbij zorgt de gelijke behandeling dat afgrenzingsproblemen worden voorkomen. Het proportionele tarief is niet in strijd met de draagkrachtgedachte, doordat meer draagkrachtige belastingplichtigen absoluut meer moeten betalen. Ook de Günstigerprüfung zorgt voor een betere aansluiting bij de werkelijke draagkracht.⁵⁶⁹ Wel maken uitzonderingen die kunnen worden opgegeven in de belastingverklaring het systeem (zoals verliesverrekening en de Günstigerprüfung) toch nog behoorlijk ingewikkeld, maar dat zorgt er wel voor dat tot op bepaalde hoogte rekening gehouden met de individuele draagkracht.

De kritiek op de Abgeltungsteuer betreft vooral het dualisme van de inkomenssoorten dat door deze systeembreuk is ontstaan.⁵⁷⁰ De kapitaalinkomsten worden nu afgeschermd van de andere inkomenssoorten.⁵⁷¹

Alle ontvangers van kapitaalinkomsten worden over één kam geschoren, door een uniform belastingtarief te heffen van 25% in plaats van het progressieve tarief. Minder draagkrachtige belastingplichtige moeten voor de begunstiging van belastingplichtigen met een hoger progressief tarief voor andere inkomenssoorten opkomen.⁵⁷² De mobiliteit zorgt ervoor dat kapitaalvlucht ontstaat, dat door het lagere tarief en de directe werking van de Abgeltungsteuer tegengegaan kan worden.⁵⁷³ Maar de vraag is of kapitaalvlucht nog wel een goed argument is om kapitaal tegen een lager tarief te belasten. Ook te betwijfelen is de vrijstelling voor de vervreemdingswinsten uit onroerende zaken na de tienjarige houdstermijn. De speculatietermijn moet afgeschaft worden en de resultaten uit onroerende zaken zouden gelijk gesteld moeten worden met de resultaten uit kapitaalvermogen, waardoor geen begunstiging meer plaatsvindt.

De Abgeltungsteuer betekent dat op bepaalde onderdelen wordt afgezien van belastingheffing naar werkelijke draagkracht.⁵⁷⁴ De belangrijkste afwijking van de werkelijkheid is de uitsluiting van de werkelijke kostenaf trek door de toepassing van het Sparer-Pauschbetrag. Het objectieve netto-principe wordt verlaten en een overgang op het bruto-principe vindt plaats.⁵⁷⁵ Daarbij zijn verliezen niet altijd in aanmerking te nemen, doordat kapitaalverliezen niet met verliezen uit andere inkomenssoorten kunnen worden verrekend.⁵⁷⁶ Een carry forward is mogelijk als verliezen niet volledig kunnen worden verrekend, maar een carry back is niet mogelijk.⁵⁷⁷ Dat verliezen in de toekomst niet meer kunnen worden verrekend

⁵⁶⁸ Weber-Grellet 2008, blz. 545.

⁵⁶⁹ Weber-Grellet 2008, blz. 548.

⁵⁷⁰ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 2.

⁵⁷¹ Weber-Grellet 2008, blz. 547.

⁵⁷² Englisch 2007, blz. 227.

⁵⁷³ Weber-Grellet 2008, blz. 547.

⁵⁷⁴ Weber-Grellet 2008, blz. 548.

⁵⁷⁵ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 2.

⁵⁷⁶ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 77.

⁵⁷⁷ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 29.

doet daar niets aan af. Helemaal vreemd is de afscherming van effectenverliezen van andere kapitaalinkomsten.⁵⁷⁸ Daardoor ontstaat een ongelijke behandeling voor belastingplichtigen met gelijke draagkracht.⁵⁷⁹

In de kern schijnt het toch dat fiscale en praktische overwegingen (bv. eenvoud en voorkomen kapitaalvlucht/ontwijking) de wetgever tot de invoering van de Abgeltungsteuer van 2009 hebben bewogen, waarbij niet gekeken wordt naar een rechtvaardige heffing.⁵⁸⁰ Deze argumenten alleen zijn volgens Kirchhof, Söhn en Mellinghoff niet genoeg om de systeembreuken te rechtvaardigen die in strijd zijn met het gelijkheidsbeginsel. Het nieuwe systeem zorgt voor een relativering van de belastingheffing naar de draagkracht volgens Weber-Grellet.⁵⁸¹ Ook is volgens Englisch⁵⁸² een veralgemenisering van het tarief en de kostenaf trek bij belastingheffing van deze inkomsten niet te rechtvaardigen. Er wordt geen rekening meer gehouden met individuele gevallen, waardoor niet wordt aangesloten aan de werkelijke draagkracht volgens Hey.⁵⁸³

Het afwijken van de werkelijke draagkracht kan echter gerechtvaardigd worden volgens Weber-Grellet.⁵⁸⁴ De Abgeltungsteuer is een werkzaam instrument en handig in de uitvoering. De heffing vindt efficiënter plaats door de directe heffing aan de bron. Met het oog op de vereenvoudiging mag een bruto-heffing met vast tarief en kostenaf trek worden ingevoerd. Naar de mening van Hey laat zich een Abgeltungsteuer rechtvaardigen als de vereenvoudigingseffecten en de stijging van de uitvoeringsefficiëntie de systeembreuk compenseren.⁵⁸⁵ De conclusie die Eckhoff uiteindelijk trekt, is dat de invoering van de Abgeltungsteuer als belastingstelsel geen schoonheidsprijs verdient, maar in strijd met de grondwet is het echter niet.⁵⁸⁶ Het BVerfG⁵⁸⁷ heeft in zijn arresten de mogelijkheid van een Abgeltungsteuer.⁵⁸⁸ Volgens Weber-Grellet⁵⁸⁹ zorgt het nieuwe systeem er voor dat op het eerste gezicht niet wordt voldaan aan het draagkrachtbeginsel. Maar toch geeft hij de Abgeltungsteuer een kans in de toekomst. Verbeteringen zijn mogelijk, maar bepalend is echter het gezamenlijke beeld en de totale beoordeling. De Abgeltungsteuer is alleen gerechtvaardigd als de eenvoud en effectiviteit opwegen tegen de beperking van het draagkrachtbeginsel en de neutrale behandeling van inkomstensoorten volgens Hey.⁵⁹⁰ De afweging tussen de rechtvaardigheid aan de ene kant en de noodzakelijke vereenvoudiging aan de andere kant is de wetgever niet slecht gelukt volgens Weber-Grellet.⁵⁹¹ De Abgeltungsteuer kan een werkzaam instrument zijn, om de omvang van de complexiteit in het belastingrecht te verminderen.

⁵⁷⁸ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 16.

⁵⁷⁹ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 77.

⁵⁸⁰ Kirchhof/Söhn/Mellinghoff, blz. 77.

⁵⁸¹ Weber-Grellet 2008, blz. 550.

⁵⁸² Englisch 2007, blz. 227.

⁵⁸³ Hey 2006, blz. 858.

⁵⁸⁴ Weber-Grellet 2008, blz. 550.

⁵⁸⁵ Hey 2006, blz. 858.

⁵⁸⁶ Eckhoff 2007, blz. 998

⁵⁸⁷ BVerfG 27.6.1991, 2 BvR 1493/89, C.II.4.b. Het BVerfG heeft geoordeeld in een situatie voor de invoering van de Kapitalertragsteuer, maar de uitspraak acht ik ook van toegepast op de nieuwe wetgeving.

⁵⁸⁸ Weber-Grellet 2008, blz. 546.

⁵⁸⁹ Weber-Grellet 2008, blz. 550.

⁵⁹⁰ Hey 2006, blz. 858.

⁵⁹¹ Weber-Grellet 2008, blz. 550.

“Die Neuregelung bedeutet einen akzeptablen Kompromiss zwischen Vereinfachung auf der einen und materieller Einzelfallgerechtigkeit auf der anderen Seite.”⁵⁹²

Maar als kritisch gekeken wordt naar de argumenten van Hey en Weber-Grellet die stellen dat het systeem eenvoudiger is, vraag ik mij af of dit bewezen feiten zijn. Is het systeem wel echt zo eenvoudig en geldt deze vereenvoudiging voor alle partijen? Pas na een evaluatie kan de conclusie worden getrokken of het systeem echt effectief en eenvoudig is. Deze evaluatie heeft nog niet plaatsgevonden, waardoor deze conclusies erg haastig zijn gemaakt. Ook zijn verbeterpunten met betrekking tot de draagkracht mogelijk naar mijn mening. De werkelijke kostenaf trek zou moeten worden toegelaten in plaats het gebruik van een veralgemeniserend kostenforfait. Ook zou achterwaartse verliesverrekening mogelijk moeten zijn als de belegger in de toekomst niet meer gaat beleggen in nieuwe aandelen of obligaties. Het laatste kritiekpunt is de speciale behandeling van onroerende zaken. De speculatietermijn moet worden opgeheven en de inkomsten moeten net als alle andere kapitaalinkomsten in de heffing worden betrokken. Verder is de invulling van het draagkrachtbeginsel door de Duitse wetgever niet slecht gelukt. De belastingheffing over het werkelijke inkomen en de betrekking van vermogenswinsten is een zeer groot voordeel van dit systeem, waardoor een rechtvaardige belastingheffing ontstaat.

⁵⁹² Weber-Grellet 2008, blz. 550.

Hoofdstuk 5 Vergelijking van het Nederlandse en Duitse heffingssysteem over kapitaalinkomsten

In de vorige twee hoofdstukken heb ik de belastingwijze besproken die kapitaalinkomsten op een rechtvaardige en eenvoudige wijze trachten te belasten. Nederland doet dit door middel van een forfaitaire vermogensrendementsheffing en Duitsland door middel van een Kapitalertragsteuer. De vraag die ik mij bij deze masterscriptie heb gesteld is: Welk systeem doet het meeste recht aan het draagkrachtbeginsel? Dit zal ik op verschillende punten beoordelen en in een schema zetten.⁵⁹³

§5.1 Belastingtarief en de uiteindelijke uitwerking

Beide landen maken gebruik van een proportioneel tarief (25% in Duitsland en 30% in Nederland), waarbij hogere inkomens in absolute zin meer bijdragen aan de schatkist. Een progressief tarief zou de voorkeur verdienen, maar een proportioneel tarief is niet in strijd met het draagkrachtbeginsel. Maar als verder wordt gekeken naar het Nederlandse systeem bespeurt men toch een grote strijdigheid met de heffing naar de werkelijke draagkrachttoename. Door het forfaitair bepaalde rendement wordt het tarief namelijk degressief, doordat belastingplichtigen met een lager rendement dan 4% worden benadeeld tegenover belastingplichtigen met een hoger rendement dan 4%. Hogere inkomens kunnen bovendien eenvoudiger een hoger rendement dan 4% behalen door de mogelijkheid van risicospreiding met hun vermogen. Deze uitkomst is onaanvaardbaar, waardoor de forfaitaire vaststelling van het inkomen is af te wijzen. Duitsland houdt meer rekening het draagkrachtbeginsel door de werkelijke vermogensinkomsten te belasten.

Het heffingvrije vermogen in box 3 zorgt voor enige progressie, doordat kleine vermogens worden vrijgesteld van belastingheffing. De vrijstelling van €254,- ($€21.139,- \times 0,012$) is niet gelijk aan het bestaansminimum, waardoor van een Benthamse progressie geen sprake is. De vrijstelling zou naar mijn mening verhoogd mogen worden. De Duitse vrijstelling van €801,- komt iets meer in de buurt van het bestaansminimum, al is deze ook nog laag.

Daarbij komt nog dat Duitsland de *Günstigerprüfung* heeft ingevoerd, zodat belastingplichtigen een beroep kunnen doen op de toepassing van het lagere inkomstenbelastingpercentage in plaats van het belastingpercentage over vermogensinkomsten. Verliezen zijn nu wel aftrekbaar, maar de werkelijke kosten kan niet hoger worden.⁵⁹⁴ Belastingplichtigen met een lagere draagkracht worden extra ontlast. In Nederland is het percentage over de inkomsten uit arbeid en onderneming altijd lager dan het percentage over inkomsten uit kapitaal, waardoor de Duitse regeling niet toepasbaar is. Wel is een tegenbewijsregeling ter sprake gekomen om te kunnen bewijzen dat 4% rendement niet is behaald. Maar daar wilde de wetgever niet aan, waardoor met de lagere inkomens geen extra rekening wordt gehouden. Deze beslissing is vanuit het oogpunt van de draagkracht zeer spijtig. De conclusie kan worden getrokken dat de Nederlandse wetgever nog veel kan leren van het Duitse systeem.

Kritiek wordt geuit op de verschillende behandeling tussen het inkomen uit arbeid en onderneming aan de ene kant en inkomen uit kapitaal aan de andere kant. In Duitsland geldt voor het inkomen uit arbeid en onderneming een toptarief van 45%, waardoor het verschil van 20% punt is en in Nederland geldt voor het inkomen uit arbeid en onderneming een toptarief van 52%, waardoor het verschil 22% punt is. In

⁵⁹³ ++ = voldoet geheel aan het draagkrachtbeginsel, + = voldoet aan het draagkrachtbeginsel, - = voldoet niet aan het draagkrachtbeginsel, - - = voldoet geheel niet aan het draagkrachtbeginsel.

⁵⁹⁴ Brusch 2007, blz. 1003.

beide landen is sprake van een ongelijke behandeling van soorten inkomsten, terwijl beide soorten inkomen leiden tot een gelijke draagkrachtoename.⁵⁹⁵ Het lagere tarief wordt in beide landen gerechtvaardigd door de kapitaalvlucht die ontstaat doordat kapitaal mobiel is. In Duitsland heeft het BVerfG de kapitaalvlucht als reden voor het lagere tarief als een gegronde reden geaccepteerd. Maar naar mijn mening is de kapitaalvlucht steeds minder aan de orde door het wegvallen van de grenzen in Europa en kan een economische reden het afwijken van een rechtvaardige heffing niet goed praten. Ook is de vraag of kapitaal terug keert met een relatief nog hoog belastingpercentage.

Nederland faalt om voldoende rekening te houden met de draagkrachtgedachte als gekeken wordt naar het belastingtarief, doordat het forfaitaire rendement zorgt voor een degressieve heffing. Duitsland doet het, afgezien van de ongelijke behandeling met inkomen uit arbeid en ondernemingen, niet slecht. Vooral de Günstigerprüfung zorgt voor een positief effect op de draagkracht. Alle punten meegenomen kan het volgende schema worden gemaakt voor beide landen met betrekking tot het draagkrachtbeginsel.

Belastingtarief	Nederland	- -
	Duitsland	+

§5.2 Grondslag voor de belastingheffing

Zoals al besproken maakt Nederland gebruik van een forfaitaire vaststelling van de heffingsgrondslag, waarbij over de totale bezittingen vermindert met de schulden een rendement van 4% wordt verondersteld. Het werkelijke rendement doet niet ter zake. Deze manier van heffing is compleet in strijd met het draagkrachtbeginsel, waarbij de werkelijke draagkrachtoename als uitgangspunt wordt genomen. Belastingplichtigen kunnen worden belast voor een inkomen dat ze nooit hebben genoten of worden belast tegen een veel te laag tarief. De commissie heeft in haar Eindrapport geconcludeerd dat het percentage van 4% voor de meeste belastingplichtigen niet behaald kan worden. Daarbij komt nog dat problemen ontstaan met de bepaling van de werkelijke waarde en het verkrijgingsmoment.⁵⁹⁶ Kritiek wordt geuit op de toepassing van één peildatum, doordat met waarde mutaties gedurende het jaar geen rekening wordt gehouden. Het systeem heeft een zeer ruwe uitwerking welke niet aansluit bij de werkelijkheid. In Duitsland worden het werkelijk behaalde inkomen belast, wat wel in overeenstemming is met het draagkrachtbeginsel, waardoor geen discussie ontstaat rond de waardebepaling en het verkrijgingsmoment. Een ander negatief punt in het Nederlandse systeem is de schuldendrempel van €2.900,- die niet alleen consumptieve schulden maar ook reële schulden niet in aanmerking neemt. Het bedrag is willekeurig gekozen en houdt geen rekening met de vermindering van de draagkracht van een belastingplichtige.

In Duitsland worden sinds de invoering van de Abgeltungsteuer ook vermogenswinsten in de heffing betrokken door het vervallen van de speculatietermijn, zodat een uniforme heffing plaats vindt over alle soorten kapitaalinkomsten. Deze verandering is zeer positief. Nederland stelt dat in het percentage van 4 ook de vermogenswinsten worden belast, maar daaraan kan ten eerste getwijfeld worden.

⁵⁹⁵ Wel moet bedacht worden dat bij het progressieve tarief wel kostenafrek plaats kan vinden in beide landen.

⁵⁹⁶ De genoemde problemen zijn overigens niet aanwezig bij bank- en spaartegoeden die 42% van de vermogensbestanddelen vormen.

Vermogenswinsten zijn gewoonlijk hoger dan 4% en een exacte getalsmatige keuze voor het tarief is nooit onderbouwd.

Een kritiekpunt op de Duitse heffingswijze is de vrijstelling van resultaten uit onroerende zaken voor zover de onroerende zaak wordt vervreemd na de tienjarige speculatietermijn.⁵⁹⁷ Daarbinnen vindt heffing plaats tegen het progressieve tarief met de toepassing van kostenaf trek en verliesverrekening. Voor vervreemdingswinsten uit andere kapitaalinkomsten is de speculatietermijn afgeschaft, dus het is vreemd dat onroerende zaken niet in deze wijzing zijn betrokken. De vrijstelling buiten de tienjarige termijn is niet in overeenstemming met de draagkrachtgedachte, doordat ook deze vermogenswinsten een draagkrachttoename vormen. Nederland betreft inkomsten en vermogenswinsten uit onroerende zaken in de grondslag van box 3, waardoor fictief over deze inkomsten en resultaten wordt geheven zonder kostenaf trek.⁵⁹⁸ Onafhankelijk van het feit of het resultaat van 4% werkelijk wordt behaald en de uitsluiting van kostenaf trek, is de gelijke behandeling met andere vervreemdingswinsten positief te beoordelen. Discussies worden wel gevoerd over de betrekking van roerende zaken in de rendementsgrondslag. Roerende zaken worden in principe uitgesloten van de grondslag, omdat ze geen inkomen kunnen genereren. Door aanschaf van luxe goederen voor peildatum zou een belastingvoordeel kunnen worden behaald, al is deze gering.

De Nederlandse forfaitaire vaststelling van het rendement is af te wijzen. Een heffing over de werkelijke inkomsten, zoals in Duitsland het geval is, kan worden aangemoedigd. Alleen de vrijstelling van onroerende zaken is vreemd, waardoor van een volledige aansluiting bij de draagkrachtgedachte geen sprake is. Het volgende schema geeft de relatie met de draagkracht weer.

Grondslag	Nederland	- -
	Duitsland	+

§5.3 Verliesverrekening

De grondslag van de heffing in Nederland is minimaal nihil, waardoor geen verliezen in aanmerking kunnen worden genomen door verrekening met andere inkomstensoorten of carry back en forward. Een negatieve grondslag (schulden overtreffen de bezittingen) heeft in de meeste gevallen ook een negatief rendement tot gevolg. Het niet in aanmerking nemen van verliezen is in strijd met de draagkrachtgedachte, omdat belastingplichtigen met een negatief rendement ook voor dat rendement aftrek moeten kunnen krijgen. De strijdigheid met de draagkracht wordt nog erger als bedacht wordt dat bij werkelijke verliezen belastingplichtigen met een positief rendement worden belast voor een verondersteld rendement van 4%.

De Duitse wetgever heeft ervoor gekozen om ook met betrekking tot verliesverrekening de scheiding met andere inkomstensoorten te behouden, waardoor een horizontale verliesverrekening niet mogelijk is. Het daarbij opgevoerde tariefsymmetrieprincipe als reden is erg zwak, omdat aftrek tegen het lagere percentage kan worden toegestaan. De totale uitsluiting is onnodig. De afscherming van effecten van andere kapitaalinkomsten is helemaal niet te verklaren en gaat in tegen de gelijke behandeling van

⁵⁹⁷ Huurinkomsten worden altijd belast met het progressieve tarief zoals volgt uit §2 Abs. 1 Satz. 1 nr. 6 EStG.

⁵⁹⁸ Kosten bij onroerende zaken zijn in de regel betrekkelijk hoger dan bij bank- en spaartegoeden, waardoor kostenaf trek meer van belang is als voor andere vermogensresultaten.

(kapitaal)inkomsten. Dreigende begrotingsrisico's zijn geen reden om te profiteren maar de verliezen uit te sluiten van de grondslag. Verliezen kunnen wel in aanmerking worden genomen door een voorwaartse verliesverrekening. Het uitsluiten van de achterwaartse verliesverrekening is niet aan te moedigen, maar niet in strijd met de draagkrachtgedachte. Dat wordt alleen anders als in de toekomst de belegger niet meer wil of kan investeren in aandelen. Voor deze gevallen zou een uitzondering moeten worden gemaakt om te blijven voldoen aan het draagkrachtbeginsel. Een verliesverrekening met andere inkomstensoorten zou natuurlijk de meest ideale situatie zijn.

In tegenstelling tot het Nederlandse systeem houdt het Duitse systeem wel rekening met de werkelijke draagkrachtafname, waardoor de Abgeltungsteuer te prefereren is boven de forfaitaire rendementsheffing. Nederland houdt geen rekening met een werkelijk negatief rendement nog een negatieve grondslag, wat zeer spijtig is.

Een volledige horizontale verliesverrekening zou moeten worden toegestaan om volledig aan te sluiten bij het draagkrachtbeginsel. Nederland sluit iedere vorm van verliesverrekening uit, zowel horizontaal als verticaal. Duitsland sluit de horizontale verliesverrekening uit, maar laat wel een beperkte verticale verliesverrekening toe. Een achterwaartse verliesverrekening zou aan te moedigen zijn, maar in tegenstelling tot Nederland zijn verliezen in ieder geval nog voorwaarts te verrekenen. De uitwerking van het draagkrachtbeginsel met betrekking tot verliesverrekening is in beide landen negatief zoals volgt uit het schema.

Verliesverrekening	Nederland	- -
	Duitsland	-

§5.4 Algemene vrijstelling en de relatie met de kostenaf trek

Nederland kent het heffingsvrije vermogen van €21.139,-, waardoor de belastingplichtige met een lagere grondslag dan deze vrijstelling buiten de belastingheffing wordt gehouden. Het heffingsvrije vermogen creëert een gematigde progressie⁵⁹⁹, waardoor belastingplichtige met een lagere grondslag meer worden bevoordeeld dan belastingplichtigen met een grotere grondslag. Het heffingsvrije vermogen is niet gelijk aan het bestaansminimum, waardoor een hogere vrijstelling aan te moedigen zou zijn. Maar het invoeren van een heffingsvrij vermogen is over het algemeen positief te beoordelen en moet daarom gehandhaafd worden.

In Duitsland geldt een vrijstelling van €801,- dat flink hoger is als de vrijstelling in Nederland. Maar in tegenstelling tot Nederland wordt de reden voor deze vrijstelling gezocht in het uitsluiten van de werkelijke kostenaf trek.⁶⁰⁰ Op deze redenering wordt veel kritiek geuit. Het forfait zou voldoende moeten zijn voor het modale geval, maar de vraag is of dat wel werkelijk zo is. Er wordt geen rekening gehouden met de persoonlijke omstandigheden omwille van de eenvoud. Het in aftrek laten van de werkelijke kosten zou de voorkeur verdienen, gezien het feit dat de kosten de draagkracht van een belastingplichtige beïnvloeden. Nederland kent helemaal geen kostenaf trek of tegemoetkoming, waardoor ze een nog grotere fout maken als Duitsland. Het idee van een heffingsvrij vermogen in aan te moedigen, maar het uitsluiten van de werkelijke kostenaf trek niet.

⁵⁹⁹ Onafhankelijk van de forfaitaire heffingswijze.

⁶⁰⁰ Uitgezonderd bijvoorbeeld kosten bij vervreemdingswinsten.

Het toepassen van een generieke vrijstelling is in beide landen positief, doordat kleinere vermogens worden vrijgesteld en het een positieve uitwerking heeft op het effectieve tarief. Het uitsluiten van kostenaf trek aan de andere kant is niet te rechtvaardigen en druist in tegen de draagkrachtgedachte. In Nederland is de strijdigheid zelfs nog iets meer, omdat geen forfait ter compensatie van de werkelijke kosten in aftrek wordt toegelaten. Volgend schema geeft deze conclusies weer.

	Vrijstelling	Kostenaf trek
Nederland	+/-	- -
Duitsland	+	-

§5.5 Eenvoud

De eenvoud wordt niet alleen in de forfaitaire vermogensrendementsheffing, maar ook in de Kapitalertragsteuer als voornaamste reden genoemd om af te wijken van een heffing naar de werkelijke draagkracht. In het Nederlandse systeem treedt de eenvoud zelfs nog meer naar de voorgrond als in het Duitse systeem. De forfaitaire heffingswijze is ingevoerd, omdat de wetgever moeilijkheden zag in het vaststellen van het werkelijke rendement en de controle daarop. De wens bestond, zowel in Nederland als Duitsland, om alle kapitaalinkomsten gelijk te belasten, zodat inkomsten *uit* de bron en *met* de bron worden belast tegen een uniform tarief. Toch is het systeem in beide landen niet zo eenvoudig als wordt gesteld door de ingewikkelde afbakeningsregels met andere inkomstensoorten.⁶⁰¹

De Nederlandse wetgever stelt bovendien dat het natrekken van de werkelijke inkomsten zeer ingewikkeld en tijdrovend zou zijn. Maar veel bank- en spaarsaldo's, die bijna de helft van de vermogensbestanddelen omvatten, zijn vaak al bekend en geregistreerd bij banken en andere financiële instellingen. De vraag is of hier wel zoveel moeilijkheden ontstaan. Als gekeken wordt naar de Duitse Abgeltungsteuer is het belasten van de werkelijke inkomsten zeer wel mogelijk en niet zeer ingewikkeld voor burgers en de overheid. Opgemerkt moet wel worden dat de banken extra belast worden met de inhouding aan de bron, waardoor de praktische uitwerking minder eenvoudig is als gesteld. Ook de invoering van uitzonderingsgevallen maken het systeem er niet makkelijker op, zoals de Günstigerprüfung en de aanvraag tot verliesverrekening. Uitzonderingen zorgen voor extra complexiteit, maar houden wel rekening met de individuele omstandigheden van verschillende belastingplichtigen. De Nederlandse wetgever heeft vanwege de eenvoud er niet voor gekozen om een tegenbewijsregeling in te voeren. Het is dus niet mogelijk aan te tonen dat een belastingplichtige ver onder de 4% rendement zit.

Hier komt duidelijk naar voren dat de wetgever een afweging moet maken tussen de eenvoud en het draagkrachtbeginsel. Een keuze voor beide is niet mogelijk. De Nederlandse wetgever legt de focus vooral op de eenvoud en de Duitse wetgever kiest voor een goede mengeling tussen beide. Aangezien draagkracht en eenvoud niet in één schema te verwerking zijn is het volgende schema alleen gericht op de mate van eenvoud.

Eenvoud	Nederland	
	Duitsland	+

⁶⁰¹ Gedacht kan worden aan verbonden personen en ondernemingen.

§5.6 Conclusie

Het lijkt er toch op dat Duitsland het op alle gebieden beter doet dan Nederland als gekeken wordt naar de overeenstemming met de draagkrachtgedachte. Nederland is op alle gebieden in strijd met het draagkrachtbeginsel, vooral door de toepassing van een forfaitair rendement. Duitsland zit qua belastingtarief en belastinggrondslag op de goede weg. Het grote verschil met Nederland is de heffing over de werkelijke vermogensinkomsten en –resultaten. De beperking van kostenaf trek en verliesverrekening is in beide landen in strijd met het draagkrachtbeginsel alleen in Nederland nog iets meer dan in Duitsland, doordat Duitsland voorwaartse verliesverrekening en een forfaitaire aftrek van kosten toe laat. Alleen het heffingvrije vermogen kan in beide landen worden aangemoedigd. De eenvoud verdiend in beide landen een positieve beoordeling. Al moet wel een goede afweging worden gemaakt tussen het draagkrachtbeginsel en de eenvoud.

Hoofdstuk 6 Eindconclusie: Moet Nederland overstappen op de Kapitalertragsteuer?

Op verschillende gebieden is beoordeeld of Nederland en Duitsland in overeenstemming zijn met het draagkrachtbeginsel. Hieronder zijn in een schema deze gebieden onder elkaar gezet.

	Forfaitaire Vermogensrendementsheffing	Kapitalertragsteuer
Belastingtarief	- -	+
Grondslag	- -	+
Verliesverrekening	- -	-
Vrijstelling	+	+
Kostenaftrek	- -	-
Eenvoud	++	+
Draagkracht	-	+

De Duitse wetgever heeft het op draagkrachtgebied beduidend beter gedaan dan de Nederlandse wetgever. Over het algemeen is de Abgeltungsteuer in overeenstemming met het draagkrachtbeginsel, enkele kritiekpunten daargelaten. De werkelijke kapitaalinkomsten worden belast en de uitwerking van het belastingtarief is ook echt gematigd proportioneel. Daar kan de Nederlandse wetgever een voorbeeld aan nemen. Het heffingssysteem van Nederland is namelijk in strijd met de draagkrachtgedachte. Gedacht moet vooral worden aan de forfaitaire wijze om het inkomen vast te stellen, waardoor de werkelijke draagkrachttoe- en afname wordt genegeerd. Daardoor heeft het tarief een degressieve uitwerking en kan de effectieve belastingdruk moeilijk worden vastgesteld. Maar dat is nog niet alles. Daarbij komt nog dat de verliesverrekening op forfaitaire en werkelijke wijze wordt uitgesloten en ook de werkelijke kosten niet in aftrek kunnen worden genomen. Het enige punt dat een positieve uitwerking heeft op de draagkracht is het heffingvrije vermogen. Maar het Sparer-Pauschbetrag in Duitsland is hoger dan de vrijstelling die de Nederlandse wetgever hanteert, deze is relatief van geringe omvang. In Duitsland is voorwaartse verliesverrekening wel mogelijk en wordt een forfait in aftrek gelaten ter compensatie van de gemaakte kosten, maar de werkelijke kostenaftrek wordt eveneens uitgesloten. Zowel horizontale als achterwaartse verliesverrekening.

In de inleiding heb ik mij de vraag gesteld:

Voldoet de forfaitaire vermogensrendementsheffing van box 3 aan het draagkrachtsbeginsel, of is de Kapitalertragsteuer een goed alternatief?

Mijn conclusie is dat de Nederlandse forfaitaire vermogensrendementsheffing niet in overeenstemming is met het draagkrachtbeginsel en in dat opzicht is het aan te bevelen om over te stappen op de Duitse heffingswijze. Deze is veel beter in overeenstemming met de draagkrachtgedachte. Nederland moet mijns inziens afstappen van het op forfaitaire wijze bepalen van het rendement en de werkelijke kapitaalinkomsten gaan belasten. Enkele verbeterpunten van het Duitse systeem zijn het toepassen van de werkelijke kostenaftrek en achterwaartse verliesverrekening. Zou Nederland het Duitse systeem overnemen zou een werkelijke kostenaftrek en verliesverrekening in beide richtingen beter aansluiten bij

de draagkrachtheffing. Ook moeten onroerende zaken op dezelfde wijze in de heffing worden betrokken als alle andere kapitaalinkomsten, zoals in Nederland het geval is. Al is een forfaitaire heffing niet aan te moedigen, waardoor onroerende zaken bij vervreemding voor de werkelijke opbrengst moeten worden belast ongeacht de houdstermijn. Maar ondanks deze kritiekpunten, heeft de Duitse wetgever een goede afweging gemaakt tussen een eenvoudige heffing en een heffing naar draagkracht.

Door de Duitse bezetting in 1941 is in Nederland een heffing naar werkelijke inkomsten ingevoerd. Toch heeft de Nederlandse wetgever er bewust voor gekozen om een forfaitaire heffing in te voeren. Maar was dit wel zo'n goed idee? Nederland mag door de Tweede Wereldoorlog misschien geen goed beeld hebben van de Duitsers, maar niet te ontkennen is dat wij nog veel kunnen leren van onze Duitse oosterburen op belastinggebied. Hun realistische benadering van belastingheffing wint het op alle "fronten" van onze forfaitaire vermogensrendementsheffing.

Literatuurlijst

Albert 2012

P.G.H. Albert, *Ficties zijn fictie*, WFR 2012/1324.

Ashauer-Moll/Rosch 2008

E. Ashauer-Moll/S. Rosch, *Abgeltungssteuer: Kapital Schutzen – steuren optimieren*, Gabler: Wiesbaden 2008.

Bach 2007

S. Bach, *Abgeltungssteuer: Nichts Halbes und nichts Ganzes*, Wirtschaftsdienst 2007 nr. 5.

Brusch 2007

F. Brusch, *Unternehmensteuerreformgesetz 2008: Abgeltungssteuer*, FR 21/2007.

Busch 2013

P. Busch, *Impact of Taxation on European and global mobility of persons of capital*, Eucotax Wintercourse 2013.

CBS rapport 2014

Centraal Bureau voor de Statistiek, *Welvaart in Nederland 2014: Inkomen, bestedingen en vermogen van huishoudens en personen*, CBS 2014.

Van Dijkhuizen 2013

Commissie Inkomstenbelasting en Toeslagen (Van Dijkhuizen), *Naar een activerender belastingstelsel*, Eindrapport 2013.

Doedens 1967

H.J. Doedens, *Voordeel verwachten, voordeel beogen*, Smeetsbundel, Kluwer: Deventer 1967.

Van den Dool 2009

R.P. van den Dool, *Belastingheffing over kapitaalinkomen bij natuurlijke personen*, Erasmus Universiteit Rotterdam, Deventer: Kluwer 2009.

Dusarduijn 2010

S.M.H. Dusarduijn, *Vermogensrendementsheffing*. Deventer: Kluwer 2010.

Dusarduijn 2012

S.M.H. Dusarduijn, *Fiscale ficties binnen de wereld van het eigendomsrecht*, WPNR 2012/6930.

Dusarduijn 2013

S.M.H. Dusarduijn, *Van Dijkhuizens vermogensrendementsheffing*, MBB 2013/09, 2013.

Ebner 2008

C. Ebner, *Umsetzungsprobleme bei der Abgeltungsteuer*, NWB 21.7.2008 Nr. 30.

Eckhoff 2007

R. Eckhoff, *Abgeltungsteuer – Steuersystematische und verfassungsrechtliche Aspekte*, Finanz-Rundschau 21/2007.

Englisch 2007

J. Englisch, *Verfassungsrechtliche und steuersystematische kritik der Abgeltungssteuer*, StuW 3/2007.

Essers/Rijkers 2005

P.H.J. Essers/A.C. Rijkers, *The notion of income from capital*, EATLP congress, IBFD 2005.

Eijck 2005

S.R.A. Van Eijck, *Het vermogen te dragen*, Proefschrift, Deventer: Kluwer 2005.

Van der Geld 2006

J.A.G. van der Geld, *De evaluatie van de Wet IB 2001: box 3*, WFR 2006/302.

Graf/Paukstadt 2011

Roland W. Graf/Maik Paukstadt, *Abgeltungsteuer – Praxiserfahrungen, Verbesserungsbedarf und Gestaltungsempfehlungen*, FR 6/2011 nr. 93.

Gribnau 2006

J.L.M. Gribnau, *Rechtsbeginselen en evaluatie van belastingwetgeving*, in: A.C. Rijkers en H. Vordering, *Vijf jaar Wet IB 2001*, Deventer: Kluwer 2006.

Gribnau/Rijkers 2006

J.L.M. Gribnau, *Rechtsbeginselen en evaluatie van belastingwetgeving*, uit de bundel A.C. Rijkers en H. Vording, *Vijf jaar Wet IB 2001*, Deventer: Kluwer 2006.

Gribnau 2007

J.L.M. Gribnau, *Bijdragen aan een rechtvaardige belastingheffing*, Amersfoort: SDU 2007.

Harenberg 2008

F.E. Harenberg, *Neue Wirtschafts Briefe, Lexikon zur Abgeltungsteuer*, Beilage 4/2008.

Hey 2006

J. Hey, *Besteuerung von Einkommen – Aufgaben, Wirkungen und Europäische Herausforderungen*, Universität Dusseldorf JZ 17/2006.

Heithuis 1999

E.J.W. Heithuis, *De forfaitaire rendementsheffing van box 3*, TFO 1999/238.

Heithuis 2011

E.J.W. Heithuis, *Art. 4.14 Wet IB 2001: De kip met de gouden eieren*, NTFR 2011/1905.

Hofstra 1981

H.J. Hofstra, *Belasting naar draagkracht*, WFR 1981/261.

Holmes 2001

K. Holmes, *The concept of income: a multi-disciplinary analysis*, Amsterdam IBFD publicaitons 2001

Isert 2007

C. Isert, *Abgeltungssteuer – Gesetzentwurf Zeile für Zeile erläutert*, PN World, 25 maart 2007.

Kavelaars 1997

P. Kavelaars, *Vermogenswintheffing: Verlies of (aan)winst?*, Deventer: Kluwer 1997.

Kirchhof/Söhn/Mellinghoff

P. Kirchhof/H. Söhn/R. Mellinghoff, *Einkommensutergesetz Kommentar*, Heidelberg: C.F. Muller.

Knebusch 2008

M. Knebusch, *Probleme und Entscheidungswirkungen der neuen Abgelutungsteuer für Kapitaleinkünfte*, Diplomica Verlag GmbH, Hamburg 2008.

Krause-Juni 2008

G. Krause-Junk, *ein Brei aus drei Rezepten? Die Eckdaten zur Unternehmenssteuerreform 2008 im Lichte der wissenschaftlichen Empfehlungen*, Perspektiven der Wirtschaftspolitik 2008 9 (1).

Rijkers 2013

A.C. Rijkers, *Een Inkomensbegrip voor de 21e eeuw*, Afscheidsrede 2013.

Sillevis/Kempen 2010

L.W. Sillevis/M.L.M. van Kempen, *Inkomstenbelasting*, Cursus Belastingrecht studenteneditite 2010-2011, Deventer: Kluwer 2010.

Smith 2005

A. Smith, *An Inquiry into the nature and causes of The Wealth of Nations*, Hazleton: An Electronic classics series publication 2005.

Stevens 1980

L.G.M. Stevens, *Belasting naar draagkracht*, Deventer: Kluwer 1980.

Weber-Grellet 2008

H. Weber-Grellet, *Die Abgeltungssteuer: Irritiertes Rechtsempfinden oder Zukunftschance?*, NJW 9/2008.

Wernsmann 2008

R. Wernsmann, *Die Einschränkungen des Werbungskosten- und Betriebsausgabenabzugs im Zusammenhang mit Rendlerpauschale, Arbeitszimmer, Alterseinkünften und Abgeltungssteuer*, DStR 2008/17.

Witthus 2001

B. Witthus, *Verlustverrechnung bei Einkünfte aus Kapitalvermögen*, TaxFACT's nachwuchsreihe nr. 2001-I-NR.

Jurisprudentie

Nederland

HR 5 februari 1969, nr. 16047, LJN: AX5888, BNB 1969/63.

HR 14 januari 1981, nr. 20 195, LJN: AW9766, BNB 1981/99 (Staatscommissie-arrest) .

HR 3 oktober 1990, nr. 26 142, LJN: BH7882, BNB 1990/329 (proefpersonenarrest).

HR, 14 april 1993, nr. 28 847, LJN: BH8770, 1993/203 (bami- en nasi-receptenarrest).

HR 1 februari 2002, nr. 35 848, LJN: ZC8134, BNB 2002/127 (Piramidespel-arrest).

HR 1 december 2006, nr. 42211, LJN AV5017, BNB 2007/68.

HR 9 mei 2008, nr. 43 408, LJN: BD1101, BNB 2008/188.

Conclusie Overgaauw van 28 februari 2006, BNB 2007/68c*.

Hof 's-Gravenhage, 19 augustus 1987, nr. 24 274, LJN: A 7611, BNB 1987/279.

Hof 's-Gravenhage 22 april 2004, 03/01939.

Hof Amsterdam, 24 augustus 1992, nr. 5400/91, LJN: AW3658, V-N 1993/1586.

Rechtbank Breda 24 juli 2007, AWB 07/5057.

Duitsland

BVerfG 27.6.1991, 2 BvR 1493/89.

BVerfG 8.10.1991 – 1 BvL 50/86 .

BVerfG 4.12.2002 – 2 BvR 400/98, 1735/00.

BVerfG 9.3.2004 - 2 BvL 17/02 (BVerfGE 110, 94).

BVerfG 21.6.2006 – 2 BvL 2/99 (BVerfGE 116/164).

BFH 9.5.2001 XI B 151/00 BStBl. 2001 II S. 552

BFH 6.3.2003 - XI B 76/02, S. 523.

BVerfGE 21.6.2006 – 2 BvL 2/33.

Kamerstukken

Nederland

Kamerstukken II 1998/1999, 26 727, nr. 3.

Kamerstukken II 1999/2000, 26 728, nr. 8.

Kamerstukken II 1999/2000, 26 727, nr. 14.

Kamerstukken II, 1999/2000, 26 727, nr. 202a.
Kamerstukken II 2005/2006, 30375, nr. 1 en 2.
MvA, Kamerstukken II, 1973/1974, 12 601, nr. 6
NV, Kamerstukken II 1998/1999, 26727, nr. 5.
MvT, Kamerstukken II 2009/2010, 32 130, nr. 3.
NNV, Kamerstukken II 2009/2010, 32 130, nr. 7.
Advies Raad van State, 7 september 2009, W06.09.0339/III.
Belastingplan 2012, 22 december 2009, Stb. 2011, 639, Kamerstukken 33 003, nr. 3.

Duitsland

Deutscher Bundestag, Bericht des Finanzausschusses, Drucksache 16/5491,
Bundesrat, Entwurf eines Unternehmensteuerreformgesetzes 2008, Drucksache 220/07

Internet

<http://www.elsevier.nl/Economie/blogs/2014/3/Kabinet-moet-de-onredelijke-belasting-op-spaargeld-zo-snel-mogelijk-herzien-1492753W/>

www.rijksoverheid.nl, Antwoorden op Kamervragen van het lid Nijboer (PvdA) over het behoud van bankgeheim Oostenrijk en Luxemburg, 17-12-2013.

[Www.brokerstarieven.nl](http://www.brokerstarieven.nl), Nieuws: Onderzoek, Beleggers betalen 700 euro te veel voor broker.
Informationen zur Abgeltungssteuer, www.fondsvermittlung24.de/abgeltungssteuer-rechner.html

<http://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Monatsberichte/2014/02/Inhalte/Kapitel-3-Analysen/3-2-kirchensteuer-auf-abgeltungsteuer.html>

<http://www.teialehrbuch.de/Kostenlose-Kurse/Allgemeine-Betriebswirtschaftslehre/5.2.9-Einkommen-und-Kirchensteuer-Tarife.html>

http://www.bundesverfassungsgericht.de/entscheidungen/rs20021204_2bvr040098.html.